De roode leeuw, of het sout der philosophen : waer in wonderlijke bedenkkingen over het groote werk ... / door Goosen van Vreeswyk.

Contributors

Vreeswijck, Goossen van, 1626-approximately 1689.

Publication/Creation

Amsterdam : Pieter Arentsz, 1672.

Persistent URL

https://wellcomecollection.org/works/nz9qxscf

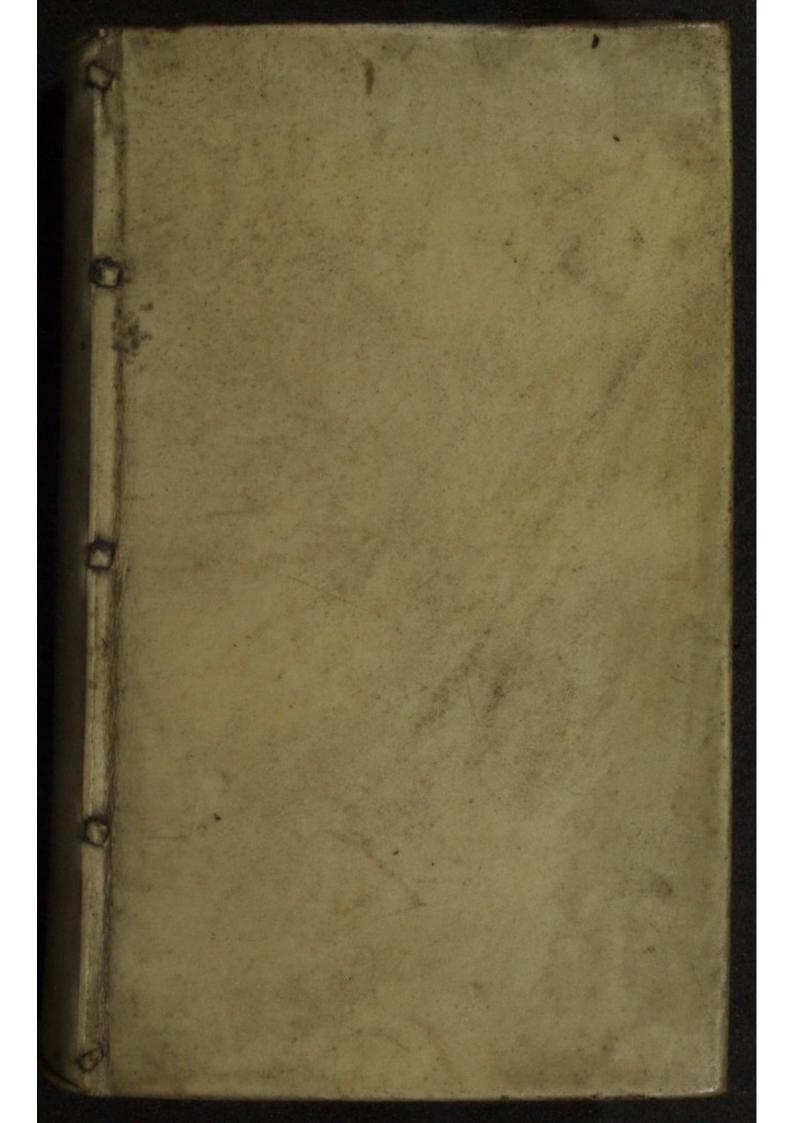
License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection 183 Euston Road London NW1 2BE UK T +44 (0)20 7611 8722 E library@wellcomecollection.org https://wellcomecollection.org

D E Roode Leeuw, Of her

(2)

Sout der Philosophen;

Waer in wonderlijke Bedenkkingen over het Groote Werk, heerlijk bearbeiden der Metalen en Mineralen, koftelijke Medicynen, fuivere Brandewynen uit allerley Vruchten, en vele nutte Konften den Liefhebberen van de Natuur uit eigen ervarentheit mede gedeelt worden,

DOOR

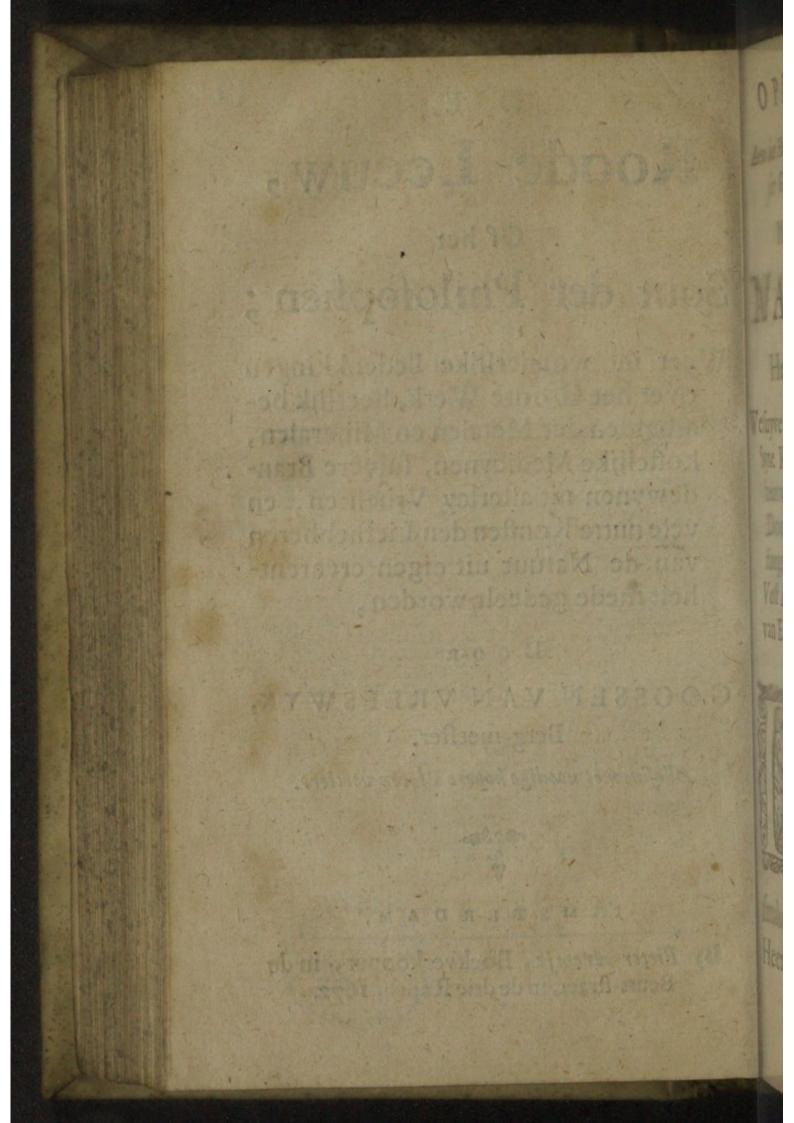
GOOSSEN VAN VREESWYK, Berg-meefter.

Allesins met noodige kopere Platen verciert.

t'A MSTERDAM,

By Pieter Arentsz. Boekverkooper, in de Beurs-straet, in de drie Rapen, 1672.

OPDRACHT,

Aen den Hoog-Edelen, en Wel-geboren, feer Gestrengen H E E R E,

MYN HEER MARTELS,

Heere van Danckeren,

Wesuyve, en Lerte, ten dienste van Syne Keurvorstelijke Doorluchtigheit van Keulen, en Syne Vorstelijke Doorluchtigheit van Munster, Ontfanger Generael, en Richter van Vest Recklinckhausen, de Landen van Emblant en Hummelinck; &c.

Ewyl ik door lankduurige ondervindingen de soetigheit van de Hermetische

Konft heb mogen fmaken, foo heb ik, Hoog-Edele Heere, my bewogen gevoelt, daer * 3 va van iets in het licht te geven; daer ik de wonderen der Natuur gesien heb, die bequaem zijn om uit den aert der dingen Godt te leeren kennen, namelijk fyne Wysheit, Almachtigheit, en Goedertierenheit. De tyt die wy tegenwoordig beleven, en de tyden die ons voorgegaen zyn, hebben noit van Geleerde, Beroemde, en ervarene Philosophen ontbloot geweeft, die over allerhande stukken in de Medicyne en Alchymie treffelijk geschreven hebben. Nu dan wel wetende, dat de Son met geen fakkel verduistert kan worden, en dat de Konst dagelijks noch wat nieuws aen den dach brengt, heb ik namyn klein vermogen mynen yver foo driftig bevonden, dat ik het Talent, my van Godt genadiglijk verleent,

leent, tot syner eeren en mynes naestens nuttigheit, heb fockken te in besteden. En alsoo ik meer dan take twintig jaren, dach en nacht, met groote moeiten, door duisenderlei perykelen, gevaerlijkheden, en onkosten, de Animalische, Vegetabilische, en Mineralische lichamen, nevens hare Souten, in Gelderland, Holland, Vrankrijk, Weft-Indien, en andere Landen, heb onderfocht, en duisenderhande Proeven en Processen gelaboreert, aengaende de Medicynen en hethooge Werk der Philosophen, dank ik den eeuwigen, Almachtigen, Goeden God, dat hy my dus verre heeft gebragt. Ik weet seer wel, dat dese heerlijke Konst der Chymie by vele, voornamelijk onwetende en gemeene ongeoeffende lieden veracht

acht word; doch ik trooft my hier mede, dat ik Godt een Autheur van de selfde erkenne, daer sy de grond en fondament van de grootste wysheden is; waerom sy ook van vele Koningen, Vorsten, en Groote Heeren geoeffent word. En door dien ik gemerkt heb, dat uwe Hoog-Ed. een beminnaer is van dese Hermetische Philosophie, soo heb ik de vrymoedigheit willen nemen van aen uwe Hoog-Ed. dit myn werk op te dragen, ootmoediglijk uwe Hoog-Ed. gunst versoekkende, en vastelijk vertrouwende, dat het selve niet sal konnen onaengenaem zijn. Ik fal Godt bidden, dat hy uwe Hoog-Ed. in een lang, voorspoedig leven bewaren wil, blyvende,

Hoog-Ed. Wel-geb. feer Gestrengen Heere uwen ootmoedigen Dienaer G. v. VREESWYK, Berg-meester.

Aen den

LESER.

IN Z

2100

Oct-gunstige Konst-lievende Lefer, gelijk ik in myne voorgaende Tractaten, als het Cabinet der Mineralen, en de Goude Leeuw, of den Afyn der Wysen, verscheide saken verhandelt heb, die noch niet ten vollen uitgewrocht zijn, en daer en boven verscheide dingen beplooft, waer na ik de Lief-hebbers scer hoor verlangen, soo heb ik haer weder dit Tractaet willen mede deelen, 't welk ik den Rooden Leeuw, of het Sout der Philosophen genoemt heb. Ik had in myn Cabinet der Mineralen ten deelen aengeroert van het Smelten der Mineralen in mynen Groenen Oven, 't welk fonder gemeene houds - kolen gefchied, alleen met droog hout, door de vlamme des Δ , op een vlakken haerd, geregeert op een gemeene test : Nu heb ik dese inventie u hier volkomen willen

willen bekent maken, met byvoeging van de Berg-rechten in't kort t'saem getrokken. Hier benevens leer ik noch het scheiden van de Metalen, voornamelijk van het Goud en het Silver, waer aen feer veel gelegen is ; als mede ba wat voor schaden de FF konnen doen, in het solveren van O en D; het met gene door de & veroirsackt word, die in de fit, en in het distilleren met het O over gaet : want men sal geenen O vinden, of die voert een volatyl Sout en 2 met fich, dat dan in het diftilleren over gaet, soo dat die seer qualijk van het o en) te scheiden zyn. Want als een geeft, of ---, eenig fixum Corpus of lichaem vind, soo sal die dat niet verlaten sonder eenigen roof met fich te nemen. Daerom spreeken Paracelsus en Basilius, dat een geest een lichaem soekt, en seer geern aenneemt, het zy met geweld of fonder geweld; waer van gy hier na in dit Tractaet noch breeder fult hooren. Hier hebt gy mede myne Commissie, waer uit te sien is, wat macht

macht en gesag een goet Berg-meester Milla moet hebben, om fyne Heeren en Meefters in vremde gewesten wel te konnen dienen. Daer by kan men ook vinden, wat noodsakelijkheden men van doen heeft, met alles wat daer aen dependeert. Boven dit hebt gy hier noch de kenteekenen der aderen en gangen, met de Mineralen, en het gesteente der bergen, om die welt'onderscheiden; als mede op wat wyfe die afgedeelt en gekent worden; gelijk alles noch wydloopiger in myn gefeit Cabinet der Mineralen te lesen is, daer het in't kort geheel de konst van de Bergwerkken, als Metalen en Mineralen verhandelt.

In myn Goude Leeuw hebik geleert de Anima uit alle Metalen en Mineralen te trekken, als mede uit eenige Souten, die dienstig zyn in de Medicynen als ook in den Metalischen arbeid, en Alchymie, waer die met verwondering gebruikt konnen worden. Daer in is ook beschreven, op wat wyse men een oprecht Lae Sulphuris kan maken, sonder

der iets daer by te doen, in seer korten tyt, en geringen arbeid; doch het Caput no Mortuum dat daer van gebleven is, als mede het Sal volatile boyen in den Helm aengeslagen, sal hier in dit Boek verhandelt worden, om die tot een Oly te brengen. Aldaer is ook de Arke der Philosophen, met 24, 2, en 5 geteekent, me waer door ons word aengewesen, datum de ware Materie in de Arke behouden is door Godes beschikking; want anders sou de Materie der Wysen verloren geweeft zyn, waer van gy in 't vervolg van dit Tractaet noch fult lesen, daer ik van de Materie der Philosophen fal handelen.

Daer na koomt ons den Ouden Man leeren, dien ik daer onder den naem van de Wyn voorgestelt heb; en die is anders niet als de tyt van het werk, met de Materie; doch niet de gemeene wyn, maer die door een felfde natuur voort gebragt is. De Slang is het water der aerden; en fyn mantel is de lucht, die vol wind steekt.

Dan

Dan heb ik daer noch geschreven an de Panacea Antimonii; maer hier sal klick k leeren van het Sout, hoe dat men het klick elvige tot een Bloed-roode Oly kan klick naken, 't welk het voornaemste konst-

Voorts heb ik daer geleert, hoe men nit velerhande Koorn fchoone Brandevynen kan maken, fonder eenige viefe maek of quade reuk; doch hier fal ik noch verder daer in gaen, en leeren soede Brandewynen uit allerhande vruchten des velds te trekken, met vercheide wyfen om de felvige fonder groote koften met groote lichtigheit te bekomen. Hier nevens hebt gy menigte andere heerlijke Medicynen, ervarentheden en bedenkkingen, daer de Liefhebbers vele nuttigheden uit konnen halen, die ik de weereld goetgunftig heb willen mede deelen.

Maer nu wil ik u noch wel indachtig maken, dat de waerachtige Materie niet anders is dan de geeft des weerelds, fonder den welken wy niet konnen leven.

ven. Dese geest of _ kan geen rul hebben, foo lang hy noch geen lichaen heeft aengenomen, welk lichaem eerf van desen geeft voortgebragt is. Du aerde heeft alleen haren oirspronk ui de kracht des A en der lucht; en sonde desetwee hooft-stoffen kan'er niets besterne staen, noch het leven hebben. De luch heeft hare woning in 't water : de wo ning des A is in der aerden, soo dat hen. sonder dat andere niet werkken kan; er dit is de Materie der Oude Philoso phen, die te fyner tyt in de aerde gevon den word, waer van Basilius in sijn vier de Sleutel seit ; dat de geeft der aerder onsienelijk is, maer door de krachtige werkking der bovenaerdsche lichten als de Son, de Maen, en de Sterren, men het Centralische vyer door den Magneet of het Sout der Aerden t'samer over cen komende, aen den dagh gebragt, en door de Operatie van de Konst klaerlijk vertoont word, D, &, Q. ⊖, ⊕, gelijk gy hier na in 't vervolg van dit Boek noch fult lesen. Nu wil ik

khopen dat de Broeders in de konft ny fullen ten besten houden, dat ik soo nenigmael schryf van de Lucht en het yer, niet wel het gemeen Δ , maer et Vyer der aerden dat alles doet wafen, en een lichaem aenneemt, waer et een zaed vind: want dit Δ , of ∇ is et Sperma van alle dingen, als Aninalische, Vegetabilische en Mineraliche : doch die daer meerder van weten vil, mag daer van lefen by Sendivogium, Paracelsum, den Graef Bernardum, en Basilium, waer dat selvige in de Tafel man Hermes met een Figuur afgebeeld s, te weten met de handen boven in de wolken, om ons aen te wysen, dat de pprechte Materie niet anders is dan de Lucht, die door de Son en de Maen gecoaguleert word tot hout en tot steen, a tot mensch en vee, kruiden en bloemen. Paracelsus feit, dat in de Waterman en den Steenbok de Materie gevonden word, waer van ik hier na in dit Tractaet noch breeder sal hande-Men. Doch ik wilde gunstige Vrienden geregerecommandeert hebben, dat fy dit met aendacht willen lesen, even als een Philosoph, soo fullen fy den Ouden 5 vinden, die in de duisternisse woont, en nochtans dagelijks van ons gesien word. Ik segge dan, dat het een \triangle en ∇ is, en meerder behoeft men niet tot dese Konst; daerom neemt dit ten goeden, en vaert wel. Geschreven in myn Labor atorium tot Amsterdam, desen 6 May, 1672.

DE RODDE LEEUW, Of het Sout der Philosophen.

E Konft der Alchymie beftaet nergens anders in, dan in het fcheiden en vermengen der Stoffen, 't welk gefchied door het vyer in het fmelten der Metalen en Mineralen, gelijk mede in

alle Souten daer uit te trekken, nevens die uit de Kruiden, en Boomen, ja alle vruchten des Lands, die ontelbaer zijn; daer fy nochtans van een felfde natuur voort-gebragt worden, foo als men in 't eerfte Capittel van het boek Genefis kan lefen, waer men fiet, dat Godt, alles eerft uit water door fijn Woord heeft gemaekt, wanneer de Geeft Godis op de wateren sweefde.

Indien wy dan eenige faken in defe Konft by der hand willen vatten, foo is ons eerft en voor al van nooden, dat wy de lichamen tot A een

éen water folveren, 't welk van hare natuur is, en waer uit die *Corpora* voortgebragt en geteelt zijn door de Natuur der aerden.

De Materie der Philofophen is, na dat ik kan befpeuren, uit Sout, Swavel, en Quikfilver, doch niet de gemeene; en die te faem in een Koffer gebonden en opgefloten; waer van Godt de fleutel gegeven heeft in der Konftenaren hand, die de Natuur beminnen, en gerechtigheit lief hebben.

Derechte Materie, voor foo veel my bekent is, kan anders niet wefen, dan Aerde, Water, en Vyer, die t'famen een, maer in drien verdeelt zijn, en door het werkken der Konft in het licht gebragt worden, Men weet feer wel datter water boven der aerden, als ook in der aerden, en rontom die felvige is; maer dat word van ons niet gefien, foo lang het geen lichaem heeft aengenomen. Van dit Water koomt alles voort wat in de gantfche Weereld gevonden word, ja dat geeft ons fijne ziel tot onfer onderhoud.

Dit selfde Water word ook een Magneet genoemt, die het gemeen water tot sich trekt, waer van by *Iob* in het 36. Capittel, op het 27. vers is te sien, als hy dus spreekt : *Wame* hy trekt de druppelen der wateren op, die de 1 regen na sijnen damp nitgieten. Dit uitgegoten water, dat van den Hemel afkoomt, neemt sijnen

D-

of het Sout der Philosophen. 3 fijnen Magneet mede van boven, en fy fcheiden niet van malkander, maer blyven tot den einde toe t'famen, foo lang als de Konftenaer die niet onder handen krijgt. Defe Materie hebben de arme foo wel als de rijkke voor oogen; doch de arme gebruiken die gemeender, om dat fy meerder in 't fweet hares aenfchijns haer brood moeten winnen.

Aenfchouwt de Hemelen en de Aerde, en gy fult de Materie der Philofophen fien, en de plaetfen bemerkken waer die voor ons bereid word: want op alle plaetfen is die te bekomen, en die word daer voort-gebragt door de kracht des Vyers, dat verborgen is in de onfienelyke lucht, maer in 't openbaer koomt door de werkking der Son uit de Aerde.

De Aerde word van de Oude Wyfen voor een Moeder gehouden, waer in d'onfienelyke lucht haer lichaem aenneemt, en fich verandert door het Elementarifche Water, dat het eerfte is, 't welk ons in de H. Schriftuur bekent gemaekt word.

Het Water is de eerste Materie of het Zaed, waer in alles in eene masse was t'saem gebonden, en uit dat selvige is alles naderhand voort-gebragt. Daer in heeft het Δ sijne wooning, en sonder dat selvige sou 'er niets konnen wassen. Doch indien gy hier over noch meerder vernoeging begeert, soo leest Sen-A 2 divo-

4 divogium, waer hy aldus spreekt : Bedenkteen weinig by 18 felven wat het flecht Regen-water zy; wy souden nimmermeer willen noch konnen gelooven, dat bet alle dingen deser weereld in sich beeft en begrypt : en gelijk gy daer noch verder kond sien. Doch gy behoeft u dan niet in te beelden, dat het gemeen Regen-water de Materie der Philosophen sou zijn, neen sekerlijk; maer in dat selvige V word die Materie alsin een Visch-net gevangen. Daerom word de Regen het Visch-net van Saturnus genoemt; niet van het gemeene lood, gelijk fommige fouden meenen, maer daer Iob van spreekt op het 37. Capittel, aen het 9. vers : Uit de binnen-kamer koomt de Wervel-wind, en van de verstroiende winden de konde. In het selfde Capittel aen het 6. vers handelt hy van den tijt des jaers, wanneer de regen en de sneeuw op d'aerde komen; gelijk mede doorgaens in dit heele Capittel.

5 word

アが新鮮地

訪

324

Of het Sout der Philosophen.

-72711

5 word dan de wind genoemt, die uit de binnen-kamer koomt, en terftond word daer by gevoegt wat Godt daer me de doet, als hy dus feit op het 10. vers: Door sijn geblaes geef Godt de Vorst, soo dat de breede wateren verstijft worden. Daerom seit Hermes; van de Prima Materia sprekende; dat bet de Wind in sijnen buik beeft gedragen, te weten den regen en de sneeuw.

Den Regen, den Hagel, en de Sneeuw konnen wy wel fien en taften; maer wat fy ons voorts toe-brengen is ons onfichtbaer; nochtans heeft dat fijne wooning ten deele in regen, hagel, en fneeuw: en als dan de re-

· A 3

gen

6

gen of de fneeuw op het aerdrijk koomt, foo trekt de Aerde op een Magnetische wyse het Δ tot sich, dat in de regen en de sneeuw is verborgen. Daerom heeft *Bassius* gesprooken; dat ons Goud een Magneet had, dat dan de eerste wortel was des Grooten Steens, te weten het water, de aerde, en het vyer. Dese drie nu, en niet meer, zijn my bekent in dese Konst.

Ik seg dan noch, dat de Aerde een Moeder is, die ons alles aen 't licht brengt, wat in de lucht is verborgen; namelijk de Δ en de Ξ die uit der aerden voort-koomt, waer van ook op het 28. Capittel aen het 5. vers by Iob is te sien, als hy dus spreekt: Uit de Aerde koomt het brood voort; en onder baer wordense (te weten de wateren) verandert als ofse vyer waren.

Hier uit is licht te begrypen, waer het vyer van daen koomt, dat ons het leven geeft; 't welk anders niet is, dan de ziel der aerden, die niet alleen woont in het brood, maer ook in alle dingen die uit der aerden opwaffen. Daerom myne Vrienden, wilt het toch ten goeden nemen, dat ik u waerfchouw, niet te werkken in dingen die een volkomene form of gedaente hebben aengenomen, als in \odot noch D, \Im noch σ , en mede niet in 24 noch in F_{2} , ja felfs niet in den bedriechelijken \Im , als ook in geenderhande Souten, noch animalifche, noch

of het Sout der Philosophen. noch vegetabilische, noch mineralische: want dese alle hebben hare formen of gedaenten aengenomen, soo dat het ons vorder onmogelijk is haer wefen te veranderen fonder den Steen der Wyfen. En indien sommige uit dese boven genoemde specien den Steen der Wyfen meenen te maken, die fullen mogelijk geweldig missen, gelijk het my ook is gegaen. Maer wanneer die Steen uit den g der Wyfen gemaekt is, en tot een rooden Steen is geworden die seer licht smelt, dan schrijft Basilius, dat men dien Steen door het gemeen O eenen ingank fal geven. Van het felfde schrijft ook Sendivogius op het 7. Capittel, pag. 33. met dese woorden : En by aldien gy schoon de eerste Materie had, even als de Philo-Sophen, namelyk het Centralische Sout, Soo was het nochtans u onmogelijk, dat selvige sonder Goud te multipliceren, of te vermeerderen. Men moet verstaen, dat hy alhier spreekt, wanneer de Steen uit der Jonkvrouwen melk is gemaekt.

Bernardus feit pag. 116. dat dese Meendera genaemt word Magnesia, als in 't verborgen zijnde; en hy seit mede, dat 'er geen anderen gemaekt noch ge-extraheert worden sal, dan uit den Rooden Knecht. Desen noemt hy ook Goud; en het water dat van desen Knecht koomt, geest hy mede den naem van Asijn. Pag. 188. noemt hy desen Rooden Knecht,

A 4

een

een Rooden Latonem aureum, en dat men dien door dat V wit fal maken; en hy feit daer by: Die het Roode kan Wit maken, en het Wut weden Rood, die heeft de gantsche Konst.

Aen dit gantsche werk ontbreekt andersonn niet, als dat hy de Materie niet met een uitdrukkelyken naem heeft genoemt, gelijk by gelijkkenis op defe wyfe: Sout Commun, of 0,0, of 0, 3,00, of 0, D, 2, 824 5, 2, ja alle kruiden en gewassen, als Tarw, Rogge; gelijk mede van alle boom-vruchten, appelen, peren, noten, karffen, wijn, of den wijnstok, ja berken-hout, of diergelykken; en daer-en-boven noch Regen V, dauw des des Hemels, fneeuw, hagel, Rivier-water, Zee-water, put-water, fontein-water, of Urine, en diergelijkken: en hierom is de naem van fijn Magnesia verborgen gebleven, welke ik ook niet goet houde, dat geopenbaert soude worden : want al de Weereld heeft die, en konnen sonder de selfde niet leven, gelijk niet fonder ∇ en Δ , en dese zijn syne Magnesia.

Doch op wat wyse dat ∇ en Δ konnen t'saem gevoegt worden, geeft hy door gelijkkenis te kennen, wanneer hy pag. 185, 186. aldus spreckt : Ik seg n noch, indien gy niet weet swart te maken, soo sult gy niet komen tot wit te te maken; dewijl het swart is een aenvank der Wysen. Indien gy dan het swart kent, soo is u ook of het Sout der Philosophen. 9 1 ook bewust, wat die Magnesia mogen der zijn.

Ik noem dat de ziel van alle dingen, die aen alles het leven geeft, foo wel aen menfchen en beeften, als aen alle vruchten des lands, en ook aen de Mineralen, en wat 'er noch meer fou mogen zijn: want Godt heeft niet flechs de Aerde gemaekt als of fy doot was, maer heeft daer een geeft of ziel in gelegt, die het leven aen alles uitdeelt, waer van Basilius feer heerlijk handelt in fijn 5. Capittel pag. 32. met defe woorden: Het leven in der aerden brengt alle dingen voort die daer uit opwassen; daerom die dan wilde seggen, dat de aerde son doot zijn, son gants geen waerbeit spreken: want een doode kan geen leven geven aen eenig ding, dat van syn selven doot sonde wessen.

Gy fult miffchien feggen; dit heb ik al menigmael gelefen, en ben noch foo wijs als te voren gebleven. Hier op geef ik u dan dit bericht, dat *Bafilius* op defe plaets meer dan al veel van de *Prima Materia* geopenbaert heeft; want hy noemt die, het leven der Aerde : maer dit word u van hem verborgen gehouden, waer in dit leven der Aerde gefloten ligt, en waer wy het konnen bekomen, dat de Oude Wyfen noch hebben verborgen. Doch ik noem dat Water en Aerde, of Vyer en Lucht : en ik fchrijf dit niet fonder reden, A 5 maer

10

maer om dat ik myne handen in de kolen wel fwart gemaekt heb.

Ik segge dan, dat het groote Werk niet uit Metalen noch Mineralen, noch eenige Souten, Animalische of Vegetabilische voort koomt, maer alleen uit de geeft of de ziel der aerden, dien ik in het boek De Goude Leeuw, pag. 1, 2, 3. den Vitriool heb genoemt. Doch dit moet gy weten, dat foo haeft als defe geeft in een vegetabile verandert is, of eenige dingen voort-gebragt heeft, soo is daer de forme of het wesen van een zaed uit geworden, 't welk wy niet machtig zijn te veranderen; als by gelijkkenis: wy konnen d'Oraenje appelen niet veranderen; en de reden is, om dat de Natuur fyne werkken in dien boom al heeft volbragt. Daerom foekt de Natuur als die noch geen wesen heeft aengenomen ; waer van voor defetijt fal genoeg zijn.

Men leeft in de Hiftorien van Raymondus Lullus, dat hy by Eduard, Konink van Engeland, 100 veel Goud heeft gemaekt, dat daer voor een geheele Vloot van 800 schepen is uitgeruft, waer mede die Konink gants Vrankrijk sou ingenomen hebben. Siet daer van sijn tractaet de Christophoro Parisiensi, op het 5. Capittel pag. 156.

ST:

2.

g

新日

Ik heb mede verscheide malen tot Parijs geweest, en daer de treffelyke gebouwen van FLA- of het Sout der Philosophen. 11 LAMEL gesien, namelijk, twee Kerken, de eene St. Pieters, en d'andere St. Pauus Kerk; en noch het Kerkhof genaemt des Sts Innocens, of der Onnoosele Heiligen, alvaer gants het Groote Werk in steene figuuen staet uitgehouwen; en behalven dit is 'er noch een swarte Rave of Adelaer boven in 't verhemelsel van die plaets afgebeeld: voor de Kerk staet hy en sijn vrouw na 't leven uitgenouwen. Dit heb ik met myne eigene oogen gesien, gelijk noch heden een yder dat doen tan.

Men vind een tractaet van seker Cornelis Iacobsz. Drebbel, 't welk hy van de Natuur neeft geschreven, en aen den machtigsten Koning van Groot Brittannien Iacobus opgedragen, waer in hy leert op wat plaetsen de Alchymisten hare Prima Materia moeten soekken, in het to Capittel, pag. 87. daer hy wel wijd en breed het selfde verhaelt.

In de Goude Leeuw heb ik pag. 5, en 6. befchreven, wat Projectien foo tot Aken, als ook in 's Gravenhage gefchied zijn, en het felfde heb ik daer by-gebracht, om dat vele onredelyke Lafteraers feggen, dat dit maer een duivels leugen-konft is, gepractifeert door leuie fchelmachtige lieden, om met diefachtige liftigheden anderer lieden geld te bekomen, en die felvige in armoed te brengen.

Ik

12

Ik moet bekennen, indien dufdanige dit doen met voorbedachten raed, dat fy het felfde voor Godt niet fullen konnen verantwoorden: want die het quade doet, en daer behagen in fchept, heeft een drift van de Duivel, en niet van Godt. Ik fou hier nu wel breeder handelen van het misbruik der Alchymisten; maer dat fal gefchieden in een tractaet waer de Natuur fal spreken tegen d'Alchymist.

Men kan het gemeen Sal Armoniac door den \pm oplossen, dat dan de Anima der Metalen veel beter uit-trekt dan de gemeenen afijn, 't welk ik hier klaerlijk wil aenwysen. Ik fou voor defen dit niet gedaen hebben, indien my van Godt geen beter Sal Armoniac en Afijn was gegeven uit eene Fontein, door cen flechte koking in een open pot; 't welk de Oude noemen den Afijn der Wysen. Defe heeft Sout, a, en Δ te gelijk uit een Corpus, met de stralen van de Son en de Maen, uit de Philosophische aerde door de kracht der Natuur voortgebragt.

Defen

of het Sout der Philosophen.

13

Desen Asijn met het * om de Anima der Metalen uit te trekken, word dusdanig bereid.

192. Sal Arfnoniac 1. pond, en goeden Wijn ↑ 3. pond, en fet defe te famen : het ★ naderhand gefolveert zijnde, foo diftilleert dan het felfde door een vilt-papier, tot dat alles klaer zy: doet het daer na in een glafen kolf met fynen helm, en diftilleert het in een zandkapelle, tot dat er een derde-deel is afgetrokken; giet dan daer weder anderen ↑ op, het welk tot viermael toe fal moeten gefchieden altijt met verssen ★, die by het Sout, dat op

14

op de grond is, gedaen fal worden, tot dat a het * open is, en de quade finaek niet mee kan gefpeurt worden. Als daer na al den * i afgetrokken, foo geeft fterk Δ , dat het Sa Armoniac op-fublimere tot een fneeuw : def dan uit den helm genomen, en in den afge diftilleerden * opgeloft, en daer na door een vilt-papier gediftilleert, foo is den \times ge fcherpt, om alle die Metalen daer mede to openen. NB. Dit moet gy weten, dat alle die Metalen eerft tot een kalk of kroku moeten gebragt zijn; waer van andere de hand-grepen en wyfe van doen befchrever hebben, maer defen \times te bereiden leeren fj foo klaer niet, als ik hier wel gedaen heb.

Wanneer het * dan eenige dagen met de fen % geftaen heeft, foo word hy gants gee als of er Goud in gefolveert was: en als he Goud in defen Afijn koomt, foo fult gy eer wonderlyke verandering fien in den Afijn doch hier van fal op een ander plaets noch gehandelt worden.

Ik fal my nu wederom begeven tot onfer Alijn, die uit den Rooden Knecht voortkoomt; waer van *Bernardus* fpreekt; dat 'ei geenen anderen Alijn is, dan uit fynen Rooden Knecht; als ook geenen anderen Merkurius, dan die daer word uitgetrokken, er noch geen ander Goud, dan dat daer uit koomt. of het Sout der Philosophen. 15 Plato seit, dat ons werk gemacht word uit eene wortel, en dat die uit der Aerden is voortgekomen. Daerom schrijft Arnaldus : Och gebenedyde groente, en kracht der Aerden, waer nit onsen Rooden Knecht word geboren; want nit iet dat onvolkomen is, kan men een volkomen ding maken: waer van op een ander tijt noch gehandelt sal worden.

Het Sout nu dat in de grond der Aerden verborgen is, word in 't openbaer gebragt boven de Aerde, gelijk wy konnen fien in alle vruchten des velds. Dierhalven feg ik, dat de Materie des Steens niet anders kan zijn, als het vyer der Aerden, gelijk ook het Sout; waerom Christus dufdanig tot fyne Jongeren gesproken heeft, seggende, Gy zijt het Sous der Aerden, en soo voorts.

De Konst der Alchymie is de verachtste onder alle de Konsten der Weereld; en nochtans is die de Bass en het Fondament waer uit alle Konsten zijn voortgekomen. Was soo ook Christus Iesus niet de verachtste onder allemenschen? en nochtans is hy de faligheit der gantsche Weereld geworden, ja de Fontein des levens, waer uit het levendig water koomt, dat onse zielen kan verquikken, 't welk hy yder om niet schenkt; waer van in de Openbaring Ioannis te lesen is. Men vind ook door-

16

gaens in de Schriftuur, dat 'er van de Materie des Steens der Wyfen gefproken word; waerom men niet twijffelen mag, of de Oude Propheten hebben alle den *Lapidem* gehad. Men leeft noch allefins in de H. Schrift van Sout, Hout, Boomen, Kruiden des Velds, van Goud, Silver, Swavel, Vyer en Water, doch alles is uit eene oirfpronk voort-gekomen door den wille Godts.

Ik fegge dan, dat de Philofophen hare Materie noemen, Vyer en Water te gelijk uit eene *Meendera* voort-gekomen, en aen den dach gebragt, door haer eigen vyer, dat de Materia felver is. Defe Materie heeft de wind in fynen buik, die door de Aerde word heen gedreven, waer door fy dan een forme of wefen ontfangt, 't welk fy dan weder uitdeelt aen alle dingen in de gantfche Weereld; en fonder dit word'er niets voortgebragt. Ja het is de werkkelyke kracht der Aerden, die van den Hemel is nedergedaelt, en alles voortkomen doet, door den wille fynes Meefters.

Van defe Materia was wel wijd en breet te handelen; foo dat die ook met duifend namen, van alle het gene dat men bedenkken kan, dat in de gantfche Weereld gevonden word, genoemt worden mag; te weten, als de Materia noch geene formen heeft aengenomen, 't welk dan de eerste oirspronk is van alle

of het Sout der Philosophen. 17 alle dingen. Maer wanneer die nu eenige forme of wesen heeft, dan is het wel de Materia des Steens, die noch tot haer eerste wefengebragt moet worden door de Konst des Vyers.

En op dat gy foud mogen weten, waer de plaetsen zijn daer dese Materia te vinden is, fooleest Basilium, in syne 12. Sleutels, pag. 63. waer hy aldus spreckt : O aenvank, eer-Ren aenvank, bedenkt het einde. O! einde, laeste einde, bedenkt uwen aenvank, en laet u bet middel bevolen zijn in aller getrouwheit. Waer van ik op een ander tijt noch fal handelen, wanneer ik van den Mensch en van de Metalen fal fchryven.

In mijn Tractaet, de Goude Leeuw genaemt, heb ik het Calcineren van den 🕇 aengewefen op driederlei wyfen; maer dese manier is daer noch niet geleert. Want door dese preparatie krijgt men een balfem of Oly des Wijn-steens, dien ik de Terebintyn-oly uit den Wijn-steen noeme. Dese is de hoogste en souvereinste Medicyne tegen de Waterzucht, tegen 't Flerecijn of Podagra, en tegen de Virislenta Gonorrhea. Van verw is die swart als pik, en seer fwaer in 't gewicht, op de tong feer fubrijl en doordringend; welke Oly, of wel Swavel, ik ook de Anima des Wijnsteens geno emt heb : hare bereiding is als volgt.

次期

101

ath

Gal

NTT -

R. Wijn-

De Roode Leeuw,

18

B. Wijn-steen, dese fal men in 't open vyer Calcineren, tot dat die niet dan een wit Sout zy. Daer na fal men dat kouwd laten worden, en klein tot een poeder gestampt in suiver Regen xz oplossen, en dan door een vilt-papier distilleren, tot dat het ∇ gants klaer zy. In dit Aqua van die gebrande Wijnsteen, fal men noch soo veel ongebrande Wijn-steen solveren, als het oplossen wil. NB. Soo haest als die ongebrande Wijn-steen daer in koomt, soo werkt het geweldig op malkander, dat men 't niet wel in een pot sou konnen houden, indien men het niet gestedig omroert met een stok. Als dit dan

of het Sout der Philosophen. 19 foo allenxkens uitgewrocht of gefermenteert heeft, dan moet men dat op een soet Δ doen indroogen, tot dat alles een swarte Masse geworden is. Dese sal men dan nemen, en losfen die op in goeden Brandewijn, soo word het alles tot een schoon swarte Oly, seer smeerig en vet. Als dese dan soo ses dagen gestaen heeft, sal men die in een glasen Retorte distilleren met een soet vyer op een Zand-kapelle, foo koomt daer eerst een weinig geest van den Brandewijn over, daer na koomt de Oly, die feer schoon van couleur, en seer swart is om aen te sien, maer van binnen is die donkker rood, en aengenaem van reuk, gelijk Terebintijn, seer subtijl op de tong.

いる

180

DIF

就到

121

T

fip.

d.

and .

il.

1

NB. Als men desen Oly dan heeft, soo moet die in den voorgaenden geeft opgeloft worden, en van fyne aerdachtigheit af-ge-Icheiden, 't welk door een vilt-papier fal geschieden, gelijk voren van den gecalcineerden Q geleert is, hoe dat die van hare aerdachtigheit word gescheiden. Als dese dan soo gesuivert is, soo laet den geest eenigen tijt daer op staen, dan word het soet, en de scherpheit gaet wech; en dan is die Medicyne vaerdig om te gebruiken voor de gene die met de Water-zucht, het Podagra, en de Gonorrhea gequelt zijn; en daer-en-boven is die noch seer nut tegen den Steen der blase. Men fal daer van B 2 s mor-

Fit

5

Hor

20

11/2

ter

3.60

THE

's morgens en's avonds'3 of 4 druppelen innemen, met V, wijn, of bier. Dit opend seer facht alle de inwendige partien des lichaems; waer van ik op een ander tijt noch breeder fal handelen, want het is een van de grootste Genees-middelen die ik in den Wijn of Wijnsteen heb konnen vinden. Ik schrijf dit niet uit andere boekken, maer heb felfs dit fecreet gevonden met myner handen arbeid. Dat ik het felve nu heb willen in druk geven, is alleen op dat mynen naesten fich daer van fou konnen dienen; want wat my belangt, ik had het selfde bereid, om dat ik den Steen der Wyfen daer uit wilde foekken te maken; maer als ik alle dingen wel nafag, foo vond ik my bedrogen, door dien dat de Wijn-steen en de Brandewijn yder hare forme boven der aerden al hadden aengenomen. Indien gy nu defe reden verstaet, soo fult gy het gene soekken dat niet gesien word, en nochtans by heel de Weereld bekent is; waer van ik in het toekomende noch breeder fal handelen.

Uit den 5, en de Urine word een geeft gemackt, die fyne deugden heeft in de Medicyne en in de Alchymie: de bereiding daer van is dus.

B. 4. pond Wijn-steen; dese fal klein gestampt worden, en dan door een zeve gesift tot

20

of het Sout der Philosophen. 2 I tot dat alles fijn zy. Neemt dan desen 🕇, en calcineert die op een vlakke plaet tot stof en affchen. Daer na giet viermael soo veel Urine op desen asschen, en laet het soo twee of drie maenden staen, soo lost sich de 🕇 op, en die word vluchtig, en als een geeft. Dese fal dan in een glasen kolf gedistilleert worden in een zand-kapelle, met soet vyer, tot dat de Der geeft over zy, die aldereerst koomt, en daer na het flegma. Dese sal bysonder gevangen 120 worden, tot dat de materie droog is, onder in de grond van het glas. Dan neemt het glas weder daer uit wanneer het kouwd is geworden, engiet de flegma op het Caput Mortuum, dat dan sal solveren; en daer na moet het door een vilt-papier gedistilleert worden, tot dat alles klaer zy. Doet dan uwen Spiritus of geeft daer by, dien gy eerst hebt overgekregen, en distilleert dat al wederom als vodat ren; dit moet tot vier of vijf malen gedaen worden, met solveren, filtreren, en distilleren, tot dat gy het rechte vyer uit uw Caput Mortuum hebt, welke corporalische geeft, de rechte Anima is van de Urine en den 🕇 of Wijn-steen, waer van Basilius schrijft, dat sy foo veel kan uitwerkken in de Alchymie en in de Medicyne; doch de manier om die te maken beschrijft hy niet. Dit is een van de vermaerste Medicynen voor de gene die met Water-

100

2

22

ter-zucht en het Podagra gequelt zijn, als mede voor de Vrouwen die het Moer-spel hebben, hier van een weinig tot 4 a 5 drup- qui pelen met schoon regen-water ingegeven doet dat terstond stillen; en die van de Waterzucht en het Podagra gequollen worden, wanneer sy alle dagen daer vijf of ses druppelen van gebruiken, sullen in kortentijt daer van geholpen wefen. Dit is ook een van de voornaemste Remedien tegen den steen der Blase in 's menschen lichaem. Als dese geeft de Anima van den gepulverifeerden Theeft uitgetrokken, soo geneest die den witten vloed of bloem der Vrouwen. In somma, die defen geeft heeft, kan daer noch al veel meerder mede doen dan ik hier heb beschreven, insonderheit in de Metalen.

NB. Dit felfde Aqua heeft de macht om het O in een wonderbaerlijk wefen te brengen, waer van ik hier na noch fal handelen, hoewel het felve ten deele al geschied is.

De Aerde is wonderbaerlijk van Godt geftelt tot een Magneet, waer in alles putrificeert, en gefuivert word, dat dan naderhand daer uit voor den dach koomt, tot onderhouding van alles dat het leven ontfangen heeft. Is de Aerde niet een gecoaguleert water? Zijn de vruchten des Velds niet een vyer? Is of het Sout der Philosophen. 23 Is de lucht niet een baermoeder van alles, die by ons onfienlijk is, en daer nochtans alles van voortkoomt, door Godes bestiering, fonder welke niets kan geschieden?

De Materia Lapidis is niet een fteen, gelijk fommige droomen, maer die is een gecoaguleert water en vyer. Sy is wit, rood, groen, geel, fwart, blaeuw, en met duifentderhande kouleuren:doch ik heb den Lapidem niet, maer ik fchrijf alleenig van de Materie die my ten deele bekent is, en welke ik aen drie Perfoonen geopenbaert heb, door den wille Godts.

di di De Materie der Philosophen is een Vogel die by der nacht wandelt, fonder welke niet een mensch kan leven. Hare kleederen zijn by de korte dagen wit; en als de duistere nacht koomt, soo spuigt sy vyer-vlammen uit; waer door men d'eene tijt die bemint, en d'ander tijt daer voor moet schrikken. Het is vleesch, en heeft ook eenig bloed der aerden. Het is een Sout, en nochtans brand het : ja het is een roode Meir van F, dat door het gemeen vyer word hereid. Met een woord genoemt, het is Goud, Sout, Hout, en Aerde en anders nict, voor foo veel my bekent is; doch niet het gemeen Goud, noch Sout, en Hout, maer dat de Philosophen noemen het hare te zijn, waer van Basilins spreekt, in syne verklaring B 4 over

24

over den Steen der Wyfen, pag. 198. Dat men fijn Goud fal nemen, namelijk geen gemeen Goud, maer dat van de Natuur voortgebragt is. Dit felfde Goud word ook een \breve{q} me en een \bigtriangleup genoemt, p. 165.

Plato en meer andere Philosophen segen, dat hare Steen op alle plaetsen gevonden word; te weten, op de bergen, en in de diepe holen. Hier uit is wel te hooren, dat men die Materie moet soekken daer de bergen zijn; want in de vlakke plaetsen fal men geene Mineralen vinden, door dien dat de kouwe daer de overhand heeft, want de hitte of warmte is het leven van alle dingen.

De Materie der Philosophen noem ik een so solfer der aerden, dat tot syner tijt op alle m plaetsen is te bekomen; te weten, als de dagen kortst en de nachten langst zijn; waer men de hoogste bergen en de diepste dalen heeft, aldaer is het Sal Armoniac der Wylen, de Salpeter van Sendivogins, den Rooden Knecht van Bernardus, de Rivier die om het Mooren-land loopt, waer men het Goud der Wysen bekoomt, dat in den Hof van Hermes is voort-gekomen, en uit de hoogste bergen gedistilleert word, door de kracht der Son en der Maen, in de Philosophische Zee, of het Roode Meir der Wyfen. Die dit niet kan begrypen, hoe dat het gemeen men de lucht vyer

of het Sout der Philosophen. 25 wyer zy, en hoe dat sy worden gecoaguleert, die heeft noch geen kennis van de Materie der Philosophen. Daerom laet ons de lucht en het gemeen water leeren kennen, waer door de Materie der Wysen aen den dag word gebragt : want fonder het water en de lucht kan 'er op dese Weereld niets voortkomen: ja de dagelijksche ervarentheit leert ons het felfde aen de vruchten des Lands, dat 'er fonder het water niets wassen kan. Daerom fchrijft Hali Philosoph, pag. 7. in de Splendor Solis, dese woorden : Dese Steen der Wysen word voort-gebragt door den weg der groene en groeiende Natuur ; en dese Steen koomt voort van de wassende dingen, en niet van de doode : want alles wat door het Δ is gefmolten, is doot. De werkking des Gouds boven der aerden, is niet anders als onder der aerden: het AN Goudgenereert niet anders als Goud.

Van dit felvige fou ik noch veel meer konnen fchryven, maer acht fulks tegenwoordig onnoodig, dewijl ik, wat my vorders daer af bekent is, in een ander Tractaetje breeder meen te verhandelen, wanneer ik den a en het Δ uit het ingewand der aerden fal leeren foekken: doch men moet niet eer haring roepen voor dat die gevangen is.

Ik fegge dan, dat de aerde eengecoaguleert water is, en het gemeen water is ook B 5 een

een lucht. Die dit niet kan begrypen, heeft noch gants geen kennis van de Natuur en van de Materie.

Sendivogius feit pag. 55. Dat het Water is het alderwaerdigste onder alle Elementen, door dien het de Moeder is van alle dingen; en hier op sweeft de geest van het vyer. NB. Het water is gemaekt door den stryd des vyers, en van d'aerde afgescheiden. Doch gy behoest niet te denkken, dat ik dit slechs sonder grond en enkel uit Sendivogius getrokken heb; dewijliny selfs de Natuur hier in bekent is, en ik wel weet, wat onderscheid men behoort aen te merkken tusschen het water en tusschen de Aerde.

Maer op dat gy noch meerder fondament foud mogen hebben van dese Materie, waer dat die te vinden zy, soo leest de Voorreden van Cornelis Iacobsen Drebbel, waer in hy over dese Materie handelt, en seker seer heerlijk in de volgende woorden, pag. 62. en 63. Ik onder socht de Elementen, die leerden my de natuur der aerden ik fag baren Crystallignen geest als een nevel, en hare geverwde ziel gelyk bloed, haer stantvastig lichaem als een Crystal. De geest sag ie kampen tegen de ziel en het lichaem, en sy heeft die overwonnen; daer na wierden sy een, bet lichaem, de ziel, en de geest, als een stantvasse woning : de geest verlichte de ziel en het lichaem, als een Crystallynen Hemel : de ziel vercierde den

111

1277

12m

235

of het Sout der Philosophen. 27 In len geest en het lichaem met hare robijn-roode verw: ik sag doot, verrijsenis en onsterffelijkheit voor mijne oogen, en ik was dankbaer aen mijnen Godt.

Bafilins noemt defe Roode Ziel, een Roode Meir, of Roode Zee. Ik noem die het bloed of het vyer der Aerden, van de Natuur gediftilleert, en door de Son en de Mane gecoaguleert tot fteenen, tot fouten, tot Mineralen, ja tot boomen en kruiden des velds, die ons in het leven onderhouden. Ik befchrijf u dit maer met fimpele woorden; die daer meerder van weten wilt, mag de Natuur onderfoekken gelijk ik gedaen heb, en dan fal hy mogelijk den aert der Elementen noch recht leeren kennen, waer men ziel, geeft, en lichaem fal vinden tot onfe Konft.

Paracelfus noemt de Materia een Rooden Leeuw, die wel veel genoemt word, maer vry weinig bekent is; als mede een Adelaer; en met veel meer andere Namen word defe Materia beschreven, soo dat men daer schier af kan maken, wat men selfs son willen door de gantsche Weereld; want alle wijsheit is in dat stuk alleen. Daerom spreekt Paracelsus dus in sijn boek de Tinstura Physicorum, pag. 366. Het mag wel een Slang der aerden genoemt worden, door dien het de aerde levendig maekt, en de sondamenten der aerden

28

den doorwandelt als een geeft ofte vyer. Defe Materia is anders niet als een water en lucht, vyer en aerde, asschen en sout, dauw en regen, hagel en fneeuw, wind, Vitriool, Salpeter, Aluin, Sal Armoniac, met veel meer om andere namen, waer onder de Wyfen dat hebben bedekt, foo dat van duifend fchiergeen een daer toe kan geraken. En ik geloof ook fekerlijk, dat de Philosophen niet sonder reden zijn nydig geweeft ; want het is lichtelijk met haer gegaen als met my; en daerom fou men wel mogen vreesen met de menschen te verkeeren, dewijl 'er niet arger en liftiger is dan detong van een valschmensch, 't welkik met leed ook wel heb bevonden, wanneer fy goddelooslijk een eerlijk man fyne Konften foekken uit te lokken, dien fy naderhand met de voeten verstooten, 't welk sy voor Godt nimmer konnen verantwoorden, waer van ik 'er wel een feer byfonder fou konnen noemen, maer wil dat noch sparen tot mijn naestvolgend Tractaet.

Men kan eenen geeft maken uit den \mathcal{F} , en den ∞ , met den \mathfrak{P} fublimaet, die het \mathfrak{P} doet wit worden als tin, van welke handeling ik hier na noch fal fchryven, wanneer ik fal handelen van het Vyer en Water der Oude Wyfen: want fonder dit Δ en ∇ is 'er geen fondement in de Konft. Het ∇ is foet, bitter,

en

of het Sout der Philosophen. 29 en suur van smack, en heeft alle dingen by fich, die in de gantsche Weereld gevonden worden. Dit Δ of ∇ word door fyne eigene Materie gedistilleert, die te vooren fyne Moeder was, doch ik schrijf dit alleen als door gelijkkeniffe, om dat de Philosophen in dit water te maken, over een komen, als ook muit wat Materie het kan getrokken worden; torn en of ik het schoon met den rechten naem noemde, foo fou dat toch niemand willen ge-Vorders mogt ik ook felfs in myne meening wel bedrogen zijn; om dat ik het felfde niet heb uitgewrocht, en daerom is dat noch niet gants seker; doch de gedachten en woorden zijn noch vry onderscheiden; waer by ik het voor defe mael fal laten ruften.

In de Goude Leeuw is geleert een Panacea Antimonii te maken; doch dit heb ik naderhand noch bevonden, in het bewerkken of bereiden van defe Medicyne, 't welk ik de Vrienden nu mede moet deelen. Wanneer gy die Medicyne door het Δ hebt gemaekt, en die dan in gemeen ∇ is gefolveert, gelijk ik daer befchreven heb, foo giet daer goeden Wijn \pm op, en laet het foo 3 of 4 dagen ftaen, en dan dat te famen tot een drooge Maffe op foet Δ ingedroogt, die foo rood als bloed wefen fal. Op defe drooge Maffe fal dan

30

dan gemeen regen V gedaen worden, dat daen na vier dagen op het roode poeder fal ftaen, en dan door een vilt-papier gediftilleert worden, foo blijft uwe Medicyne in de vilt, die gy dan op een foet △ weder moet droogen. Op defe wyfe is die Medicyne beter bereid, als dat men het water daer dadelijk af giet; want door dit koken word die van haer gift gants gefuivert, foo dat fy veel aengenamer is om in te nemen.

Dit water dat door het papier gediftilleert is, fal men inkoken tot dat het droog is, foo bekoomt men een donker fout, 't welk men tot een rooden oly fal laten finelten : defe Oly is de grootfte Medicyne tegen de koorts. In fomma van defe Medicyne was vry meerder te fchryven dan wel vele fouden gelooven; want het is de effentie uit het D, en den A, met den S. Men neemt van defen Oly 1, 2, tot 3 druppelen in, tegen de gebreken als daer in Goude Leeuw zijn befchreven.

Aldaer heb ik mede pag. 135. het ftooken van fuivere Koorn-brandewynen geleert; doch alfoo fommige foo onnoofel zijn, dat fy hare fubftantien kennende, noch hare mate niet weten te nemen, foo hoor ik klagen, dat fy daer mede niet al te wel te recht konnen komen. Defe dan te geval fal ik dit hier noch by

of het Sout der Philosophen. 31 py voegen, dat als men door den + de quade smaek en viese reuk wech hebben wil, men egen 10 pond Brandewijn omtrent een pond Wijn-steen moet nemen, met den asschen van wijngaert-rankken of hout-asschen, en gemeen Sout naer advenant. De Wijn-steen moet klein gestampt zijn, en dan in de Brandewijn gesolveert, en soo eenige dagen en nachten laten staen, eer men die in de distilleer-ketel fal doen, en naderhand voortvaren met den arbeid, gelijk in de Goude Leeuw is geleert, soo fult gy een schoone Brandewijn bekomen: doch de handeling is meerder dan de Materie.

Men kan ook Brandewijn diftilleren fonder eenige kopere ketels; en mede de quade finaek benemen fonder de Wijn-steen, alleen door bloote aerde.

Op de 75. pagie heb ik daer ook gefchreven van de Boter uit den Antimonium te trekken, doch foo gy dit Sout als een Philofooph wilde maken, en in fijn rechte wefen brengen, foo doet als volgt.

B. **B**, **§** fublimaet ana. Defe klein geftampt, en dadelijk in een glafen Retorte gedaen, die rontom met een goet *lutum* beflagen is; doch gy moet wel toefien, dat die eerft heel recht droog is, eer dat gy uw poeder

der daer in doet. Wanneer de Materie soo is bereid, doet die dan in de Retorte, diegy in 't open ∆ distilleren sult, na 't gemeen gebruik, soo koomt 'er eerst een witten nevel over; daer na koomt de Boter, die in de hals is van de Retorte; doch de Synaber by de Boter die is niet goet, en fal ook wech-geworpen worden. NB. Als gy dan defe Boter hebt, foo fal die in de lucht smelten tot een oly, die dan door te filtreren van hare aerdachtigheit gescheiden sal worden, soo dat sy helder en klaer wesen fal. Het Caput Moriuum, of de feces, die in de vilt zijn gebleven, met noch de reste van de Materie, die in de lucht niet gesolveert is, sal men dan nemen, en doen die in een afgenomen kolf met fynen helm, die een korte wyde pijp heeft, want dese Materie stopt seern de pijp, soo dat gy dan met uwen arbeid foud moeten ophouden en schaden lyden; want de geeft koomt met groot geweld over ; daerom moet gy voorfichtig zijn. Dit solveren en distilleren moet tot sevenimael toe gedaen worden, te weten, aen de lucht smelten, daer na door een vilt-papier filtreren, en het Caput Mortuum of de feces daer van in een kolf gedistilleert, gelijk voren geleert is; dan fult gy den & hebben in een Aqua, dat seer aengenaem is van reuk, en niet veel suurder als gemeenen Wijn-

32

of het Sout der Philosophen. Wijn-afijn. Wanneer men dese dan in een ferment begeert, soo moet dat geschieden op de volgende wyfe.

R. O, dese moet cerst door houts-kolen gecalcineert worden, gelijk ik in 't Cabinet der Mineralen beschreven heb. Dese moet men dan tot een Aqua laten solveren in de las lucht, en dat door een vilt-papier distilleren, tot dat het Aqua klaer is geworden, en dan fal het vaerdig zijn tot het werk,

12.20

- 3-1

Neemt daer na dit Aqua van O, en het Aqua van &, ana. dese giet by kleine gedeelten t'famen; want als defe twee by malkander komen, soo maken sy t'samen groot krakeel, en loopen uit het glas, en daerom moet gy voorfichtig in 't gieten zijn; want het geeft een groot ferment, eer dat dese twee willen sterven. En wanneer die dan uitgewrocht hebben, soo trekt men den Alkest van het O, met gedistilleert V van den 3, soo dat gy dan een schoon poeder bekoomt, 't welk een van de voornaemste gebreken is tegen de Spaensche Pokken, en alle de gebreken die daer aen hangen. Dese Medicyne doet niet anders dan fweeten, en niet purgeren; en sy is ook een feer heerlijk genees-middel tegen de koorts : men gebruikt die met 2,3,4, of 5 grein, in wijn of bier, of waer mede men wil: ja de deugt van dese Medicyne is metgeen pen te be-

34

beschryven, dewijl sy seer vele wonderen in de grootste krankheden vermag uit te werkken, daer het purgeren niet noodig is, maer alleenig het sweeten. De purgerende Medicyne is het roode poeder uit den 5, dat ik de *Panacea* noem, 't welk sijn Meester ook niet fal verlegen laten, waer van ik in de Goude Leeuw heb geschreven, en hier by fal ik dit voor dese tijt laten blyven.

Nu vindik my genoodsaekt het versoek van eenige Vrienden te vernoegen, die my gebeden hebben haer te willen onderrichten, hoe de Berg-werkken, wanneer men die uit de Mynen trekt geregeert moeten worden; dewijl wy onfe befigheit daer ontrent veel gehad hebben, en ik voor desen als Berg-meester tweemael door Westindiën gereist heb; gelijk daer van wijd en breed veel te lesen is by den beroemden Berg-meester Agricola, die alles in 't gemeen heeft aengewesen, wat tot het Ampt van een Berg-meester vereischt word, en wat een soodanigen behoort te weten; ik sal alles maer in't kort begrypen, en voor eerst de Commissie my in Vrankrijk verleent, naer onse Hollandsche tael hier by voegen. 30 D . S. 5

six he steer man that and and

an analysis is madely for penie

- 38

Com-

of het Sout der Philosophen. Commissie voor den Heer Vreeswijk.) E Compagnie van Westindiën, aen den Heer Gooffen van Vrees wijk, Salut. Gelijk het Land van Kanada of Nieup Vrankrijk, overvloedig gevonden word in velerhande Mijnen, waer van de proeven, die daer over gedaen zijn, hoop geven, dat men daer uit merkkelijk voordeel sou konnen trekken, indien de bestiering daer van toevertrouwt word aen een Perfoon sich daer toe verstaende, en wel ervaren in dese bedryven; Soo hebben wy Directeurs Generael van de geseide Compagnie, volkomen onderricht zijnde van uwe bequaemheit en ervar entheit in de kennis van de Mynen, en dat gy daer uit kond trekken het nut dat sygeven konnen met soo kleine onkosten als mogelijk is ; Vorders ons verlatende op uwe getroubeit en goede genegentheit, u door dese tegenwoordig gelast en machtig gemackt, gelijk wy u last ge. venen machtig maken, om de opperste bestiering te hebben over het bearbeiden van alle de Mynen in het voorsz. Land van Kanada of Nieuw Vrankrijk, de opening der Sel-

36

Telvige te maken, en daer de noodige lieden te stellen om de Metalen te smelten, en in't gemeen alles te doen wat tot uwe geseide Commissie sal behooren, tot welstant en het voordeel van de geseide Compagnie volgens de bevelen en onderricheingen die a door ons sullen gegeven zijn. Wy gebie. den den Heer van Barroys Agent Generae. van de geseide Compagnie in dat Land, u te doen gehoor samen en hooren van alle de werklieden en andere die aen de geseide My. nen gebruikt sullen worden; en u te doen geven alle beschutting en bystant door de Heeren Gouverneurs en Bevelhebbers. Tot welken einde wy desen gesegelden openen brief hebben onderteekent, en noch doen onderteekenen door den Secretaris Generael van de geseide Compagnie, en zegelen met het zegel van dat Land, op den achtienden dach van December, in 't jaer duisend ses-hondert vijf-en-sestig.

Thomas. Berthelot.

Bechameil.

Landais. Door last van mijne voorseide Heeren Directeurs Daulier. Van

of het Sout der Philofophen.

37

Van de Berg-faken, en het Ampt eens Berg-meefters in 't gemeen.

Artykel 1.

Een Berg-meelter moet ontrent de Myne wonen, om dagelijks het oog op den arbeid te hebben van 't gemeene volk, en alle dagen fijne aenteekening houden van 't gene uit de Myne word gehaelt en getrokken. Dit felvige fal de Meelter-knecht aen den Berg-meefter toonen, op dat de Berg-meelter een proeve van 't Minerael maken kan, om te weten wat dagelijks uit de Myne koomt,

Artykel 2.

Een Berg-meefter moet de plaets wel in acht nemen, en van wat voor een aert het gefteente is dat daer alle dagen word uitgetrokken en los gehouwen, waer aen men het leven of de doot van de Myne kan fien, gelijk ik in mijn Cabinet der Mineralen befchreven heb. Ook kan men dat befpeuren aen het kouleur van 't gesteente ; want als men witte, blaeuwe, kalkachtige plekken fiet aen de steenen, foo is het een teeken, dat de Myne in het afgaen is, en niet vorder leeft ; 't welk ik heb bevonden.

Een

Artykel 3. Artykel 3.

Een Berg-meester moet wel acht slaen, of in het werkken fich eenige water-fontein mogt ontblooten, en dan fal hy die plaets niet meer laten bewerkken, als op het einde zijnde; maer indien hy dat water van de hand leiden kan, soo staet het hem vry daer noch in voort te gaen. Deerom moet een Berg-meester goede kennis hebben van de wateren onder d'aerde, of die tegen de Son, of met de Son loopen; want daer aen kan men weten wat voor een oirspronk die Myne mag hebben; waer van op een ander plaets noch meer sal gesproken worden. Dit is 'er af, dat de wateren die tegen de Son loopen,, vele koude en vergiftige dampen zijn onderworpen, die vele krankheden veroirfaken onder het volk, als dikke beenen, het swellen der buiken, waer door vele moeten sterven : en by aldien dit gespeurt word, soo moet de Berg-meester fynen vlijt aenwenden, om door geblaes of rook-werk dese dampen t'overwinnen, fich het water dan quijt te maken,

ouvid ab ab, Artykel 4d a oot

Een Berg-meester is gehouden, na alle Bergof het Sout der Philosophen. 39 Berg-rechten, de plaetfen te laten bewerkken, waer eenige Mineralen gefien of bepeurt worden: en hy moet wel in achting nemen, of op die plaets een loopende Rivier is, waer in men de Mineralen hare aerdachtigheit doen afwallchen kan, die van de berg-aerts daer is aen blyven hangen; als mede of dat felvige water bequaem is om daer een molen te leggen, daer de Mineralen mogen gefmolten worden.

Artykel 5.

Een Berg-meefter moet noch welletten, of ook ontrent die plaets een goet bofch wefen mag, om het hout in overvloed te bekomen, foo wel tot het bouwen van de Myne, als mede om de kolen te branden, waer door het Minerael word gefmolten. En by aldien men fulke faken gebrek quam te hebben, foo is het niet raedfaem dat werk aen te vangen, of men moeft een bequamen gank hebben om die felvige te konnen halen en brengen ter plaets daer de fmelt-oven is.

Artykel 6.

Een Berg-meester moet de plaets aenschouwen, om de selvige niet te bewerkken waer C 4 eeni-

40

cenige quade winden in 't Gebergte vallen, die quade dampen veroirfaken. Dese zijnide hooge Bergen wel meeft onderworpen, waer ow de gangen in de Quart vallen; en sy worden abs ook feer gequollen van Swavelachtige lucht die tuffchen de gesteenten inkoomt, wanneer men de Mynefal ontblooten ; welke men niet pir licht kan quijt worden, dan met het doorwaejen van winden, of met eenigen tijt het werk te laten steken, tot dat de Swavel sich felfs verteert heeft, en de Myne bequaem is elas om te bewerkken. Dese quade damp of Δ word by de Philosophen een Draek genoemt, die sijn eigen staert op-eet, dien Basilius ook feit in de Steenrotsen syne woning te hebben. Waer van ik hier na noch breeder verklaring fal doen.

ti

113.

1

1

We

1

ge-

Artykel 7.

Een Bergmeester moet alle de plaetsen van het Gebergte, waer eenige Mineralen gespeurt worden, op bequame wysen afdeelen; als een Yser-Myein twee of vier deelen; doch sonderling na de bequaemheit der plaetsen, en de streeken der Gangen. Een Myne van 5, 2, 2, kan wel in 8, 16, of 32 deelen afgedeelt worden. In de Goud en Silver-Mynen deelt men alle de plaetsen af, waer Mineralen

of het Sout der Philosophen. 41 gemerkt, en by haer bepaelt getal bewrocht worden, op dat de Berg-meester syne rekening mag maken, wat yder persoon in synen arbeid dagelijks daer van sou konnen uitleveren ; waer van hy dan in 't gemeen boek houd, om aen synen Heer of Meesters te vertoonen.

Artykel 8.

Een Berg-meester heeft het gesag en de macht in alle Berg-saken naest den Heer, om alle Pyppestelders en Oproermakers in den Ban te doen, tot voordeel van het gemeene Best; waer van by den beroemden Bergmeester Agricola genoeg is te lesen in sijn boek, pag. 69, 70. Want het quaet te straffen naer orden der Berg-rechten staet den Berg-meester toe.

Artykel 9.

Een Berg-meefter moet alle faken befchikken die tot het werk vereifcht worden, op dat den arbeid ordentelijk mag voortgaen, tot voordeel van fynen Heer of Meefters. Daerom fal hy ook moeten weten alle Gangen t'ontbloten, en het gemeene volk t'onderwyfen in den arbeid van de steenen te houwen, en die C_5 fel-

42 De Roode Leeuw, felvige voor den dachte brengen: want alle Berg-meesters moeten verstaen, dat in vremde Gewesten het gesteente een anderen aert heeft als in het Vaderland; soo dat yder plaets hare bysonderestijl van werkken vereischt.

Artykel 10.

1651

Een Berg-meester moet alle dagen van het Minerael dat uit de Myne koomt een volkomen preuve maken, soo kan men weten wat voor Metael dagelijks by die Myne word uitgelevert. Daer-en-boven sal een Berg-meester de proeven maken van alle de Marcasiten, het souten, Salpeter, Vitriool, Aluin, Sout; of van alle Solverachtigen aert der Mineralen : dese proeven sal de Berg-meester aen synen Heer in 't heimelijk bekent maken.

Artykel 11.

Een Berg-meester moet met sijn Bergkompas de Gangen ontblooten, afdeelen, en in order brengen, op dat geen misverstand in 't werkken gebruikt worde; want sonder kompas in de Myne te werkken, is ydelheit: daerom fal het Berg-kompas zijn met een scherpe naelde, en niet als de gemene scheeps-kompasscherpe

of het Sout der Philosophen. 43 len die met een ronde schijflopen, waer op een lelye geteekent is. Men kan ook een naelde aen een fyden draet hangen in een kleine kas, waer een glas in is, op dat men fyne afdeelinge sien mag, die vier streken recht door malkander fal maken in 't midden van een kruis, daer de punt van die naelde op staet; tuffchen welke noch vier halve streken komen, en tusschen dese noch acht, in't geheel makende sestien streken. Dit zijn de Quartftreken; en tusschen dese Quart-streken komen noch sestien deeltjes, makende t'samen 32 deeltjes : waer tuffchen zijn 64 deeltjes, die viermael verdubbelt 256 deelen uitleveren, en alfoo voorts, tot dat men fijn Cirkel rond heeft in het getal der gangen.

Artykel 12.

Een Berg-meefter moet alle de Inftrumenten ordonneren die tot den gantfchen arbeid behooren, om de fteenen te houwen, en de Myne te bouwen; waer by komen de Waterwerkken, als pompen, molens, blaesbalkken om het water quijt te worden, als mede door goten en water-loopen, of anderfins: want foo een Berg-meefter geen kennis heeft van defe dingen, foo behoeft hy in geen vremde Geweften te gaen, door dien daer geen hulp noch 44 De Roode Leeuw, noch raed by een ander is te halen, 't welk ik felfs al heb ondervonden,

Artykel 13.

Een Berg-meester moet de plaets niet laten uithouwen die uit de Natuur al te hard is, maer on die vermyden, en selfs wat omgaen, tot dat 150 men in het gebergte koomt, en het vyer kan mel gebruiken, om alsoo de steenen in stukken te krygen, waer door het Minerael dan ontbloot word. Dit is my felfs ook al gebeurt, dat ik met het vyer te werk moeft gaen; doch als men 13 dese steenen begint te roeren, soo koomt sich veel stank van & openbaren, die het volk niet wel kan lyden; want al de 4 die daer van daen koomt, is met een &, en Spiritus 5 vermengt, die dan de menschen in 't lijf krygen, en niet licht weer quijt worden : dese maken haer het tand-vlees dan los, soo dat schier alle de tanden uit de mond vallen. Van dese krankheden schrijft Paracelsus wijdloopig genoeg in sijn Boek van de Berg-fiekten, in het 4. deel.

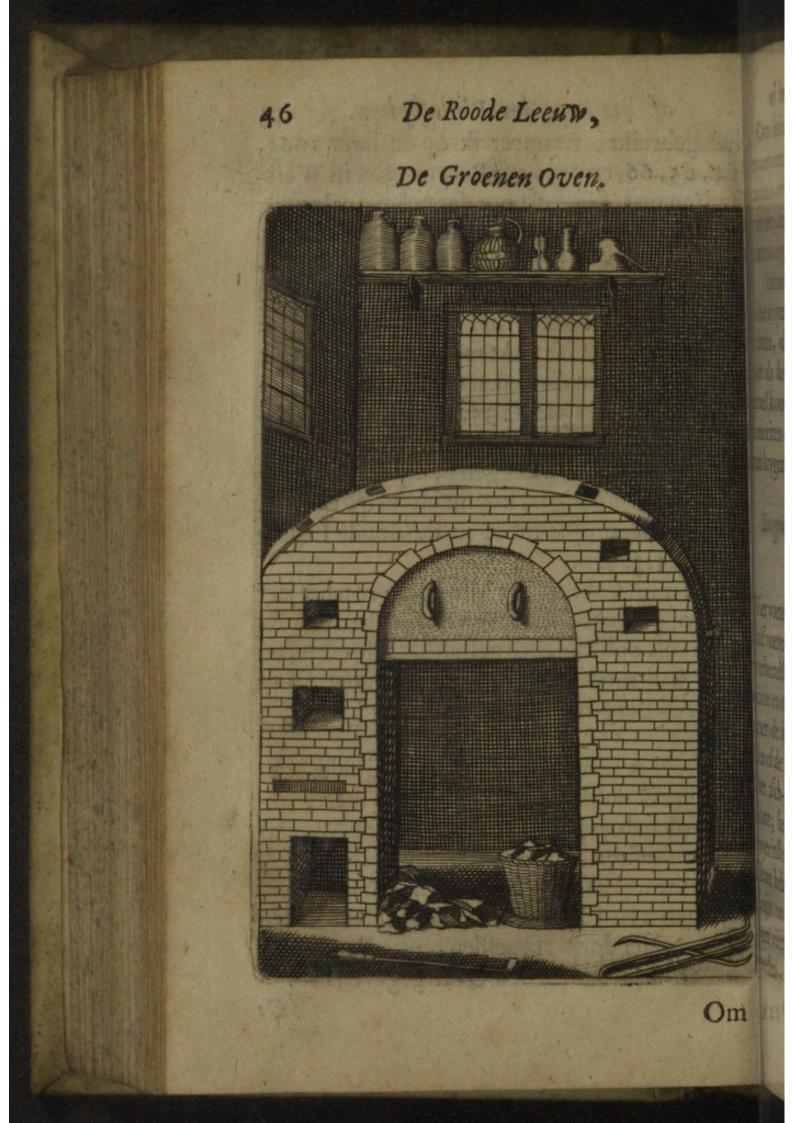
Dus wil ik nu alle Berg-meefters en Berglieden waerfchouwen, die in foodanigen werk fich fullen oeffenen, voorraed van een goede Medicyne te nemen, om alle het volk in gefondheit te houden, op dat den arbeid mag voortgaen in het bewerkken der Myne. Hier in kan ik u geen beter aenraden, dan die ik felfs heb of het Sout der Philosophen. 45 heb gebruikt, wanneer ik op de jaren 1663, 64, 65, 66, en 67. voor Bergmeester in Westindien was, soo wel voor desen Staet, als voor Vrankrijk; namelijk de Panacea 5, en de Spiritus Salis, die door den -- ⊕ dusdanig gemaekt word. Het Sout Commun word in gemeen V gesolveert, daer de -- ⊕ in gedaen word, en daer uit trekt men dan desen geest; waer van de hand-grepen of werkking in mijn Goude Leeuw pag. 135. ser klaer zijn beschreven.

De Medicyne die tegen de Roode Loop en Koortfen dienstig is, koomt uit 3, 0, 0, ana. hare handeling is mede in de Goude Leeuw Pag. 55. te sien.

In mijn Cabinet der Mineralen, op het jaer 1670. gedrukt, heb ik van de Gangen, en Aders, als ook van hare gestalte beschreven; en hier kan men in 't kort nu sien wat het Ampt van een Berg-meester vereischt.

Op het jaer 1666. in Kanada zijnde, gebruikte ik dufdanigen Oven, dien ik feer bequaem heb gevonden om allerhande Mineralen te fmelten, en haren quaden verbrandelyken Swavel af te rooften; en tot nut en vernoegen van yder een heb ik den felven in een Figuur hier doen afbeelden, waer aen ik den naem van den Groenen Oven gegeven heb.

De

of het Sout der Philosophen. 47 Om defen Oven nu niet alleen aen het oog re vertoonen, soo fal ik noch het bouwen of naken, nevens het gebruik daer van hier aenwyfen; dien men dan, naer den eisch van sijn werk, of grooter of kleinder mag nemen.

Hier toe moet gy goede steenen gebruiken, lie het vyer konnen verdragen, en nimmer melten, of anders was al uw werk om niet : vant als de steen van den Oven onder het Minerael koomt te smelten, dan sult gy met groote moeiten dat beswaerlijk daer weder af konnen krygen.

De grootte en proportie van desen Oven is dusdanig.

Vier voeten hoog van de grond, en vijf en een half voeten lank, vier en een half breed, het verhemelfel boven rond als een bak-oven, drie en een half voeten hoog; de mond waer nen de kolen in brengt, als mede de Mineraen of de Metalen om te finelten, twee voeten; net afch-gat moet van een voet zijn in 't vierkant; het gat waer door men het hout en het vyer inftookt, fal een halve voet in het vierkant hebben; de roofter moet twee voeten ijn van de grond: boven in den Oven moeen vier rook-gaten yder een hand-breed wijd vefen, foo dat men die met een fteen ftoppen kan;

48

kan; doch voor alle de gaten moet men yfer deuren hebben: dan noch twee gaten aen bei de de zyden, half foo groot als boven, wae door men op de materie kan sien, die dan it den Oven is om te smelten, of te calcineren om de Δ daer af te trekken. De haerden o gronden die hier in komen, zijn in grooteoo yfere ringen geflagen, welke men maekt var Potte-bakkers aerde, waer onder stof var houts-kolen gemengt is. Dese vermenging is in 't Cabinet der Mineralen seer klaer beschreven. daer ik de haerden in smelt-ovens leer maken : doch soo gy daer wat yser-vijlsel of hamer-flag by doet, dan is het noch beter, en ook geduurfamer om het vyer uit te staen. Men kan noch den geheelen Oven van binnen daer mede bestrijkken, dan heeft men geen nood dat het soo licht sal smelten, als wel andere aerde, die men tot een glas worden fiet, dat dan koomt te smelten, en in het Metael te vallen; waer door uw gantschen arbeid bedorven word.

Alle de deelen van defen Oven zijn in de Figuur met letters afgeteekent.

A, het Asch-gat.

B, de plaetsen waer de Rooster in koomt.

C, het Gat waer door men hout en vyer inbrengt.

D, het Mond-gat, waer men de teften,

en

of het Sout der Philosophen. 49 en Mineralen inbrengt, om te smelten.

E, de Gaten waer door men op de Materie kan sien, die in den Oven is.

湖西,和

e herden

た一

the

SAL

F, de 4. Rook-gaten, door welke den Oven word geregeert : want als men het Δ sterk wil doen gaen, soo moet men de gaten open setten. Indien men begeert dat het middelmatig fal wesen, soo doet men daer slechs een of twee open; doch alles na de Materie die men te smelten heeft.

In desen Oven kan men alle Metalen smelten behalven het yfer, dat door Blaes-balken geregeert worden moet ; en desen Oven heeft fijn leven door de lucht of de wind, die hy na fich trekt, en het a aenblasen koomt, waer door de Metalen en Mineralen moeten finelten.

Desen Oven is een van de grootste secreten in de Smelt-konst: en eerst soo word hier in niet anders tot het Δ gebruikt, als enkel droog hout; daer men in de andere Smelt-oven houtskolen moet hebben, die vry kostelyker vallen. Ook fal men hier geen Blaesbalken verflyten, noch te barsten blasen; want dese blaest sich selven op sonder eenige moeiten, en ook soo hard als men wil. Hierom kan men desen oven by de Mynen maken, 't welk van

50

van de andere niet wel kan geschieden, om dat men hare Blaesbalken door Meulens doen gaen moet.

Die nu eenige kennis heeft, kan lichtelijk begrypen hoe grooten onderfcheid daer zy tuffchen de gemeene fmelting, en die ik hier befchrijf.

Ook is in defen Oven foo veel lakkasse niet te verwachten, als in andere Ovens die door Blaes-balken gedreven worden. De reden is, om dat het vlammende Δ van boven op het Metael koomt, en ook beter figeert, dan eenig ander Δ ; dewijl men andersins veel verliest, en veel in rook ter schoorsteen word uitgeblasen, door het geweld van het vyer; waer by ik dit hier fal laten verblyven.

In het Cabinet der Mineralen heb ik gefchreven van gemeene Smelt-ovens, als ook van Calcineer-ovens, benevens een kleine Wind-oven van yfer, dien men allefins te Land en te Water tot fijn gebruik met fich kan voeren; waer gy daer breeder van lefen kond.

Men kan noch defen Groenen Oven wat rond of hol van bodem maken, met een rond gat aen de zyde der Rook-gaten, en daer een prop of yferen staf in steken, foo kan men het gesmolten Metael daer door uit-tappen; en dit is de beste en profijttelijkste wyse voor de

of het Sout der Philosophen. SI de Metalen. In fomma desen Oven is met geen geld te betalen, dien ik, door groote Vrienden daer toe versocht, aen de Weereld hier heb willen mede deelen.

Desen Groenen Oven word nu dusdanig gebruikt,

Wanneer men in defen Oven smelten wil, foo moet men dien eerst allesins wel droog laten worden, en dat van fich felven, eer men daer eenig △ in fal brengen: want indien die 100 niet ter degen gedroogt is, eer dat daer eenig ENT. Δ in koomt, foo fou fy van een vallen, en gy foud schade lyden. Als fy dan dus droog is geworden, soo brengt uw vyer in den Oven; en die volkomen heet geworden zijnde, soo moogt gy 't Metael daer in doen dat gy wilt finelten; en geeft dan goet Δ , tot dat alles gefmolten zy : trekt dan de ysere prop daer uit, soo kond gy van 't Metael gieten wat gy begeert : en als dat Metael uit is, kond gy al weder andere Materie als voren daer in dragen, en smelten soo lang als het u sal gelieven. En terwijl dien Oven soo heet of warm is, kan die met klein vyer onderhouden worden, en het Metael smelt dan eerder als te voren.

IN

137

ELL I

TX.

10

De reden hier van is defe; om dat de 2 van D 2 't hout,

52

't hout, en van de Metalen in den Oven noch gebonden blijft, foo lang als die inwendig noch heet of warm is; waerom men dan een dobbele \triangle en \triangle heeft, waer door dit fnel fmelten veroirfackt word.

Nu fal ik hier mede van de Berg-faken en hare verhandeling af-fcheiden, en weder tot mijn voorgenomen oogwit keeren, om de Lief hebbers wat medete deelen van de krachten der Metalen en Mineralen, gelijk ik die in hare ontleding en vermenging dikwils heb ondervonden. En eerft fal ik haer leeren, hoe dat men een Δ Solis kan maken.

Het Q Solis word gemaekt op de volgende wyse.

By een loot Goud dat feer fijn is, en flaet het felve foo dun als papier, of ook noch dunder. Neemt daerna 6 a 7 deelen fchoonen §, dien gy eerft door een Harten-leer perffen fult, op dat hy mag fchoon zijn; of men kan hem wel door een Retorte over dryven, foo word hy noch reinder als door leer. Neemt dan defen gereinigden §, met uw dun geflagen Goud, en maekt een *Algamen* daer uit, in een glafen mortier, maer niet in koper noch in yfer; want daer door fou de § en het Goud onrein wor-

of het Sout der Philosophen. 53 worden. Als dan uw Goud en de g te samen vereenigt zijn, soo neemt dat Algamen, en doet het selve in schoon regen-water, en wascht het schoon af. Neemt dan een leeren buidel, doet het Algamen daer in, en wringt den & daer door, soo blijft het O met noch een deel & in den buidel, daer gy eens of tweemael foo veel Δ fult by doen, en leggen ner het t'saem gemengt op een vlak scherf of pan, onder een Muffel, en laten de 2 met soet Δ daer af branden, soo blijft daer een bruin poeder liggen, 't welk dan een & Solis genoemt word. NB. In dit af branden van de 4 moet gy dat gestadig met een dun yferdraed op de scherf omroeren, anders brand de 4 den & niet van 't Goud, en dan sou uw werk bedorven zijn.

Over het scheiden van Goud en Silver.

Sommige lieden willen oireeelen, dat het Goud door het Aqua Regis fijn foude worden; maer dat is valfch: want ik fal met vafte redenen bewyfen, dat 'er geen waerachtig fcheiden door de wateren gefchieden kan, gelijk het Q van D, of het Q van O; dewijl defe wateren het Q foo wel oploffen als D, en O. Als neemt eens D, en loft dat met ∇ op; doet daer dan een weinig gemeen regen-water D_3 by,

54

by, om het Fte verswakken; legt dan wat 2 in dat Aqua daer het Silver in is, gy fult dat selve Water foo veel niet verswakt hebben, of het & fal daer ook in folveren : derhalven is dese folvering of het scheiden valsch; en noch meer als het F uit O en De word gemaekt, foo voert het felve een vluchtig & over, dat dan een lichaem aenneemt, 't welk feer swaerlijk van de reine Metalen af te scheiden sal wesen, sonder vermindering van 't Corpus; want fulke geeften scheiden niet van D of O sonder eenen roof daer van mede te nemen. Daerom fal ik geen menschen raden, hare Metalen door F of Aqua Regis te scheiden : want gelijk men noit in Boordeelen komt; ofmen moet daer van fijne veeren laten, alfoo is het ook met het Silver en Goud, die komen niet ongeschonden van Venus, daer het groeten van Venus de kracht der Metalen verteert. En indien fommige fich fouden inbeelden, dat fulken Metael noch foo goet was, als het gene dat eerst uit der aerden koomt, die zijn verdoolt. Ik fpreek van het Goud of het Silver dat in fijne Natuur uit der aerden koomt, en noch niet in het Δ is geweeft, noch met geen Corpus vermengt is geworden: doch die dit niet felfs onder handen gehad heeft, fal het niet lichtelijk konnen gelooven.

Men

10

-

51

-

of het Sout der Philosophen. 55 Men kan door een Aqua Regis het Q van het D scheyden : want dat trekt het Q, en laet het D liggen. Dit is wel goet, als door de gemeene wyse het D, door een ∇ van 't Goudis gescheyden; want dan zijn Q en D te gelijk in een ∇ . Dit selfde water word dan afgetrokken, en uw Silver, dat gy van 't O, of uit het O gekregen hebt, door een smeltpoeder gesmolten; gelijk ik in de Goude Leeuw heb geleert, als mede in het Cabinet, waer gy dat kond nasien.

Nu fullen wy ons weder begeven tot den Rooden knecht van Bernardus, waer in de Fonteyn is van defe konft. Defen noemt Bafilius een Δ , en hy voegt daer by een Rooden Leeuw, pag. 68. feggende : Als men defe, te weten del Δ uit den Rooden knecht heeft uitgetrokken, soo sal die in sijn eygen bloed opgelost worden, waer uit by selfs is voort gekomen.

dil I

10th

Pag. 24. in sijn tweede Capittel, noemt hy hem een Adelaer, en een kouden Draek, en leert daer by hoe men den selven sal handelen, met de volgende woorden: Soogy den Adelaer neemt, met den kouden Draek, die syne wooning langen tijt in de Steenrotssen en Spelonken der aerden gehad beeft, daer by uit en in sluipt; en dese by malkander set in der Hellen, soo sal Pluto baer toeblasen, en die sal den kouden D 4 Draek

56.

Drack eenen vluchtigen geest uitjagen, die door Syne groote hitte den Adelaers veeren verbranden Sal, waer door een Sweet-badbereidword, dat de sneenw aen het hoogste der gebergten doet smelten, en tot een water worden, op dat bet mineralische badmag bereid zijn, en de Konink geluk en gesontheit hebben. Dese Konink heeft die fontein selfs bereid, gelijk men by Bernardus in fijn vierde deel leeft; Dat de Konink soo ond niet is als de Fontein, en nochtans heeft by die selver gemaekt door sijn eigen vyer: want defe Konink is niet anders als ∇ en Δ uit eene Fontein. Ik moet u hier openhertig de waerheit feggen, dat dese Konink by vele Hermetische Philosophen, en uitstekend beroemde Schryvers, mede een Steen word genoemt, onder de welke ik Basilium voor geen van de geringste acht, die daer van in wonderlyke Rymen dusdanig spreekt, pag. 64. in sijn Tractaet van de Prima Materia Lapidis Philosophici; welke Rymen wy in onfe Tael schier met fyne eigene woorden fullen navolgen.

Men

of het Sout der Philosophen. 57

Men vind een Steen feer klein geacht, Daer vluchtig vyer word uit gebracht, Waer van hy felfs eerst is gemaekt, Als't Wit en Rood te samen raekt. Het is een Steen, en noch geen Steen; Natuur die werkt in hem alleen : Waer uit een klaer Fontein ontsprijnkt, Die gants sijn fixen Vaer verdrijnkt, En soo verslind met lijf en leven, Tot hem de Ziel word weer gegeven.

1

Hier beschrijft hy de eerste werkking die aen de Rouwe Materie gedaen word, om die D 5 van

van hare onreine banden te fuiveren; en doo dien hy feer klaer van de Handeling fpreekt foo wil ik niet meer daer by voegen; mae voort gaen tot het gene daer hy van den & gewaegt, onder den naem van fijn Moeder, wae uit de Konink dan is geboren.

Dan koomt fün vlugge Moer gelük, En voert hem in fün Koninkrük; Daer heeft hy weer in sterkt en macht Bekomen een veel grooter kracht. De Soon in oudheit hem verwint, Vermits de Moer haer had befint, Te voren tot Vulkaen te gaen, Als Vader kon door geest bestaen. In twee zün lüf, en ziel; en geest; Hier in bestaet de Konst wel meest: Want een is dat het al verwint, 'T geen vlug en fix te samen bint.

Basilius heeft hier in, de suivering van de Materie geleert, waer by hy noch het kenteeken voegt, wanneer de Soon een oud Man verwint; welken Soon Paracelsus het Roode Leeuwen Bloed noemt, en den ouden Man noemt hy de witte Adelaers veeren: Maer ik noem die Man ende Vrouw, om dat het eene wit, en het ander rood is. Basilius noemt het Rooof het Sout der Philosophen. 59 Roode den Vader, die door den geeft kan bestaen; en het witte is V of aerde. Dese konen voort uit een selfde saek. Het Roode is vluchtich, waer van Flamel in sijn Boek heest geschreven. Het sixe is de witheit der aerden, waer van Sendivogius schrijst, pag. 63. Dat het even als een gecalcimeert Tartarum is. Basilins gaet vorder tot de t'samen voeging, soo als volgt.

> Die twee en drie zijn noch maer een, Verstaet gy't niet soo treft gy geen. Sit Adam niet in't water-bad, Daer Venus haers gelijk in had? Dit heeft haer d'oude Draek bereid, Die sijn verlooren kracht beschreid. 't Is niet meer seyt Philosophus, Als dobbelden Merkurius.

Basilins doet hier als een Vader, wanneer hy ons foo gunftig de Materie noemt, seggende dat die uit een eenig ding word gemaekt. Den § noemt hy Adam, ons aenwysende, dat men hem in 't water-bad setten sal, 't welk hy elders een Roode Meir noemt. Ik geloof desen Adam of § de witte Aerde te zijn, waer uit het water gedistilleert is door de konst van den Magneet-steen : want Basislins 60 De Roode Leeuw, lius seit, dat sijn Goud een Magneethad, di de eerste wortel des grooten Steens is; di leest men in sijne Sluit-reden. Om nu tot he sluiten te komen van Basilius Rijm, soo soo spreekt hy dus:

Ik seg niet meer, het is genoemt; Die sulks welkent mag zijn geroemt. Soekt dat, en word noit moe noch mat, Want Exitus acta probat.

Basilins stelt in dit versalles wat er te weten is, soo wel van de Materie als van den arbeid. En pagina, 138. in sijn Microcosmo schryft hy noch; Dat al de weereld dese Materie voor oogen beest, en dat die openbaer is; namelijk §, \$\overline{4}\$, en Sout, een Mineralisch \$\Delta, of een Mineralisch Liquor, als uit sijn Middelpunt van syne Formassescheyden, en van dese drie beginselen gemaekt.

Het vvater en vyer zijn tegen malkanderen, nochtans is het vvater van het vyer voortgebragt; en daer na vvord het vyer van het vvater dagelijks gefpijft en onderhouden. Dit kan men fien, vvanneer men een vyer in een Oven heeft aengeftookt door een deel hout ; indien men dat vyer niet vveder quam fpijfen met hout, foo foude het uitgaen, en het moeft dan fterven. Nu is het hout en alle Vegetabilien

of het Sout der Philosophen. 61 bilien van het vvater voortgekomen, en dat word door de kracht der Son in vyerverandert; vvaer van gy by Job lefen kond cap.28. Doch gy behoeft u niet in te beelden, dat ik dit voor de Materie der Philosophen sou houden, neen : maerik seg, dat de Materie der Wysen het hout en alle de vruchten des Lands voortgebragt heeft.

11.

Indien het hout of alle de vruchten des -Lands de Steen der Wysen vvaren, soo souden de Boeren meer hebben dan de Groote en Edelen. Doch op dat gy foud gelooven dat het vvater een vyer, en een Sout zy, foo leeft Sendivoginm pag. 64. waer hy dus spreekt; Oonfen Hemel! Oons Water! Oonfen Merknrius! O onsen Sal-nitrum, die uwe vertrekplacts hebt in de Zee der Weereld! O Vegetabile, en levendig makende! O Fixen en vluchtigen 4; O doode kop of Feces van onse Zee! Een water dat de handen niet nat maekt, sonder het welke geen mensch ter weereldkan leven; jasonder het welke niets gegenereert en niets gesien word in de gantsche weereld. Dese woorden van Sendivogins zijn soo klaer, dat die geen breeder uitlegging vereyschen. Maer indien fommige mogten meenen, dat het gemeen \oplus , of \square , ϕ , ja Sout welen foude, die fullen fekerlijk miffen, gelijk het my mede gebeurt is.

En op dat gy even niet foud gelooven, dat het

het een gemeene specie is die Sendivogin noemt, soo leest daer noch vorder, waerg dus seit : En by aldien gy het kent, Soo hebt g bet alderkostelijk ste van de gantsche weereld, bi welk, om dat heel opentlijk te seggen, niet an ders is als ons Pontisch V't welk in de Son en in a Maen sich coaguleert, en dan weder ontbonde word; nochtans trekt men dat uit de Son en uit d Maen door de kracht van ons stael. En op da gy foud weten wat Sendivogius alhier op heure laeft Stael noemt, dat fijn Magneet is, focus moet gy u niet laten voor-staen als of hy hiering van gemeen yfer of ftael fprak; want hy spreekt hier van het water der aerden dat alles doet leven, en dat noemt hy fijn Stael; doch dat is foodanig niet gelijk het hier by ons gemeen word gebefigt. Daerom fchrijft hy pag. 77. van de plaets waer dat stael moet gevonden worden, in deser voegen. Het is aen alle plaet-Sen, en niemand ter Weereld kan sonder dat leven : het word door een wonderlyke manier geschept of geput; maer dat selvige is het beste't welk men maekt door de kracht van ons stael, dat in den buik van Aries of den Steenbok gevonden word. Het gene hy te voren Stael heeft genoemt, dat geeft hy nu de namen van Aries en van Steenbok, daer mede te kennen gevende, dat dit Stael niet anders is dan de tijt, die in het midden van die Hemels-teekenen waer-

geno-

of het Sout der Philosophen. 63 momen moet worden. Hierom spreekt ook aracelfus, dat in den Steenbok en in den Waerman word de Materia Lapidis gevonden. Vant als de dagen kortst en de nachten langst ijn, soo woont dese geest in der aerden, die an in de Maenden van December en January evonden word van binnen het Aerdrijk; en vanneer de Somer aenkoomt, soo drijst syne nacht hem op uit der aerden: ja het is de geest, onder den welken niets wassen kan, die verorgen is in het water en in het vyer; waer an al veel in het voorgaende geleert is.

Om u mu noch breeder bekent te maken vat voor een - dit zijn mag, foo fal ik u veralen op wat wyfe ik dat onderfocht heb : vant als ik eens zaed in de aerde geplant had, oo wierd my ten deele bekent, wat de geeft es levens is van alle dingen, die in den buik an den ouden 5, en niet van den jongen, evonden worden; daer defe 5 geheel de aerle is, die wy met onfe voeten betreden.

antinaria 400

Ik nam dan 40. pond gemeene aerde, die my scheen vruchtbaer te zijn; doen nam ik een tob, deed die aerde daer in, en stelde die op een bequame plaets, soo dat daer geen andere aerde by quam. In dese aerde plantte ik het zaed van een water-limoen, of Spaens fpek,en liet dat foo drie of vier maenden staen, of foo lang tot dat die water-limoen volwaffen was. Wanneer ik nu defe vrucht daer had afgenomen, soo woeg die 8. ponden swaer, en de aerde waer in die gewaffen was, bevond ik noch recht 40. ponden te wegen. Dit was in Westindien, daer ik veel met andere faken te doen had, soo dat ik het doenmaels foo verre niet nadocht als ik naderhand dat we

of het Sout der Philosophen. 65 wel heb ondervonden; te weten dat alles voort-komt uit de kracht des △, die in het water verborgen is: en dit felfde vyer is de materie van den Steen der wysen, gelijk ik geloof,

Ik heb dit vyer in de Goude Leeuw , of Afijn der Wyfen genoemt, die uit de Stralen der Son fal getrokken worden, en door de Maen voortgebragt.

Alle Mineralen, en wat daer aen kleeft, hebben eerst haren oirspronk uit water, en inaderhand als de Son daer in heeft gewrocht, bekoomt het water een Lichaem, naer het zaed daer van het ontfangen word, en soo koomt de Materie dan aen den dach, als in Bloemen, Spruiten, Hont, Steen, Souten, Mineralen, Metalen, ja het selfs dat in het water verborgen was. Ik seg dan noch, dat'er geen mensch sal komen, die de kracht des watersen des vyers te regt fal komen beschrijven; want dat is de ware Materie van alle dingen, en in die felvige is de Steen der Philosophen verborgen, waer van de Oude wyfe soo veel hebben gesproken. Ik seg dan, alles wat een rook van fich geeft is &, en dat verbrand, is een 4, het gene noch overig blijft noem ik een Sout. Doch die dit niet kan gelooven, mag doen gelijk ik gedaen heb, en misschien fal hy dan wel vinden het gene hy foekt.

E

Van de natuur deses ∆, en O Commun om daer een geelen Suit te maken, die van het Goud word bemint, en het selve met voordeel augmenteert en vermeerdert, wanneer men daer mede na de konst weet om te gaen.

O Communte maken door houts-kolen.

B ⊕ Soo veel als gy wilt, ftoot die in een yfere Mortier tot poeder, daer na fult gy een ftuk houts-kool nemen dat gloeied is, en werpen dat daer in, foo fal de ⊕ in brand geraken, en dan moet gy dadelijk een ftuk van een plank daer op leggen, op dat de⊕ daer niet

of het Sout der Philosophen. 67 niet uit springe, doch niet te dicht toestoppend, op dat sy niet uitdoove, en ook op Lange dat gy daer noch kleynestukjes houts-koolen moogt by doen, tot dat al de Ogecalcimeert zy in een groen Sout, en niet meer wil branden. Dus verre zy de cerste Operatie.

Wanneer die dan koud is geworden, soo neemt gemeen regen 2007, en solveert die gecalcineerde D daer in, en distilleert uw Aqua Alkest door een vilt papier; de Feces die in 't papier blijven moet gy flechs wech doen. Neemt dan uwe doorgedistilleerde Materie of water, en doet dat in een Zand-Capel, en laet het op een soet vyer afrooken, tot dat het droog zy gelijk een steen, en soo wit als een been. Dus verre de tweede Operatie.

Neemt daer na uw wit sout, en stamt het kleyn tot een poeder, terwijl het noch warm is, want indien 't begint koud te worden, foo is het u onmogelijk het felve klein te krygen, dewijl het sou smelten tot een oly. Wanneer gy dat Sout dan kleyn hebt, soo legt het op een glasen tafel, en stelt het aen een vochtige plaets, als in de kelder, soo fal het tot klaer water loopen van dat in een ander glas, dat voren aen een punt van die tafel gestelt moet zijn, om dat water daer in te versamelen. De glasen tafel moet met een punt wat laeg afhellend liggen, op dat men het Aqua te be-E 2

ter

100

đ

1

De Roode Leeum

ter mag afvangen, en daer niets souverloren gaen.

NB. Een pond Ogeeft een half pond Alkest Nitri, en door het folveeren word het wederom een pond, door sijnen Magneet van de lucht. Als uw Sout dan gesolveert is, soo distilleert dat door een papier tot dat het heel helder zy, en doet de Feces wech die in 't papier zijn gebleven; want sy deugen niet meer, en hebben geen kracht van het Sout. Dus verre zy de derde Operatie.

Dit gefolveerde D fal dan in een ander vat gedaen worden, en op soet vyer gedroogt tot een wit Sout. Van dit Sout fal men 10 loot nemen, en een loot fijn gestamte houts-kolen daer onder vermengen, en het felve doen in een degel die tegen 't vyer mag; want defe Materie doordringt alle vaten, foo dat men die niet feer wel kan houden. Wanneer de Materie dan soo gecomponeert is, sal die in een oven tot 40. a 42. dagen gestelt worden, soo fal men die als een rooden Karbonkel vinden NB. Doch in defe tijt fal men fevenmael van 't witte Sout daer by gieten, soo kan het tot geen glas smelten, en anders sou al uw werk verlooren zijn; daerom zijt voorfichtig in al uw doen.

13

2.

kte

M

Als gy dan defen donkkeren steen hebt, fult gy hem soo hard bevinden, dat men daer mede

68

of het Sout der Philosophen. 69 mede in een glas sou konnen snyden. Dese sal kleyn gestampt worden als voren, en op een glasen tafel gelegt, om in een kelder door de lucht tot een swarten oly te smelten. Desen Oly salmen dan al t'samen in een glasen fiool of kolf doen, die in een soete gestadige warmte gehouden moet worden, even als een Hen hare eyeren broed, tot 20. dagen, dan scheid fich de swavel van het lichaem, en is een groen Aqua, dat op de swarte aerde sal staen, 't welck gy dan per inclinationem fult aftrekken, soo blijft de swaerte aerde in Fondo waer in het fout is.

124

Dese groene \mathcal{Q} , of Aqua, sal dan op soet vyer een Zand-Capel ingedroogt worden, soo is het een gele masse, van kouleur als gemeen 4, en die is dan volmaekt, om daer het Goud in te setten; welk Goud ik hier voren eerst heb leeren bereyden, daer ik van den Groenen Oven geschreven heb:want soo het Goud niet eerst dus is getracteert en geopent, soo fal het de 2 niet willen aennemen om het Goud te vermeerderen; dewijl gelijk gaern fijns gelijk foekt. Nu het gemeen Sout is een 4, met en fixen ♀, en een weynig ⊕; 't gene men genoeg in 't Goud kan bemerkken, dat het soo veel oniet in heeft als Q. En alle Metalen die het meeste Sout hebben, worden door haer eygen 2 en q verteert tot stof, ja E 3 tot

tot roeft ; wanneer ik van de Natuur der Metalen en hare Souten fal fchrijven.

Het Caput Mortuum, dat gy van het Aqua \triangle hebt afgescheiden, sal in een Degel uitgebrand worden, in gemeen vyer, tot een witten asschen. Neemt desen dan by uw \triangle , so sal de Spreuk van Basilius in sijn 4. Sleutel, pag. 29. volbragt worden, die aldus luid: Wanneer asschen en zand door bet \triangle wel gaer gekookt zyn, dan sal de Meesser daer van een glas maken, en soovoort.

Defe massen doet dan te samen, na de leere van Sendivogius, pag. 44. daer hy aldus spreekt:

Rvan ons O een deel, en van het) twee deelen. Dit feit hy het Goud der wijfen te zijn : doch ik geloof feer wel, dat hy noch een andere Materie dan defe heeft; waer van ik vorder op een ander tijt meen te handelen.

In dit Philosophisch Goud en Silver, als den afschen en de 2, onder een gevreven, fal men tegen tien deelen een deel van dit Gout 2 doen. Dese moeten dan te samen gedaen worden in een vat, dat het Δ lyden kan, waer mede het in een Oven gestelt fal zijn; en als dit soo 56. dagen gestaen heest, dan heest men een schoonen karbonkelsteen, dien men tot cieraet kan gebruiken: doch in dese Steen is meerder verborgen dan ik met de pen son durven beschrijven, dewijl het om reden versve.

70

of het Sout der Philosophen. 71 fwegen moet worden. Dit heb ik gesien van een Philosoph Dierik van Kal genaemt, met wien ik 't jaer 1660. binnen Nimwegen verkeert en gerwocht heb; waer onse gemeenfamen ommegank genoeg is bekent, van welke bedrijven ik hier na noch wat bysonders fal uitgeven.

Souten en Olien uit het Solfer.

In de Goude Leeuw pag. 85. is iets gerept, van het Sout uit den asschen en Feces te trekken, die in de grond van het panneken gebleven zijn, wanneer men het Lac Sulphuris gemaekt heeft; doch dat wil ik hier klaerder bekent maken.

Wanneer gy dan uw Lac hebt gemaekt, even gelijk het daer in de Goude Leeuw is geleert, foo neemt de Feces die onder in de grond zijn gebleven, en folveert de felvige in fchoon Regen m, door foete warmte op het vyer, tot dat fy alle gefmolten zijn; laet het dan door een vilt-papier diftilleren, tot een klaer water; de Feces in het vilt-papier gebleven moogt gy wech werpen, want die deugen niet meer. Het door-gediftilleert water fal op een foet vyer dan afrooken, tot dat alles wech zy, dan fult gy een fout in de grond van uw pot vinden; neemt het felfde daer uit, en E 4

legt het op een glafen Tafel in een kelder, foc fal het tot een Oly fmelten. Defen Oly fal men ook door een vilt-papier diftilleren tot dat die klaer zy; dan is defen Oly bereid tot het gebruik in de Medicynen. Hare fmaek is een aengename fuurigheyt, die een menfch in het nuttigen kan verquikken. Men mag daer van 3 a 4 druppelen innemen tegen de Waterzucht, als mede voor de gene die een quade maeg hebben, en geen appetijt krygen tot fpyfe of drank, door dien fy die niet konnen verteeren. In fomma defen Oly is het rechte Sout van het Δ , dat door het verbranden gemaekt is; men mag die ook den Gecalcineerden Oleum Sulphuris noemen.

Boven in den Helm sit het Sal volatile, of vluchtig Sout, 't welk men op defe wyfe noch fal bereiden. Wanneer gy uw Lac & gemaekt, en den Helmafgenomen hebt, soo sal die op een zyde in een kelder gelegt worden, op dat uw opgesublimeert Sout kome te smelten tot een klaren Oly. Dese fal dan mede door een vilt-papier gediftilleert worden gelijk voren geleert is, en de Feces moet men slechts wech doen; soo is den Oly veerdig om te gebruiken in de Medicyne, infonderheit voor de gene die met Scheurbuik in de leden gequelt Sy is mede feer goet voor die eenig zijn. schurft of ruidigheit hebben, dewijl sy dat konnen

of het Sout der Philofophen. nen verdryven met dagelijks 2, 3, a 4 druppelen in wijn, bier, ja schoon water te gebruiken. Dit is een Merkuriaels Sout, en het geneeft ook de gene die met het Vrouwen-goed wat te verre gespeelt hebben, soo dat haer de neus geduurig befnot is. Wanneer fy van defen Oly 2 of 3 mael's daegs, 6, 8, of meer druppelen gebruiken, worden fy van foodanige gebreken tot verwondering verloft. Doch dan moet men in defen Oly een weinig Suikker-kandys doen, als mede in 't gebruiken van den anderen; want dat verfacht te meer alle d'inwendige partien van 's menschen lichaem : waer by ik dit hier nu fal laten verblyven.

Van de Sulphur uit den Vitriool.

De \triangle van den \oplus word op verscheide wysen gemaekt; doch ik sal van dese spreken die my door ervarentheit best bekent is.

B. \oplus Commun. Defe fal in schoon regen \cong gesolveert worden, en daer na door een vilt-papier gedistilleert, tot dat het een klaer groen Aqua zy. Hier in sullen dan eenige stukken schoon yser gelegt worden, en daer mede sal men het op het vyer koken, soo lang tot dat de Solfer van den \oplus scheid. In dit koken sal men daer geduurig wat schoon E 5 regen

74

regen a by gieten, op dat de pot altijt soo vol mag blyven, als doen hy eerft aen het koken quam; anders kan de D den Solfer niet van het lichaem scheiden. Dit moet soo twee of drie uuren aen het koken gehouden worden, foo koomt de Δ boven in 't water, geel als gemeen Q. Als gy dit dan bespeurt, soo sult gy uwen pot van het vyer nemen, en een weinig laten verflaen, tot dat die ten naesten by koudis. Neemt dan een vilt-papier, en diftilleert alles daer door, foo fal uw 2 in het papier blyven; maer het Sout van den Dloopt daer door, 't welk gy dan al weder met het d' fult koken, foo lang tot dat gy geen 2 meer gewaer word, dan hebt gy den Swavel uit den O.

De \mathcal{L} moet gy daer na eens of tweemael met schoon regen a af-spoelen, en laten drogen, soo is die bereid om tot Medicyne te gebruiken voor de gene die niet wel rusten of flapen konnen. De Dosis is van 2, 3, of 4 greinen, in bier of wijn; men mag daer ook wel wat Suikker-kandys of ander Suikker onder doen. Basilins leert mede een Quit den O te maken door een neerflag van een looge van beuken asschen, en Sal 1, in syne Wederhaling van den grooten Steen der Oude Wyfen, pag. 84, en 85.

Een

E.E.

自动

With

B

109

Jin

1912

de.

n, tre

of het Sout der Philosophen.

75

An-

Een poeder om te Sweeten, of Antimonium Diaphoreticum.

Uit den & word een Medicyne gemaekt om ee doen sweeten.

telen.

R. Eenpond 3, en een pond D: stampt lese wel onder malkander tot een poeder. teekt het felfde dan in den brand met een stuk ploeiende houts-kool, en dekt het met een blank wat toe, doch niet foo dicht dat het fou mooren. Wanneer dat dan dus is gedaen, foo neemt een smelt-kroes of degel, en doet uwe Materie daer in, die gy uitgloejen fult, doch niet met foo grooten Δ dat het fou finelten, maer alleen rood word: dit moet daer niet langer staen als een quartier-uurs, dan fult gy het uitnemen, in regen an folveren, en door een vilt-papier distilleren, soo blijft het poeder in het papier. Dit sult gy dan droogen, en daer soo veel verschen Donder doen; 't welk gy dan weder moet handelen als voren, met dat te verbranden, in het Δ uit te gloeien, in 't ∇ te folveren, en te filtreren: daer na dat noch eens voor de derdemael met O verbrand, en dan met regen au afgesoet en gedroogt, soo is uwe Medicyne veerdig om te gebruiken. Syne Dosis is van 5, 6, 7, 8, 9, tot 10. greinen.

76

Andere hebben daer ook van gefchreven maer de bereiding is onderscheiden : wan sommige nemen tot dat werk niet alleen \oplus maer ook \ddagger ; doch dat is soo goet niet, on dat de \oplus ten deele sich selven dood, bytende en vretende op den \ddagger , daer het den \clubsuit dar fchier laet liggen, soo dat den \clubsuit niet genoeg gefigeert word. Ook soo is dese Medicyne dan soo wit of blank niet, als door het \oplus alleen. En tot bewijs van dat dese bereiding, daer den \ddagger onder koomt, niet soo wel gefigeert is, leest daer van in de Goude Leeuw, waer ik een Medicyne uit den \clubsuit leer maken door \oplus en \ddagger ana. om te purgeren; doch na dat die gebruikt word.

Sommigen noemen dit ook een Crocus Metallorum, maer gants verkeert: want hoe kan een Δ of Minerael een Crocus geven, dewijl het geen Metael is. Doch hier van denk ik noch te handelen in een ander Tractaet, daer ik van de doot der Metalen fal fchryven: want een Crocus is geen kalk. Ik wil feggen dat 'er tuffchen ftof en affchen een onderfcheid is: waer van Bafilius ook fpreekt, gelijk ik voren verhaelt heb. Ik feg dan dat den affchen een Sout geeft, en het ftof geeft een Δ . Verftaet gy dit wel? Uit het water koomt het vyer voort; dit felfde verandert weder in affchen, en ten laetften word het tot ftof. De wind heeft of het Sout der Philosophen 77 heeft dat in fynen buik gedragen, en in de aerde gedreven, daer het een lichaem aenneemt, waer mede het tot fyner tijt voort koomt.

De Oude Wyfen hebben veel van het water gehouden dat tuffchen den Hemel en de Aerde is. En ik geloof dat de Materie der Philofophen niet anders is dan water en vyer; niet fulken dat wy dagelijks gebruiken, maer dat noch geen lijf heeft aengenomen, als van hout, of van steen : want het is d'onsienelyke lucht, waer van ik voormaels dikwils gehandelt heb.

E dan is de Winter, die syne kinderen om-単位した brengt: desen heb ik ook eenen ouden gryfaert genoemt; ja hy is met een feltfame gedaente bekleed in velerhande kouleuren, welske ik naeuwlijks sou konnen beschryven, daerom fal ik het hier by laten blyven, tot dat ik mijn ander Tractaet uitgeven fal, handelende van de natuurlyke dingen, Metalen, Mineralen, en hare Souten, als ook van den aert der Vegetabilien. Nu is de Materie der Oude Wyfen in het eerst geen Minerael, maer veel eer van een Vegetabilischen aert : daerom feg ik noch, die uit een Vegetabile geen Minerael maken kan, dat die niets fal konnen uitrechten. Doch beeld u niet in, dat ik hier van de vruchten der Vegetabilien handele; neen, het is flechs van hare natuur, en 600

78

foo gy die natuur niet kent, foo fult gy nie weten, waer uit een boom of kruid beftaet sto daer fy alle uit eene grond, uit eene kracht doe en uit een Meefter te voorfchijn komen: wan fonder het ∇ heeft Godt niets in de Weereld gemaekt; gelijk wy lefen in 't boek Genefic Hierom moet gy het ∇ des Hemels hoogoon achten, dat alles voortkomen doet.

Daerom seg ik u in der waerheit, voor soco w veel als d'ondervinding in het doorfoekken van de Materien my bekent gemaekt heeft, dat dese natuur anders niet is als de g der aerden, die door de Son om hoog word getrokken, 't welk ik ten deele heb gesien in deb m oogen-traen, uit haer eigen aerde gediftilleert, die eerst van het Vvoort-gebragt is, en het v word daer in behouden door de kracht der aerden, want het is een gediftilleerde aerde, lucht, en vyer, door de Son en p de Maen gewrocht : doch uit defe Materie en eerste oirspronk koomt veel goets en quaets voort, waer van op een ander plaets noch gehandelt fal worden.

Het

of het Sout der Philosophen. 7

Het stooken van Brande wynen.

In de Goude Leeuw heb ik van Koorn-Brandewynen te ftoken geschreven, en hier voren heb ik die noch al wat aengeraeckt; doch ik voel my gedrongen daer nu noch meerder van te spreken, dewijl het my jammert en van herten seer doet te sien, dat het schoone lieve Brood-koorn, als Tarw en Rogge, al te overvloedig in soodanigen drank word vernielt; en het staet wel te vresen, dat wy daer door sullen Godt tot toorn verwekken, en diere tyden op onsen hals halen. Waerom weegt gylieden geld uit voor het gene dat geen brood is? en uwen arbeid voor het gene dat miet

ver-

80

gene dat niet versadigen kan? vraegt de Propheet Jesaias, cap. 55. vers 2. Men kan immers wel een anderen weg vinden, om evenwel tot sijn voornemen te komen; als met Brandewynen uit alle andere vruchten te trekken, die by de menschen en beesten dagelijks genuttigt worden, sonder dat men daerom het lieve Brood-koorn behoest te verderven.

Men kon ook hier in ons Vaderland in korte jaren felfs wel vele Wynen telen foo wel als in Duitsland en in Vrankrijk : want ik heb in Gelderland Wijn gedronkken die hier was geteelt, feer heerlijk van fmaek, en van aengename foete geur. En of defe Wijn niet feer goet om te drinkken mogt wefen, foo geeft noch de flechfte Wijn de befte Brandewijn; of anders kon men daer wel fchoone Wijn-afijn van maken veel beter dan in Vrankrijk of Duitsland.

En indien fommige mogten meenen, dat de Wijn in defe Landen niet fou willen waffen; die nemen maer een exempel aen den Toebak, wiens zaed eerft uit Indiën is gekomen, dat gants een heel andere Weereld is, die nochtans hier nu foo wel waft als daer. Om wat reden dan fou de Wijnftok hier mede foo wel niet waffen en fyne vruchten geven als elders, indien men de hand aen het werk wilde leggen, en den Wijngaert voort planten.

In-

120

of het Sout der Philosophen. 81 Indien nu iemand daer toe genegen was, die fal beforgen dat fyne Landen eerst bequaem na behooren bereid worden, dewijl de majonge Wijngaerden wel een mullige vette aerde vereiffchen.

De rankken of planten moeten dufdanig gefneden zijn, dat yder daer van 4 knoppen mag hebben, waer van twee in de aerde gelegt of geplant fullen worden, die tot wortelen fullen uitfchieten, en de andere twee fullen tot rankken uitloopen. Tot dit planten moet men een kleine vlakke kuil in de aerde maken van een voet breed, en een halve voet diep. Daer in fal men dan drie of vier planten leggen, na dat de grond goed is, en die foo ingeleit zijnde, fal men de kuil met de felfde aerde toedekken.

Wanneer men befpeurt dat de rankken beginnen uit te schieten, soo fal men eenige stokken of staken nemen, en die in't midden van de plaetsen steken, daer gy de planten gefet hebt, dan sal uwe Wijnstok met order aen die staek konnen gebonden worden, om bequamer hare vruchten te konnen dragen, en ter degen rijp te worden: want soo die aen geen stak en gebonden word, dan sullen de vruchten op de grond blyven leggen, en de druyven souden bitter worden, en rotten eer dat sy rijp souden wesen. Hier door koomt F

het, dat 'er vele quade, stynkkende, en suur Wynen geteelt worden.

82

Ik fou wel den Wijnftok, nevens de Bote en de Kaes, het voordeeligfte van onslieve Vaderland achten: want de Boter en de Kae heeft men overvloedig in de laege landen, en den Wijn konde men nuttiglijk op alle do hooge landen teelen; gelijk in Gelderland Overyffel, Vriefland, Utrecht, en Braband ja alle Koorn-landen onder defen Staet zijn bequaem om goeden Wijn te geven, alfoo wel, als die boomen met allerhande boomvruchten konnen voort-brengen: want daer Appelen, Peeren, Pruimen, Karffen, en eenige Befiën konnen waffen, daer fou men ook fonder twijffel goeden Wijn konnen telen.

Nu by aldien noch eenige druiven hier niet wel rijp wilden worden, en geen goeden Wijn om te drinkken mogten geven; foo bevind men nochtans dat men uit de flechtfte Wijn wel veeltijts den beften Brandewijn maekt, gelijk men in Vrankrijk en Duitsland kan fien; en wy dien daer uit in overvloed ftokende, fouden daer mede koftelijken handel in het Ooften konnen dryven, veel beter dan men nu doet, en van daer fouden wy geduurig met haer koorn ten vollen verfien worden. En of er noch al vele waren, die geen gelegentheit hadden, om uit hare flechte wynen of het Sout der Philosophen. 83 nen door het diftilleren Brandewynen te maken, die souden de selvige voor goeden prijs aen de Brandewyn-stookers konnen verkoopen, dewyl fy daer uit vry meerder konnen trekken, dan fy wel uit het koorn souden doen. Boven dien konden fy selfs daer van ser schoonen wyn-asijn maken, veel beter dan in Vrankrijk of Duitsland. En soo souden wy meerder nuttigheyt trekken uit onse Druiven, dan wy anders wel doen uit onse granen, 't welk wy door ervarentheit seer klaerlijk fullen konnen bevinden.

Want voor eerst geeft de Druif ons fijn uitgeperscht fap, waer in noch verscheide nutte faken door de Natuur t'faem gebonden te vinden zijn, die tot voedzel, verquikking, en dienst van de menschen strekken: en het gene wy daer in dan noch bekomen is syne Moer. In dese Wyn-moer is de grootste kracht des wyns, en de oprechte wyns geest, die door de konst van het distilleren kan aen het licht gebracht worden.

Wanneer men defe Moer dan wilt diftilleren, foo fal men daer by noch wat meerder vochtigheit laten, of men kan daer wat gemeen ∇ by doen, en laten dat foo fes of feven dagen ftaen, tot dat het begint te werkken: dan fal men het in de ketel doen, en dat diftilleren naer het gemeen gebruik, foo koomt F_2 daer

84

daer rijkkelijk de Brandewyn over. In de grond van de distilleer-ketel blijst dan de gis of de *Feces*, en daer in is noch hare Wijnsteen, en het overige is de Wijnmoer, die van Verwers, Hoedemakers, en vele andere handwerks-lieden gebruikt word.

Vorders wil ik u noch versekeren, dat de Wijn die hier te lande sou wassen, een mid-pur delmatigen aert tuffchen den Rhijnschen ers im Franschen Wijn hebben fal; veel beter men onse Natuur over een komende, als op de felfde Hemelpunts-hoogte van 52 Graden geteelt, waer wy felfs onder geboren zijn. Hier-en-boyen moet ik u noch indachtig maken, dat men by den Wijnstok soo veel arbeid en onkosten niet heeft, als wel in de koorn-landen, om die te bebouwen, en met paerden om te ploegen. Daerom soo wie synen Wijn-akker wel wilt bearbeiden, fal daer van niet anders dan groote nuttigheden en voordeelen infamelen; en wy fouden bevinden dat ons Nederland daer door ongemeene welvaert bekomen fou.

Nu wil ik u hier noch wel eenen anderen weg aenwyfen, om behalven den Wijnstok, in ons Land oneindige vruchten te teelen, die seer goeden Brandewijn, en ook goeden Wijn konnen geven; en daer toe hebt gy niet anders van nooden, als de Witte en Roode Aelbe-

of het Sout der Philosophen. 85 befien, beneven de stekel-besien of Kruis-befiën. Defe zijn van binnen vol kleine korlen, gelijk de Druiven; en daerom hebben fy ook een felfden aert als de Druif. Sy waffen feer geern en overvloedig in defe Landen, en komen sonder moeiten en onkosten voort, so dat m dat het wonder is, dat alle ledige plaetsen niet met die boomtjes beplant worden. Ja daer is geen soo geringe grond, of sy willen daer noch lichtelijk aerden; en fy zijn by lange noch foo moeielijk niet als de Wijnstok; want fy wassen alfoo weeldig in laege als in hooge landen, en fonder onderscheid, gelijk wy allefins konnen fien. Hare kracht kan hier uit genoegsaem bewesen worden, dewijl sy de flechte Wynen daer fy op geset zijn, veel komen te verbeteren; gelijk men mede kan fien aen Karffen en Morellen, die alle drankdie ken feer heerlijk en deugtsaem maken. Wat 10 fou toch dese vruchten meer schorten dan de Druif? Zijn sy niet soo wel uit een selfde Natuur voort-gekomen, en van een felfde Meefter gemaekt; ja uit de felfde kracht, waer door alle Boomen, Kruiden, en Gewassen, en noch alle de Mineralen haren oirfpronk hebben? Vorders mag men hier mede opmerkken, dat uit alle Boom-vruchten een goeden drank gemaekt worden kan, gelijk men op verscheide plaetsen in Duitsland siet, als ook in

F 3

Vrank-

Vrankrijk in de Provintie van Normandien daer fy uit hare appelen eenen drank maker den Wijn gelijk, dien fy Cyder of Appeldrank noemen, waer by noch een feer groote kracht is; want als een menfch daer van een kan in het lijf heeft, dan word hy foo verheugt, als of hy den beften wijn had gedronkken. Uit defe Appeldrank is de befte Brandewijn te maken, die men fou konnen wenfchen; en dan moet men daer een ferment van fuurdeeg in doen, foo koomt het aen 't werkken; en gediftilleert wordende, laet die bequamelijk haren geeft volgen, 't welk de Brandewijn is.

Indien gy ook in een vat of ton suure Appelen doet, soo dat daer van drie deelen ledig, en een deel flechs met Appelen gevult is, die te voren gebroken of in stukken gestampt sullen worden; soo giet dan daer het vat voort vol schoon soet regen water of rivier water op, en legt uwe ton in een warme ftove, of plaets daer een vyer-kachelis, soo fal uwe gemengde Materie aen het werkken komen, waer uit gy dan goeden Brandewijn maken kond : en by al dien gy uit het selvige cenen Afijn hebben wilt, foo moet gy dat 10. of 12 weken laten staen, soo is het alles tot Asijn geworden, dien gy dan aftappen kond; en op de Feces, die noch in de grond zijn geble-

86

of het Sout der Philosophen. 87 bleven, fult gy weder ander water gieten, en dat weder 10 of 12. weken als voren laten ftaen, soo is dat dan mede Afijn; doch indien de felvige niet suur genoeg wesen mogt, foo fult gy dat noch langer laten staen, en tappen het af als voren geleert is. Dit op-gieten, en daer na af-tappen fal soo lang gedaen worden tot dat die *Feces* geen kracht meer uit geven, 't welk dikwils een gants jaer konde duuren, eer gy de volkomene kracht uit uwe Appelen soud hebben.

Dit word u van my mede gedeelt, als van een Vriend en Difcipel der Natuur; leert dan in eenen fuuren Appel byten, gelijk ik noch dagelijks doe, foo fult gy het licht der Natuur verkrygen, dat in onfen Appel verborgen is, waer van Sendivogins fpreekt; Dat Saturnus een vat nam, en daer tien deelen water in fchepte, daer hy eenen Appel in fette, van 't welk ik in 't vervolg noch fal handelen.

Vorders is uit alle vruchten, die men fou mogen bedenkken, eenen geeft te diftilleren den Brandewijn gelijk, als Kool of buis-kool, ja de wechgeworpene koolbladen, wanneer fy met warm water in een ferment gebragt zijn, geven ook goeden Brandewijn van fich.

· · ····F 4 ·····

Uit

Uit de gemeene erten die wy dagelijks eten, is meerder Brandewijn te trekken als uit Rogge of Tarw: als mede uit de grove paerdeboonen; want die geven foo grooten geeft van fich, dat het koorn daer niet eens by te paffe koomt; doch defe moeten gehandelt worden, gelijk als ik in de Goude Leeuw van de Rogge en Tarw heb geleert; foo dat fy eerft moeten fchieten, daer na gedroogt, en geftampt of gemalen worden, eer men die in de diftilleer-ketel doet.

De Haver geeft mede een goede Brandewijn, en moet infgelijks worden gehandelt, gelijk men aldaer ook kan lefen.

Uit gedroogde Rofynen, en Pruimen, als ook uit Syroop en Honig kan men mede eenen Wijn-geeft hebben; wanneer die in gemeen water gefet worden, en dan een ferment of fuurdeeg daer in gedaen, foo koomt het aen 't werkken; en wanneer men gewaer word dat het uitgewrocht heeft, dan is het tijt om het selfde in de distilleer-ketel te doen: doch van te voren moet men, het gene men toebereiden wil, altijt in heet of warm water fetten, foo kan het aen't werkken komen; en men fal het noch warm houden, tot dat het fijn werkken volbragt heeft. Syroop met Hoppe opgekookt, en door gift in het ferment geset, geeft eenen drank het bier gelijk,

88

of het Sout der Philosophen. 89 lijk, aengenaem en lieflijk van smaek. Het felsde kan mede gedaen worden met de Peersyroop, daer van hier onder breeder verhaelt word : men neemt een vierendeel ponds hoppe, en 10. pond Syroop, tegen 60. kannen waters.

Men kan uit Framboyfen, Haeg-appelen, foete witte Pruimen, Kriekken, en Karffen, eenen Wijn om te drinkken maken; en uit de felvige kan men ook Brandewijn trekken, die de Koorn-brandewijn verre overtreft, want fy heeft uit haer felven foo goeden geur niet, als defe laetfte wel doet.

Uit de gift van het Bier, als mede uit den draf waer van het Bier is gekookt, kan men noch goeden Brandewijn stoken, indien men de selvige wel handelt, om die in het ferment te brengen; doch als het koud is moet alles wat langer staen.

Uit de Suikker-peeren word in Duitsland een fap geperfcht als of het Syroop was, foo vet en foo foet, het welk fy Beren-kruid of Peerfyroop noemen : dit felvige in warm fchoon water gedaen, met een ferment van fuurdeeg of gift daer onder gemengt, koomt dan ook aen 't werkken; en daer uit is dan een feer heerlyke Brandewijn te maken, die veel beter als eenige andere gevonden fal worden.

HT.

5

Men

90

Men kan tot alle dese boven-genoemde specien verscheide andere dingen gebruiken, om de selvige aen het fermenteren te helpen; als Gist, Suurdeeg, Wijnsteen, een asch van Weed-asschen, Sal Alkali, Wijn-asijn, 3, O, en veel andere saken meer, waer van in het toekomende noch gehandelt sal worden.

Dus verre heb ik den Gunftigen Lefer over het diftilleren en ftoken der Brandewynen hier wel willen onderrichten, vertrouwende dat fy daer in hare nuttigheit en voordeelen fullen konnen vinden; gelijk het felvige mede gedaen is om de gene te vernoegen, die defe Wijnige Geeften beminnen, en haren luft daer aen vaft binden. Want het fchijnt dat *Bachus* beter Philofoph is dan *Hermes*, en daerom heeft fijn Rijk de meefte glory op defe weereld: maer een oprecht Philofoph fal dien Geeft des Wijns foeken, daer de Natuur hem felfs in gelegt heeft, en den felven tot andere nuttigheden door de Konft der Wyfen aen den dach brengen.

10

10

-

Men kan ook door een Philofophifche looge, uit hout-affchen gemaekt, de groene en quade finaek van defen Inlandfchen Toebak benemen, foo dat die dan beter als eenige Uitlandfche wefen fal: en indien de Toebak inet defe looge niet word gefouten, foo fal men de quade finaek nimmer daer af krygen; waer of het Sout der Philosophen. 91 waer door hy feer op de tong brand, en een vuilen reuk geeft. Doch hier van fal ik noch sp een ander tijt handelen, wanneer ik van de Souten der Metalen en Vegetabilien schryvon fal.

Van de Vruchten des Lands.

Nu dat ik my hier heb ingelaten, om van de Vruchten des Lands te schryven, soo fal ik daer noch soo niet af scheiden, maer die selvige wat breeder verhandelen.

Men fiet by den Pfalmist, hoe heerlijk hy spreekt van de Groenheit der aerden, en van het ∇ , seggende in den 23. Pfalm, op het 2. vers: Hy doet my neder liggen in grafige Weiden,

92

den, by voert my fachtjes aen seer stille wateren. Van foodanigen water en kruiden leeft men ook in het tweede boek der Koningen, aen as het 4. capittel, vers 38. dat die het moes waren voor de Sonen der Propheten. En vervolgens word daer geleert, wat voor vruchten van den Wilden Wynstok te halen zijn, namelijk, mit wilde Coloquinten. Ik seg dan, soo gy het one Moes niet kond perssen uit onsen wilden sind Wijnboom, dat gy uwe Coloquinten niet fult folveren, noch daer by het meel in den pot werpen; vers 41.

Dese wilde Wijnboom of Wijnstok is de gantsche aerde, die met allerlei vruchten van Godt is beplant, welke men door fijn welbehagen aen den dach gebragt siet. Daer van staet te lesen by Esdras aen het 6. Capittel van het 38 tot het 54. vers; waer men fiet, alles wat d'Almachtige Godt in de eerste dagen geschapen heeft; en in die selfde tijt is ook de Materie der Philosophen gemaekt: want op het 50. vers, spreekt hy van het versamelde water, en aen wie dat het uitgedeelt was. Dit felfde V moet gy soekken, daer het de Natuur heeft gevoert, door Godes bevel.

y al

DUN

ALL F

TE KAM

at The

10

CIR)

Mara In

報告

atas

新品

いるの

In het volgende Capittel, op het 2 vers, word Esdre een gelijkkenis voorgestelt, te weten: Het is even als of gy bet aerdrijk vraegde, en bet soude seggen; dat bet seer veel aerde geeft,

of het Sout der Philosophen. .93 geeft, waer uit een aerden vat kan gemaekt worden, maer weinig stofs daer nit bet goud word gemackt. Hier uit is dan wel seker te sien dat het O uit een byfonder Minerael moet voortgebracht worden, daer de Steen der Wyfen uit koomt. Van dusdanigen stof spreekt Iob; cap. 28. vers 2. als hy feit : Het yser word uit fof genomen. Dese redenen zijn van haer felven soo klaer dat die geen meerder opening behoeven. Daerom spreekt de beroemde Philosoph Basilins : Soo wie geen stof en asschen beeft, die kan geen Metaels Sout maken. Hier uit kan men lichtelijk fien, dat 'er noodfakelijk een ander stof zijn moet, als uit de gemeene gesmolten Metalen : want al wat door het Δ gepaffeert is, dat heeft fijn eerfte natuur verloren. Alfoo is het ook met alle dingen der Weereld. Daerom zijt van my, als van een Vriend, gewaerschouwt, dat na mijn gevoelen het Goud der Wyfen noit in het Δ moet geweest zijn, en soo kan dat ook geen gemeen O wefen : maer dat moet noodfakelijk eenen vochtigen damp zijn, gelijk men in het Boek Genesis leeft, cap. 2. vers 6. dat'er een damp was opgegaen op der aerde, die den gant-Schen aertbodem bevochtigde. Dese op-gedistilleerde damp is anders niet, dan de g der Wysen, die door de stralen van de Son en de Maen opgetrokken in der aerden gecoaguleert

94

leert word, en naderhand aen alle de vruchten des Lands uitgedeelt; welke uitgeperste Materie ik in de Goude Leeuw den Vitriool der aerden genoemt heb, waer van gy daer in de 1.2. en 3 pagien breeder kond lefen.

th Fr

1.32

atte.

las

Hel

CTH

121

Total -

the los

Pythagoras, in de Turba der Wysen pag. 550. spreekt aldus : De Philosophen seggen, dat baren Steen op alle plaessen gevonden word, ja op de bergen, en in de bolen. Pag. 551. seit hy ook; dat haren Steen in twee Gebergten wast, als in den Hemel, en in der aerden. Hy feit mede, dat die Steen allesinste vinden is, en dat sy daerom dien vele namen gegeven hebben; want dese Steen is over al, gebeel de Weereld door. Daerom spreekt de Son; ik ben de Steen, of in my Sult gy dien soekken. En de Philosophen seggen noch, dat het werk niet anders is dan Wyven-werk en Kinderspel: doch die Wyven-werk en Kinderspel is somwijlen eigentlijk de aerde, en dan ook de ¥.

Van dese redenen soude men wel een heel boek konnen schryven, voor de gene die dit Wyven-werk en Kinder-spel bekent is. Spelen de Kinderen niet seer geern met Δ ; en de Vrouwen gebruiken die geduurig aen alle kanten geen water? En hier in is sekerlijk de Materie der Wysen. Ik seg dan noch dat soo wie van het ∇ geen Δ kan maken, fal de Materie der Wyse Philosophen niet te sien krygen.

of het Sout der Philosophen. 95 gen. Dit water word gevonden als de Oude Saturnus regeert, dat is, als de dagen kortst men de nachten langst zijn. Dit V en vyer heb ik gevonden op den 25 December, 1671. in de Bergen, en op de Bergen, door haer eigen Magneet, en eigen Fontein, die van Δ en water uitbroest, door de stralen der Son geteelt, en aen den dach gebragt door haer eigene kracht. Dit ∇ of Δ , daer ik van handele, is soo klaer als een oogen-traen, en heel soet van smaek. Dit heb ikgetrokken uit het linkker been, dat t'saem moet gebragt worden by het rechter been; als dan defe twee beenen by een komen, foo rijft daer een duifternis, waer uit een putrefactie voort koomt.

Spelen de Kinderen niet feer geern met Buskruid, en steken dat tot haer vermaek in den brand? De Vrouwen maken hare huifen, huifraed, en kleederen schoon door het ∇ , en velerhande scherpe loogen. Hier van schrijst Basilins in sijn vijfde Sleutel, daer hy van het Buskruid handelt.

Het blijk dan klaer, dat in der aerden water en vyeris, die anders niet voort-komen, dan door de ftaalen der Son en Maen in het aerdrijk gedreven, van de kracht des winds, die de felvige in fynen buik voert, en in en door het aerdrijk heen drijft, waer de Materie dan een lichaem aenneemt, van het gene fy eerft ont-

ontmoet en omhelst. De gene dan die dese plaetsen kent, waer in dese Materie fich onthoud, die fal, naer ik meen, fyne oploffing wel vinden. En op dat gy soud mogen weten hoe vele specien dat in een Corpus zijn, en op wat wijse die t'saem gevoegt moeten worden, foo heb ik dese navolgende Tafel hier by willen stellen, tot meerder dienst van den Leser. Dese Tafel is eerst van Raymondus Lullus gevonden, die in de Turba Philosophorum, Praxis Testamenti genoemt word, en staet beschreven in het 2 deel, pag.91. als volgt.

Philosophicus

Merkurius

96

 $\Delta \operatorname{en} \nabla$ Vulgi, ofgemeen bekende Ø

AZOT, word die over al is. getrokken uit de volkomene Corpora, die door het Argentum Vivum gesolveert worden.

Raymundus spreekt, dat het Aqua & of syn AZOT uit volkomene Corpora getrokken moet worden; en daer over mogt iemand vragen, waer men fulke volkomene Corpora, waer uit men soodanigen Aqua & sou konnen trekof het Sout der Philosophen. 97 trekken : en dan geef ik tot antwoord, dat het lelve niet uit gemeen Goud moet gesocht zijn, maer uit dat van de Natuur in der aerden gedreven is, en door de Son uitgebroeit word. De Aerde is die geen volkomen lichaem? ja indien de Aerde niet volkomen was, soo soude sy niet volkomens konnen voortbrengen. gelyk als wy dat wel dagelyks in alle de vruchten des Velds konnen sien.

Defe Tafel is uit Raymundus en andere Philofophen hier bygebragt, op dat gy foud mogen fien, hoe dat uit een twee komen, en twee drie geven, waer uit het een te voorfchyn koomt. Dit alles ligt in der Aerden verborgen, en word door de Konft met hulp van de Natuur aen den dach gebragt, waer van wy hier ons leven hebben. Ik fegu dan, dat dit de Son en de Maen is, waer van in de volgende Tafel te fien is, daer van de eigenfchappen, krachten, en werkkingen aller Metalen en Mineralen gehandelt word, met byvoeging van hare beduidingen en Namen.

cheek, want door all

Disisten witte watcherine vo

tore i "maten mitchi.

V de

∇ d	e Maen.	4	de Son.
¥ 1	et Vluchtige.	A	de Swavel.
Dd	le Vrouw.	8	de Man.
2	de Fontein.	5	de Konink.
Q	len witten Afch.	0	Roode Man.
End	den Afyn. Johns	24	Melk der Aerden.
	de Geeft		

Dit is een korte verklaring van de gantsche Natuur, waar van een groot boek was te schrijven : want de Son en de Maen zijn de de twee groote lichten, waer door alles aen den dach word gebragt, onder welke alle de andere Planeten rusten.

Het

1

Vie

of het Sout der Philosophen. 99 Het Silver en het Goud worden by den gemeenen man voor twee seer groote lichten gehouden; als de Son voor het Goud, en de Maen voor het Silver; en dit is toch by de Philosophen soo niet gemeent; dewijl sy uitdrukkelijk seggen, dat haer Silver het gemeene niet is, en dat haer Goud noit is in het Δ geweest.

Voorts foo noemen de Oude Wyfen haer Goud, Sol, en ook Sal, ofte Sout, en noch Swavel; en defe zyn alles niet dan een felfde faek. Sy noemen dat ook Aerde en Water, uit haren Magneet getrokken: en op wat voor een Wyfe wy dien Magneet fullen krygen leert ons Paracelfus in het Manuale de Lapide Philosophorum, pag. 422. met de volgende woorden: Den Lapidem Philosophorem door Vulcanum te smeden geschied op dese wyse; dat door den Vulcanum die Steen in het vyer eerst uitgetrokken sal worden.

Hier uit is genoeg te begrijpen, dat de Materie der Wyfen door het Δ word bereid; want de Materie is felver een Δ , en een ∇ dat de handen niet nat maekt. Dit moeten alle de Vrienden van defe heerlijke konft weten, dat de Natuur den *Lapidem* niet maekt, maer alleen de Materie, waer uyt wy dien konnen bekomen; welke ik de ziel der aerden noem, of Δ en ∇ te gelijk uit een Minerael voort G 2 geko-

100

gekomen, en dat van boven uit den hemel in der aerden ingestort, daer het een form of wesen heeft aengenomen, het gene wy dan houden voor de rouwe Materie : en dese Materie is anders niet, dan de gecoaguleerde Lucht, die wy in alle dingen konnen fien, het welk voorheen verhandelt en geleertis. Doch ik seg niet, dat ik den Lapidem heb; maer ik geloof, dat de Materie my ten deelen seer wel bekent is, of myne oogen en sinnen moesten geweldig gedoolt hebben: want de gantsche Materie is anders niet, als een droog ∇ , en een donkker Δ , foo lang dat door fich felven niet word verlicht; en alles is door gemeen Δ van het eerste tot het laetste : daerom fal dat hier niet vergeten worden, door dien het A de sekeren aenvank is in dese konst.

and the state that all and a contra

herrich marin stiller (1. The

States Prov

Men

15

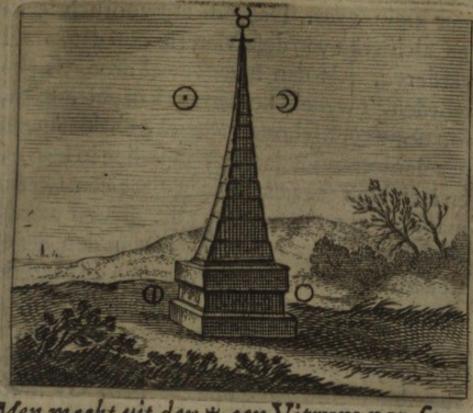
000

.9

N

1 des

of het Sout der Philosophen. IOI

electris.

「「「「「「「「「」」」

Men maekt uit den z een Vitrum per se, op de volgende wijse.

B & Defe fal klein geftampt worden, en dan door een Zeve gebuilt. Daer na moet men een yfere Plaet nemen, en die fal op een Oven geftelt worden met klein vyer; en dan fal men den gepulverifeerden \Im , wat dunnekens daer op leggen, en den felven met een yfere fpadel geftadig omroeren, dat die fachjes mag droog worden. N.B. Indien gy te fterk Δ gaeft onder uwe yfere plaet, dan fou den \Im tot kleine bollekens loopen, en foo was de Materie verdorven, en daer van fou geen goet glas konnen komen: Want den \Im finelt feer licht G \Im met

102

met klein vyer. Daerom zijt voorfichtig in 't Calcineren van dese Materie, op dat sy niet verderve. Als dan uwen & wel droog is geworden, 't welk in korten tijt kan geschieden, foo neemt een schoonen degel, en doet uwen new gecalcineerden \mathfrak{F} daer in, stelt dien in het Δ , en laet hem soetjes smelten, tot een swarte masse of Oly. Wanneer gy dit gewaar word, dan moet gy met een yfer-draed in den degel steken, soo sult gy konnen sien aen de Materie die aen het yfer blijft hangen, of die inwendig rood zy; en als gy dat bemerkt, foo neemt men uwen degel in der haeft uit het Δ , en giet die feer dun uit op een 2 plaet. NB. Gy moet eerst de kopere plaet warm of heet maken, eer gy die gesmolte Materie daer op giet. Wanneer die dan koud is, soo sal sy doorsichtig van binnen rood zijn, maer van buiten swart.

Dit is het oprechte glas van den &, 't welk ik in het jaer 1668. gemaekt heb. Men moet in de handgrepen wel ervaren zijn, of anders fal het u feilen, gelijk het my ook in 't eerst is gebeurt ; doch fonder schaden kan men geene dingen leeren.

Uit dit Glas van den 🕉, kan door een Afijn die daer van gemaeckt is, sijne Roode Ziel worden getrokken: de bereiding der felvige is gelijk volgt.

Acetum

19L

of het Sout der Philosophen. 103

Acetum Antimonii per se.

B. & Minerael. Defe fal klein geftampt, en in een glas met een naeuwen hals gedaen worden worden. Hier op fal men dan regen m gieten, driemael foo veel als den f fwaer is. Dit m fal men vangen in deMaend vanMaert. Als het m vier of vijf weken op den & geftaen heeft, foo fult gy dat water door een viltpapier afgieten, en dat felvige voor de tweedemael op verfien & fetten, 't welk gy per diftillationem fult aftrekken, en daer na weder op verfien & doen, tot dat eindelijk het m foo zuur als Afijn zy. NB. Hoe dikwilder dit Afijnachtig Aqua op verfien & koomt, hoe dat gy het felvige te fterkker fult krijgen.

Wanneer gy uwen \times dan vaerdig hebt, foo ftoot het Glas van den \mathcal{F} in flukken, dat in het pulveriferen fuiver rood wefen fal. Doet dat dan in uwen gemaekten \times , en laet die daer drie Maenden op ftaen, foo fal den Afijn gants rood zijn geworden, dien gy dan door een papier fult diftilleren. Op het overige van de Materie fal noch anderen \times gedaen worden als voren, die gy mede drie Maenden moet laten ftaen, foo fal dien Afijn weder als de eerfte geverwt zijn. Dit opgieten fal foo lang gedaen worden, tot dat alle de Anima G 4 van

104

van den 5 daer is uitgetrokken. Wanneer gy dan al uwen X in een glas by malkander hebt, dar foo fet daer eenen Helm op, en distilleert met foet Δ de vochtigheit daer af, foo fult gy in deb m grond een swarte donkkere masse vinden, die gy dan nemen moogt, en daer op een --- van goeden Rijnschen Brandewijn gieten, soo fal de Wijn-geeft rood van Kouleur worden, dien gy dan door een papier distilleren sult, en daer mede handelen gelijk van den Xisgeleert; den Brandewijn door gemeen distilleren aftrekkende, soo blijft in fondo de Medicijne tegen allerhande koortfen: Want dit is de rechte Arima van of uit den &, wiens deugden men met geen pen kan beschrijven. De Dosis mag zijn van 1, 2, 3, a 4. greinen, doch na de gelegentheit des persoons, en des tijts van het jaer; waer van ik u fal verhalen wat my selfs is gebeurt, op den 6 Ianuarij deses 2313 jaers 1672. daer ik de Panacea Antimonii plag in te nemen tot 8, 9, 10, 11, of 12. greinen, and I foo wel ik als ook mijne Huisvrouw. Op dien tijt nu had mijne Huisvrouw maer twee greinen ingenomen, en die hebben noch meer gewrocht, dan te voren 10. of 12 greinen deden. Hier van heb ik dese reden bevonden, dat des Winters de Medicijnen by den mensch meerder werkken, dan in de Somer : want des Somers is de mage van een mensch binnen koud, en

of het Sout der Philosophen. 105 en in de Winter is die vyerig en heet, om dat dan alle hitten des lichaems na de mage en het hert worden gedreven; en dus werkt de Medicijne in de Winter sterkker, als in de Somer, 't gene wel geobserveert worden moet van de lieden die met de Medicijnen willen omgaen.

Den Antimonium dan, gelijk ik verhaelt heb, is een Heer en Meefter in de Konft der Medicijnen, gelijk ook in de Goude Leeuw is te fien. Doch Basilins heeft daer van een Triumph-Wagen geschreven, van wegen sijne groote deugden en krachten, daerom acht ik het onnoodig van den selvigen hier meer te verhalen.

Onder defe bewerking van den 5, foude men noch de handeling van den 9 der Wijfen konnen trekken; waer van ik hier na noch een ander Tractaet denk uit te geven, daer ik fal leeren van de Materie die uit een ongefmolten Minerael uitgejaegt en gedreven moet worden, na de leere van *Bafilius* in fijn vijfde Sleutel, daer hy feer heerlijk van het felvige handelt.

Defe \notin , waer van ik hier al ten deele wat leeren fal, is niet anders dan een klaer water, foet van fmaeck, en bitter van reuk, doch met een feer fubtijle fuurigheit. Als ik dit water eerst heb bekomen uit het ingewand der Aer-G 5 den,

den, soo had het geen reuk noch smaek. Il wilde dat van het een glas in't ander doen, noof maer als de koude lucht daer by of daer in quam, foo is het alles gecoaguleert, als of het & sublimaet had geweest, en het vertoonde bro fich met lange Sterren, wonderlijk om aen te fien. Van desen & en sijn Corpus sal ik tegenwoordig niets meer verhandelen, maer op een andere gelegentheit fal ik my weder tot dienst van alle de vrienden der Konst laten vinden.

De Souten en het Hemels V met de 2 der mais Wijsen zijn de Meesters in dese Konst. Gy fult veel nuts genieten, indien gy verstaet wat ik hier nu voorstel. Daerom spreekt Saturnus dat sijne Planeet de voornaemste is aen het Hemels Firmament, en door hem word onse Materie aen den dach gebragt: Want als hy feit, dat sijne swarte hairen beginnen te grijfen, soo is hy als den Steen der Wijsen. Dit is te verstaen van den \mathcal{L} , die eerst een rood Aqua is, waer by dan noch een wit Water koomt, dat Jupiter, of dese genoemt word. Wanneer dese twee Wateren by malkander komen, soo worden sy swart, en daar is dan eerst de Man en de Vrouw, die uit de Materie zijn voortgekomen, door den strijdbaren Mars: welke Man en Vrouw de eerste zijn van onsen f geteelt; en f is eerst van Venus geboren, daer hy doch twee natuuren heeft,

yan

10(2)

16

the

1

17

of het Sout der Philosophen. 107 in Goud en Silver, Son en Maen, Water en Vyer, Stofen Sout, Aerde en Swavel, Rook n Affchen, Damp en Regen, Dauw en ineeuw; en dese zijn onse Venus, Saturnus, Mars, en Merkurius.

Om Synober uit Merkurius en Iupiter te maken.

In de Goude Leeuw is geleert hoedanig nen het Aurum Musicum kan maken; doch van het Caput Mortuum is daer niets gefeit, waer van ik nu de Liefhebbers hier wat fal mede deelen.

Wanneer gy dan uw Goud hebt gemaakt, op de wijfe als in de Goude Leeuw is beschreven, soo fal dat boven op de Feces sitten, die de Synober zijn. Hare verw is als yfervijlfel om aen te fien, feer schoon en blank; maer als die op een vrijffteen gevreven word, foo heeft fy een glants als hoog purper-rood. Defe verwof tinctuur is bestendig tegen de lucht, feer dienstelijk voor de gene die donker rood, en een vyerige verw fouden willen fchilderen; als mede om allerhande schoone lakenen te verwen. N. B. Wanneer gy dit Goud maekt, foo fiet wel toe, dat gy het felfde niet te vroeg uit het A neemt : want als gy dat doet, dan fult gy in plaets van Goud een geel poeder vin-

vinden, gelijk een deel Δ : daerom geeft een geftadig Δ , foo lang uw glas op het gloeier ftaet, en dat moet den tijt van feven uurer zijn; doch fiet feer wel toe dat uw glas niet mag fmelten, noch in ftukken fpringen, want dan fou al het werk verloren zijn, en gy foud dat van nieuws aen moeten hervatten. Dewijl dit in de Goude Leeuw niet befchreven was, foo heeft het my goet gedacht dat felvige de Vrienden hier mede te deelen.

In het Cabinet der Mineralen heb ik verfcheide *Pulveres* befchreven, om alle Bergeerts daer medéte finelten, en te proberen ; maer hier moet ik noch een finelt-poeder bekent maken, om de Cryftallen en harde Steenen tot een glas te finelte; dat dus word bereid.

目の

ven

B 6. Pond Witten $\underbrace{+}$. Defe fal in cen aerden kan of pot gedaen worden, die men boven fal toedekken, op dat daer geen vuiligheit in mag vallen. Dit falmen dan op een tamelijk \triangle ftellen, tot dat de $\underbrace{+}$ wel door gegloeit zy:en dan fal het 4.of ς . uuren foo worden gehouden, tot dat alle de vochtigheit wech zy. Daer na fult gy dat koud laten worden, en uwen gecalcineerden \square uit den pot nemen, dien gy klein fult ftooten in een Mortier tot een fijn poeder. Dit fult gy daer na in fchoon regen \rightleftharpoons folveren, en door een Viltpapier diftilleren. De *Feces* die daer in blijof het Sout der Philosophen. 109 en fal men wech doen, want fy deugen niets neer. Het doorgedistilleert Aqua fal soo ses f seven dagen blijven staen, en dan noch eens oor een papier gedistilleert worden, op dat lle onreinigheit daer af gescheiden zy; dan is net Aqua vaerdig om de Crystallen of de Keiteenen mede te smelten.

NB. De Crystallen of Keisteenen moeten e voren in een calcineer-Oven gebrand zijn, gelijk in het Cabinet is beschreven, in welke nen de Solpher of de 2 achtige Minerael afmorand. Wanneer uwe Materie dan gecalcimeert is, soo stampt die tot poeder, soo fijn als monogelijk fal zijn, dan is defe Specie vaerdig. 6. Ses pond gebrande 1, geeft drie en bok wel vier pond poeder, waer uit gy dan men Looge moet maken, daer in gy 2 pond gecalcineerde Crystal of Keisteenen doen fult. Indien gy mogt twijffelen, of die 🕇 niet seer goet foude zijn, foo moet gy anderhalf pond van het Crystal nemen, 't welk gy in de Looge fult doen, en dat t'samen koken, tot dat alles gelijk een dikken bry is geworden. Defe Masse sult gy daer na in een Glas-oven doen, en op de Wijfe gelijk men het glas regeert, fijnen behoorlijken tijt in het A houden, tot dat de Materie bequaem en als rijp is geworden, 't welk men kan ondervinden, wanneermen met een yfer in de Glas-pot steekt, en be-

110

bemerkt dat de proeve klaer is fonder eenigans bellen of puisten van eenige Wind-builen in Wanneer dit dan gesien word, soo is het tij is om d'aer van iets te konnen blasen, of in vor men gieten, na dat het u sal believen. Indie un onder dit smelt-poeder by ongeluk eenig of hout-asschen quam, soo soude het groenon worden, en niet gants klaer en helder zijn Doch indien men iet anders daer by wildow doen, soo sou gemeen ⊖noch beter wesen Want door f en gemeen G word het Silve blank gesoden, 't gene by de Silver-smeden genoeg is bekent; en dit heb ik tot curieuf heit hier bygevoegt voor de gene die me glas omgaen, en dat selvige geern wit of hel der wilden hebben.

Basilins seit in sijn 4 Sleutel, dat nit assolve en sand de Meester een glas maeckt. pag. 29 Van desen Assolve sou wel veel te schrijven zijn; maer ik seg, dat die uit een zz geen stol en assolve kan maken, dat hy ook het Philosophische Glasige Meer niet sal sien, waen van Basilins handelt in sijn 2 Sleutel, pag. 24. Wanneer het Glasige Meer sijnen loop heest volbracht, dan is het Paleis met goederen vervult.

Dese vervulling kan niet geschieden, of het V des levens moet door het natuurlijk ∆ uitgedroogt worden, met de hulp des gemeenen vyers. Dit zw en ∆ is het Menstruum der Weeof het Sout der Philosophen. III Weereldt, dat sijnen omloop heeft in de Son en de Maen. Van dit selvige handelt Sendivogins pag. 46.

Het Water hier voren verhaelt, heeft een vyer en leven in, dat wy niet konnen gewaer worden, foo lang het van ons niet ontleed en geopent is; maer als de Konftenaer koomt, en dat Anatomifeert, foo verfchijnt het voor den dach, daer het aen alles het leven en den wafdom geeft.

Dit V en ∆ word van Basilius ook Goud genoemt, pag. 11. en in fijne Voorreden noemt hy dat mede een Oly, Adelaer, Draeck, ja feifs Merkurius. In fijne wederhalingen van den grooten Steen der Wijsen, pag. 64. een Groenen Leeuw, en op die selfde plaets een Rooden Leeuw, die eerst voortgekomen is uit den Groenen Leeuw.

Ick fchrijf dit hier niet om mijn Boek met de fchriften van andere Philofophen te vervullen, maer om dat my fulks ten deele bekent is. door dien ik de vochtige damp gefien heb, waer van Mofes op het 2 Cap. van het Boek Genefis aen het 6. vers verhaelt. Defe damp is als een Nevel, en foo ras als die de Lucht begrijpt, foo neemt fy het lichaem daer van aen; waer uit dan de putrefactie ontftaet in het \bigtriangledown , wanneer het een nieuw leven aenneemt, uit het welke wy dan onfe Aerde 112 De Roode Leeuw, Aerde formeeren in defe Konft. Defe Aerde is in een geficht my vertoont by der nacht, en hoedanig dat is gefchied, moet ik de gunftige Lefer hier mede deelen.

Verklaring van myn Visioen of Gesichte.

In mijnen flaep op mijn bed liggende, droomde ik, dat ik gevoert wierd op een feer hoogen Berg, waer onder fich vele fchoone Valleien, en heerlijke Landsdouwen vertoonden, van helderloopende rivieren onder het gebergte bevochtigt. Aldaer fag ik het levendig woelen der Viffchen. Lanks de kant der Rivie-

of het Sout der Philosophen. II 3 Die Rivieren, waren die met jonge willige takken en groene boomen beplant, onder welkers fchaduwe fich de beeften verbergden tegen de hitten der Son. Ontrent dese Rivier wandelde een Roode Leeuw heen en weer, fijn voetfel soekkende onder de groene boomen. Als ik nu dus van het Gebergte neder fag, en bemerkte dat dese Leeuwsijnen buik had versadigt in de Groente des Velds, foo ging ik den Leeuw na-wandelen tot op de spits van een Berg; daerik toen eenen seer schoonen jongelink fag, soo blank als Albast, en blinkend als Crystal. Dese was bloods hoofts en barrevoets, met een purperen rok bekleed. In fijne hand had hy een fleuit of schalmeie, van gele verw, waer op hyspeelde, wandelende op den top van 't Gebergte, daer de Leeuw ftont, die noch etende was. Op defe top lag een grooten hoop aerde, dien ik door fijn soet spelen sag levendig worden, en sy veranderde in een seer schoone Rivier, gants helder en klaer van boven het Gebergte naer beneden loopende, daer de Roode Leeuw stont aen de kant van die Rivier, lanks de welke men vele boomen sag opwassen : doch dese Leeuw wilde uit het water deser Rivier niet drinkken, maer het water dat eerst van het Gebergte quam heeft hy gedronkken; en ook soo veel, dat hy daer van stierf, en gants geborsten is, H waer

De Roode Leeup

114

waer door fijn bloed geheel de Rivier heefoart vervult, die daer van bevlekt is geworden ; er de groente der aerden is met de jongelinguis verdwenen. Hier na is my een ander Gebergte verschenen, waer ik een groote wildernisme fag, liggendein een duiftere Valleie, daer ik na toe wandelde. Onder alles sag ik in dit passeren twee loopende Rivieren benevens malkander, de eene quam van het Gebergte af, en d'andere liep daer tegen op ; en tuffchen desetwee Revieren was maer een klein middelschot van aerde. Wanneer ik nu op het loopen van dese Rivieren mijne sinnen liet speelen, soo sag ik een Kandelaers-kroon uit den Hemel ontrent my neder dalen, van feer schoon tin, die twaelf armen had; en op yder arm fat een filvere Duif, welkers vleugelen waren met Goud overtrokken. Dese Kroon sag ik over mijn hooft hangen, in een seer schoon hemels-blaeuwe Wolk, aen het Firmament des Hemels vast gehecht. Als ik nu mijn vermaek in het geficht nam van dese heldere lucht, en van die schoone Kroon, soo quam daer een ouden Man by my, met een langen swarten baert, hebbende een houten stafin fijnehand, wandelende door de Rivier die van het Gebergte af quam geloopen. Als desenuby my stont, sprak ik hem aen, en vrzegde hem, wat dese Kroon beduide die ik aldzer

30

of het Sout der Philosophen. 115 Idaer sag. En hy sprak; dat de selvige van geen mensch gesien word, dan die van Godt laer toe is beroepen. Dese Ouden Man nu, bebleef geduurig in de Riviere staen, soo lang ls ik met hem sprak ; en onderwijl vertoonde y my noch twee andere Mannen, welker gelaente van donkker rode verw was. Defe wanen lelden mede al door de Rivier, en sy hadden en korf op haer hooft met hout en steen, om lie Rivier te vullen. En ik vraegde defen Dude Man die fynen stafin de hand had, waer villen defe twee Mannen naer toe ? Hy feide, by hare Broeders. Ik fag dan dat fy in een mol gingen, waer boven een groot bosch met Boomen stont; en onderwijl was de Oude Man verdwenen. En ik fag toen de kroon veder om hoog rysen, tot boven in den Henel soo dat myne oogen haer niet langer conden volgen; en daer op ben ik uit mynen froom ontwackt. Dit geficht nu heb ik wel omogen en willen mede deelen aen alle de Lief-hebbers en Vrienden deser Konst ; maer iniet aen de geenen die de Natuur en Godt konen lasteren, en haren naesten bedriegen en uitsuipen : Want voor dese sal dit Visoen met le beduiding des selfs wel verborgen blyven. Ik verklaer hier aen een yder by de waerheit Godts, dat dit my dus in der nacht is veroont, waer voor ik Godt Almachtig wil dan-Ken. H 2 Bals-

Basilins seit in syn 12. Sleutel, acn hen w einde van de 63. pagie, dese volgende woor den : Laet u dat middel bevolen zijn in aller trou wen. Dese woorden moeten ook gerecom mandeert wefen aen alle Vrienden defer heer oor lyke Konst; op dat sy mogen genaden by Godt bekomen, en het Land der levendiger put te fien krijgen, dat van twee loopende Rivie ren omringt word. Van dese Rivieren is au d'eene wit, en d'andere rood; d'eene is vansse Sout, en d'andere van Solfer, waer uit Q te Stel voorschijn koomt. Paracelsus seit ook dan w den Adelaer bet Roomsche Rijk regeert, en stel den Rooden Leeuw tot een Regent over den Groenen Leeuw, die van een jonge Maegt is voortgekomen; en dese is het klaer water en het 🗘 dat uit der Aerden spruit, waer van doorgaens in dit Tractaet word gehandelt.

De rechte ftijl van het Groot Werk, is dat gy uit de Aerde twee dingen te gelijk voortbrengen kond, dat is * en a, *In fondo* is dan het fix Sout of de a; doch niet de gemeene, maer die de Natuur felfs door den Tijt heeft gemaekt, en door de werkking der Son en der Maen aen den dach heeft gebragt.

De Son en de Maen heeft Godt aen den Hemel gestelt, die wy seer licht konnen sien; maer de Son en de Maen der Philosophen vertreden wy met de voeten : waerom het my

ten

of het Sout der Philosophen. 117 en hoogsten verwondert, dat de menschen ie niet willen beminnen, dewyl sy die soo licht by haer hebben, en dat sy soo vele deuglen van haer genieten, gelijk alle de vruchten les velds die sy ons dagelijks geven. Leert lan de Natuur beminnen, soo sult gy de Son in de Maen der Oude Wysen bekomen, die inders niet zijn dan Δ en $\overline{\Sigma}$, met haren \overline{Q} , die 'faem maer een eenig ding maken, waer uit les is voortgekomen.

Soekt dan het gene dat de Metalen, Minemalalen, Souten, Kruiden, en Boomen doen wallen heeft; want dat is de waerachtige Maerie der Wyfen. En op dat gy my foud geillo ooven, foo gaet aen de plaetsen waer de Mimeralen worden uitgetrokken, aen de diepe Kuilen en Putten in de Gebergten, en gy fult bevinden hoe groote heete dampen uit de Gebergten opkomen, soo dat gy naeuwlijks het aengeficht boven de Kuilen foud konnen houden, van wegen den rook deses 2, die om hoog rijst; en hoe dieper dat die mogen wefen, hoe grooter ook dien damp of geest der Aerden is, daer in de & en de A der Metalen bestaet. Dese geest of damp werkt in de Winter onder der Aerden; en als de Somer koomt, dan doet die fyne werkkingen boven der Aerden, en daer is hy ons Meester, soo dat wy hem dan niet konnen bekomen : daerom feg Hz ik.

113

ik, dat de Mineralen in den Winter hare wasdom hebben binnen der aerden; dewijl di hitte dan in het Aerdrijk werkt, waer het i de Somer naderhandt koud is; foo dat de Mi neralen dan ftil ligen, en niet meer waffen.

Het gaet met de Mineralen als met de vruchten des Lands die in de Somer waffen en de Kouw is hare doot: dus werkt de Natuu op twee onderscheiden wysen, 's winters onder der Aerden, en Somers boven der Aerden. En indien gy dit niet foud konnen gelooven, soo siet de Boomen aen, die men in de Somer niet mag verplanten, offy fouden verdorren, en uitdroogen. De reden hier van fal men feer licht verstaen, als men aenmerkt hoe dat de Natuur dan los is, boven het aerdrijk hare werkking doende in de vruchten des Lands; maer des winters is die in de d'aerde gefloten, en dan hebben wy haer in onfe macht om de felvige naer eifch te bekomen ; en dese geest is het leven van alles. Daerom behoeven wy de Materie der wyfe niet te Mad foekken in Animalische, Vegetabilische, noch Mineralische dingen, maer alleen in desen im domp, dien Sendivogius ons mede gerecommandeert heeft den geeft des weerelds te zijn. Arnoldus spreekt ook dus in de Turba, pag. 229. Het is dat water des levens, 't welk the bet eeuwige Aqua Vitæ genoemt word, en dit water

of het Sout der Philosophen. 119 nater is noch & en &. Daerom seggen alle Dude Wysen, dat hare Materiein het Water e bekomen is, gelijk ik noch elders in dit Fractaet heb verhaelt.

Paracelfus handelt ook in fyn boek de Separatione Rerum, pag. 322, van de Meendea of Marcaliten, waer in de Prima Materia van yder Metael verborgen fou fijn : maer van net ∇ dat alle defe Stukken eerst gegenereert neeft, spreekt hy niets; want het ∇ is de Moelelr van haer alle.

En om u over het voorgestelde verhael te ovoldoen, foo vervolgt Paracelsus met syne Verklaring: Daer zijn drie Principia, als &, 4, een Sout, nevens welke noch komen de andere Mineralen, waer in het Primum Ens Metallorum gevonden word, dat de Geest der Metalen is, gelijk men kan sien by de Marcasiten, Granaten, Rooden Talk, Lasuur, en diergelijkke, daer het Primum Ens Auri in is, en nitgetrokken word door de graden van Sublimatie. In de witte Marcaliten, als Talk, Auripigment, Arsenik, Lithargyrium, en diergelijk ke, word bet Primum Ens Argenti gevonden. In Kobolt, Zynk, Merslicht, wilde Sinobers eerts, en diergelijkke, word het Primum Ens Ferri gevonden. In Vitriool, Spaens groen, Atrament, grove Solfer is het Primum Ens Cupri te vinden. In Zink, Spyomer, Wysmat en diergelijkke, siet bet Pri-H 4 muna

mum Ens Stanni verborgen. In Spis-glas Menie, en diergelijkke is het Primum Ens Plumbi te vinden. In Sinober is het Primum Ens Argenti Vivit'ontdekken.

Dese Specien stelt Paracelsus ons voor, eo waer in wy d'overeenkomst van de Natuu der Metalen moeten soekken, als volgt;

Granaten. ⊙ in SRooden Talk. Lafuur. Witten Talk. Auripigment. Arfenik. Lithargyrio. Kobolt. d'in Zynk. Yserflicht of Oeren. Vitriool. 2, in Spaens-groen. Atrament. Wysmat. 24, in Spyouters. Zynken. Spys-glas. h, in Menie. en Regula J. ¢, in Sinober. Hy sluit dan met de Sinober, en Waer**fchout**

Dr.

of het sout der Philosophen. 121 chout ons, dat in alle dese Specien een vluchrigen geeft is, die noch niet bestendig word n fijn Examen. Van de handgrepen hier oncrent schrijft hy in syn boek Archidoxus geminaemt, soo dat daer over geen breeder reden www.wan nooden zijn; dewijl noch hier voren verhaelt is, op wat wyfe het Reine van het Onreine gescheiden word; en dat geschied anders niet, als door Distilleren, Calcineren, en Sublimeren, waer van andere Boeken vol zijn. Dit heb ik de Vrienden der heerlijke Alchymie willen mededeelen, om haer te waerfchouwen, indien sy eenige Medicynen uit de Metalen wilden maken, dat sy die ook uit de Mineralen en Marcasiten konnen bereiden, fonder dat men de Metalen daer toe hoeft te nemen.

De Vegetabilien zijn de gediftilleerde geeften der Aerden, die ook haer Sout, Solfer, en § hebben: indien gy die alle drie in 't byfonder konde vangen, foo geloof ik, dat men feer een heerlijke Medicyne fou bekomen, waer mede men veel tot de Konft fou konnen vorderen, doch daer van fal op een ander tijt breeder gehandelt worden.

Het Water heeft Δ in, en kan tot Aerde en Stof veranderen. Dit Stof kan weder omgekeert worden tot Sout en Merkurius, en die beide tot een fix Δ dat niet verbrant, gelijk H 5 men

men kan fien by de gene die het glas maken, door Soda, of eenige Hout-affchen. Defen Affchen is het Δ , het Sout is het water, en gemeen Zand is het Corpus, voor foo veel als ik heb konnen vernemen.

Uit het 04, ⊖, en &, ana. word een Rooden Oly gemaekt, die men in de Medicynen en de Konst der Alchymie kan gebruiken, waer van ik in een ander Tractaet noch sal handelen.

Wy fullen ons nu weder begeven tot eenige Mineralische saken, die seer dienstelijk zijn, en ook tot de Berg-rechten behooren.

Van de Teekenen om de Mineralische Specien door het loopen der Wateren uit hare Bergen te kennen.

Het is feker en gewis, dat alle Metalen en Mineralen, als ook Marcafiten onder der Aerden groeien, maer niet daer booven : Daerom is het Ampt des Bergmeesters wel een Konst der Wysheit. Hier vooren heb ik geschreven van het Δ en het ∇ , dat alles doet groeien, en aen den dach brengt ; maer nu moet ik hier noch wat handelen van de wateren die uit de Gebergten komen, waer uit men bemerkken kan, wat voor een Minerael daer ontrent wefen mag.

F Geeft

a.m. A.M.

96

of het Sout der Philosophen. 123 5 Geeft aen sijn water een witte Kalk, 't welk niet word bekent foo lang als de aders of gangen noch in haren waldom zijn, maer als die in 't afgaen komen : want dan neemt het V dat wederom met fich, en brengt het buiten 't Gebergte, waer van het, dan wit fiet. Dit felvige water kan men naderhand in kooken op een foet Δ , tot dat het een droog Poeder of Masse geworden is, dat men tot een Corpus kan sinelten, door een Poeder van L, en O, gelijk in de Goude Leeuw is geleert, als mede in het Cabinet der Mineralen; en dus fult gy weten wat daer voor een Metael zy : dit felvige kan ook door een F gescheiden worden; en daer aen fult gy proberen hoe veel Gout of Silver dat felfde inhoud, op dat gy den arbeid met verstand moogt aenvangen, om een goet werk op te stellen tot voordeel van het gemeene Land.

Wanneer gy een looge of ⊽ gewaer word, dat van verw is trekkende naer het donker Lafuur; foo is het een goet teeken, van dat daer een ♀ of) gank of ader voor handen moet zijn. Dit felfde ⊽ moet men ook inkooken, gelijk voren geleert is, en daer na dat met een poeder van ∱ en ⊕ t'famen fmelten. NB. Anders kan men wel vier deelen gemeen 5 nemen, 't welk fmeltende, fal men dat gedroogt poeder daer op doen, 't welk men dan op

124

op een Capelle fal laten af gaen, foo kan men fien of daer filver by is. En by aldien gy bemerkt, dat daer foo veel \odot of \Im niet word gevonden, foo moet gy dat tot \Im finelten, en daer na door \bigtriangledown of \Im doen fcheiden. Defe vorige Maffe die uit het \bigtriangledown gemaekt is, fal in een Oven gefmolten worden, die met een Blaesbalk gedreven word. Men kan die mede door poeders finelten, gelijk voren verhaelt is, maer het valt te koftelijk : dat is wel goet tot kleine preuven, maer in het groote kan ik niemand dit raden.

Indien men een looge of water gewaer word, dat een rosse kouleur heeft; dit is te seggen, dat 'er roodachtige ♀ op het selfde fwemt, 't welk beteekent dat 'er wilde Vitriool voor handen is, of wel een yser-groeve. Dit selvige moet gy mede tot een Masse indroogen, gelijk voren geseit is, dat dan weder door het geblaes der Balken in een Stijgh-Oven gesmolten moet worden, soo kond gy bevinden wat daer voor Metael zy.

35

3

eb.

1

道口

H.

Rh

879

ot

Het Q heeft meerder groen dan blacuw water, uit reden dat het gantsche lijf van Venus by na niet anders als Δ en \oplus heeft, die niet beftendig in 't Δ zijn; en dus koomt het ook, dat het Corpus van Q niet in het water bestaen kan; want het Δ heeft fyne woning in 't water. En dit is ook waerachtig, van alle Quellen

of het Sout der Philosophen. 125 Man of Springbronnen. die uit het gebergte voort manckomen, waer eenigen aert van Mineralen in foude zijn, dat het selfde aen het V bespeurt kan worden, foo aen den reuk, als aen de kou-. D leur.

28, 6

22

Wanneer gy dit water eerst uit het gebergte gekomen, in een aerden pot ten naesten by totop dehelft af-kookt, dan sult gy dat in koude lucht laten staen, soo fal daer een 4 op komen dryven, waer aen gy kond fien wat voor Mineralen in de Gebergten verholen zijn, van \triangle of \oplus . Dit is een van de voornaemfte stukken die een Bergmeester behoort te weten; want op dese wyse kan men ondervinden, wat daer voor een specie voor handen zy, eer dat men 't gebergte fal laten doorhouwen : ook soo kan men hier door met fondement het werk dies te beter onderleggen, en alle noodsakelijkheden voorsien : als het dachloon voor de Werklieden, en de onkosten tot het bouwen der Myne verforgen.

De Solfer die boven op de wateren koomt swemmen, zijn de Flores der Metalen en Mineralen, gelijk mede de vluchtige Q, waer aen gy geen twyffel behoeft te flaen. Dese 4 kan door een gestadig Cement in D gebragt worden, waer uit al goet voordeel te trekken is. Dese 4 is ook het Primum Ens der Metalen, waer van in't voorgaende noch meer is gehandelt. Dc

De Metalen die de meeste kenteekenen geven in de Loogen of ♥, zijn dese drie, als h, ♀, ♂; maer het ⊙,), ♀ hebben dien aert soodanig niet: want dese ♀ en de Souten zijn uit een fixen ♀ voortgekomen, waer van in de Goude Leeuw breed getracteert is.

Indien gy de reden nu wenfcht te weten, waerom dat het $(\mathfrak{O}, \mathfrak{)}, \mathfrak{A}$, fich in het water foo licht niet vertoonen, foo is die, dat fy foo veel Sout niet hebben, als wel het $\mathfrak{H}, \mathfrak{A}, \mathfrak{G}$; en daerom worden die mede niet foo licht van 't ∇ gefolveert : want het gemeen Water heeft ook een Sout, dat een vyand is van het Sout der Metalen, en hare Souten tot water verteeren kan, waer uit de Metalen gemaekt zijn.

5

Bef.

in l

Rhumeluus ftelt pag. 290. defe volgende woorden : In der Aerden zijn driederlei aert van Somen, als een Volatyl of vluchtig Som, de Sal Armoniac by den \notin vergeleken; het tweede, de Nitrum, of \oplus ; het derde, het Sal Alcali; 't welk fix is, en by 't gemeen Goud vergeleken word. En volgens dit spreekt hy noch op het selfde blad Cap.9. Dat het Sout is de Wortel en de Sleutel van de gantsche Konst der Alchymie. Dit kan men bemerkken, wanneer men de Metalen door de Souten fal smelten : want het Sout is het ∇ , daer mede de Metalen afgewasschen worden van hare onreinigheden, waer van genoeg in mijn Tractaet is geleert. of het Sout der Philosophen. 127 Dit afwasschen kan ook aen het Goud en Silver geschieden, het laeste door 5, en het Goud door den 3. Daer is noch een Aqua, t welk ik een △ heb genoemt; en anders niet is dan F, of Aqua Regis; en dit is een meester over alle de Metalen en Mineralen, om die te fuiveren en rein te maken.

Van de Philosophische Souten.

De Souten der Philosophen, in dese Figuur afgebeeld, zijn de Fondamenten der Konst, waer van *Basilius* in sijn Triumphwagen spreekt, dat al de gantsche kracht in den *Lapis*, of den Steen der Wijse verborgen is: leest 128 De Roode Leeuw, leeft daer van by hem pag. 242. dese volge de woorden : Alle de vermogens en krachte Mineralische, Animalische, en Vegetabilisch zijn te gelyk op eenen boop in den Lapis Philose phorum verbonden : en om ons te toonen waa wy de Materie souden vinden, soo spreekt h vorder als volgt : Geen Sout heest de macht on te Tingeren, of het moet te voren bereid, en ook selj eerst getingeert zijn; want door hem selven hees dat geen macht.

Wy behooren wel aen te merkken, wa voor een Sout *Bafilius* hier meent; en voor m ik oirdeel dat hy van een Sout fpreekt, 't well men in der Aerden vind, en dat tot fyner ty aen den dach koomt, door de kracht van de Son en de Maen; 't welk ik in dit Boek verfcheide mael het Δ en het ∇ genoemt heb, en het is in der waerheit ook anders niet.

Ik deele u dit mede als een goetgunftig Vriend, en niet als de konftverkoopers, die hare Proceffen om geld uitgeven, en hare boekken fchryven om daer van te leven, het welk mijn werk en meening niet is; want dan foude ik veel te magere foppen moeten eten. Ik geloof dat Godt ons op der Aerden noch meerder Goud geeft als onder der aerden, waer mede wy ons moeten onderhouden; en dat is d'onfienelijke lucht, die alles voort-

brengt, en ons genoeg wesen sal tot het werk

Bali-

der Philosophen.

of het Sout der Philosophen. 129 Basilius fchryft in fyne Wederhalingen van den grooten Steen, pag. 88. Dat het Δ uit de kalk seer vele vermag : maer hy maekt geen onderscheid, wat voor Kalk dat wesen sou. Dus wil ik alle de Vrienden defer Konft wel waerschouwen, dat dit geen gemeene Steenkalk is, maer alleen door onfe Konft voortgebragt, waer uit men door het kinderspel eerst een Δ heeft gedreven, en naderhand noch een Sout of &, na de konft ; en dan krygt men onse Kalk of Aerde, 't welk de Kalk is daer Basilius van spreekt, en geensins een gemeene Steenkalk, gelijk fommige droomen, dat door de gemeene Distilleer-konst synen geest te bekomen is; doch het is ydelheit: want ik heb selfs dat al ondersocht. Basilins wil fynen geeft uit fyne kalk hebben, fonder het bykomen van eenige vremde dingen. En of hy school spreekt van een Wyngeest, soo is dat toch een andere geest, die te voren uit de Kalk is gemackt, door het distilleren der Oude Wyfen; 't welk hy ook noemt het Sout van de Wyn, met den naem van Tartarum; en dát is toch het Sout der Philosophen, maer niet het gemeen 5; waer van hy ook feit; dat in dien geest vele Konsten verborgen zijn, om daer mede alle vluchtige dingen te figeren : en dese is anders niet als een geextraheerden geest, uit cen geel ∇ ; en wanneer het Corpus, te weten 1 State of Contract of State de

130 - De Roode Leeum

de Affchen die door het ∆ tot ftof is verbrand in het geel water is gefolveert, foo word het uit den witten, 't welk t'famen Sout en Aerde is. En dit is de witte geeft des Kalks der Philofophen.

Ik feg dan, dat het Aftralifche Sout, en 2, niet anders is als gecoaguleerde lucht : want de 2 is eerft, en daer uit koomt dan het Kalk en het Sout, eerft voortgekomen van het Δ , dat fyne woning heeft in het ∇ , en voortgebragt word door fyn eigen Magneet.

En op dat gy een klaer bewys van defe Operatie moogt hebben, soo leest Basilium in fyn wederhaling van de 12. Sleutels, waer gy de volgende woorden fult vinden, pag. 202. Derechte oplossing der drie aenvangende dingen, heb ik hier voor-gehouden en beschreven; doch die gaet soobaestig niet toe, maer vereischt tyt en patientie, en daer benevens ook vlytig oppaffen, om nit een Materie driete maken: dit selvige geschied sonder het bykomen van eenige vremde dingen, alles in hem selven. Doch dese Operatie is ook maer slecht, voor soo veel als ik kan bespeuren : want men fal hier in dit werk geene Retorten in stukken breken, noch glasen kolven, noch helmen behoeven te koopen, dewyl die in dit werk gants niet van nooden zijn: want dit schryven alle de Philosophen eendrachtig, dat de Konst der wysheit in het ge-In meen distilleren niet bestaet.

of het Sout der Philosophen. 131 In den Gouden Leeuw heb ik geschreven van een Rooden Oly uit 5 te maken; en hier sal ik beschryven, hoe men daer uit eenen witten Oly kan trekken, als volgt.

De Witten Oly van E.

B. Loodwit I. pond. Dit sal op de volgende wyfe gehandelt worden. Eerstelijk fult gy goeden Wyn-afyn nemen, die gants onvervalscht is, daer in sult gy opgesublimeerd * doen, of een goeden Spiritus van Urine, te samen ana : maer men sal dan noch foo veel * in den % Afyn doen als die oploffen wil. Dit fal dan in een glafen Kolf gedaen worden, waer boven men dun als papier ge-Alagen & hangen fal. Wanneer dat Lood boven den X Afyn fal hangen, soo moet die Kolf boven toegedekt worden met een Steen of een stuk van een glas. Dit sal dan op een plaets geset zijn, waer het seer soete warmte heeft, even gelyk een Hoen fyne Eieren broed; en soo fal het drie weken blyven staen, dan fult gy eindelyk het Lood in een Kalk bedekt fien, 't welk gy affchrapen fult, en het 5 al wederom boven dien Afyn hangen, tot dat al het 5 in een 7 is verandert. Dese Kalk sal dan met * opgeloft worden, die men door een vilt papier sal laten distilleren; daer na sal men die weder doen afrooken op een soet Δ ,

tot

132

tot dat het droog zy. In dit droogen fult gy daer op letten, dat het niet te heet worden mag, want anders soude dat swart zijn, en sou geen blankheit meer konnen hebben. Wanneer het dan droog is, soo fult gy dat op een glasen tafel leggen in een vochtige kelder foo finelt het tot een soeten witten Oly van Saturnus. Dese heeft seer vele deugden, waen van ik in het toekomende fal fchryven. Rbumelius schryft ook van dusdanigen Oly, pag. 127. maer niet soo klaer als ik hier gedaen heb. Indien eenig goet Lief-hebber dese onder handen neemt, die fal hare deugden in de Alchymie en Medicyne soodanig bevinden, dat hy fich daer voor fal moeten dankken, waer by ik het voor dese reise fal laten verblyven.

Dit is niet de Oly uit den Ouden H, daer de Philofophen van fchryven, daer uit fy haren Steen leeren maken; waer van gy hier verfekert moogt zijn: want ik kan dien niet eigentlijker noemen, dan met u d'onfienelijke lucht voor te stellen, waer van in de Goude Leeuw is gehandelt onder den naem van de Wyn.

De Philosophen schryven ook van een Oly van Talk; doch dat is de gemeene niet, van welke ik hier wat handelen wil : want die word uit de stralen van den ouden 5 voortgebragt, als ∇ en Δ ; en dese Talk, waer van ik fal of het Sout der Philosophen. 133 fal handelen is niet die der Oude Wysen, maer alleen die het vel van 's menschen aensicht helder en wit kan maken.

Hoe men den Oly van Talk sal bereiden.

Den Talk of het Paerlemoer tot een Oly te brengen geschied aldus.

B. Paerlemoer : dit fal klein gestampt worden, en dan in een soet A gecalcineert, tot dat alles soo wit is als sneeuw, en soo licht als het stof. Dit sal men dan leggen in een schoone kelder, die mede wat vochtig is, foo trekt dese gecalcineerde Talk door syn magneet de lucht tot fich; 't welk gy dan fult gewaer worden, wanneer gy het droog poeder eerst weegt eer dat gy het selve in de kelder legt; en als het daer 3. of 4. dagen gestaen heeft, soo weegt dat wederom, en gy fult bevinden, dat het veel swaerder geworden is; en dit geschied door de lucht, die fich onsienlijk onder 't felve vermengt, en dat vermeerdert. Dit Poeder dat gy dan uit de kelder genomen hebt, kan door een Retorte gedistilleert worden, soo koomt daer een witten geeft of Δ over, die feer weinig is, en desen sult gy bewaren. Daer na sult gy dat Caput mortuum nemen, en dat fal noch wederom door een Reverberering, magnetisch gemaekt worden, en dan als voren in de kelder gebragt op een glasen Tafel: dit

dit fal foo lang gedaen worden tot dat het de lucht niet meer na fich wilt trekken. In het Calcineren moet gy voorfichtig zijn, dat gy de Δ met den Φ niet verbrand, anders was alles verloren, het welk my felfs noch wel dagelijks gebeuren kan.

Dit over gediftilleerde Aqua of geeft van de Talk, fal altyt op die verfche Kalk, als boven, in het diftilleren daer by gedaen worden, dan voert het dies te beter de Anima des Talks of Paerlemoers over. Doch die dit wil maken, moet de handen in de kolen al fwart gemaekt hebben, of hy fal daer in niet te recht komen; en hy moet noch een goede handeling van 't vyer hebben, waer aen feer veel gelegen, en de gantfche Konft vaft is.

Rhumelius schryft ook pag. 128. van een Oly des Talks, en leert die maken op de volgende wyse.

1 art

21

28

in

B. Boter van \mathcal{F} : dese salin schoon regen \mathfrak{m} gesolveert worden, daer na salimen met warm ∇ de Flores daer van neder slaen, welke gy door het filtreren van de sees kond afscheiden, die de flores van \mathfrak{F} en van den \mathfrak{F} zijn. Dese dienen dan tot een heerlijke Medicyne voor de gene die geern willen sweeten, en met Spaensche pokken of andere diergelijke krankheden beladen zijn. Ik heb dese in de Goude Leeuw een \mathfrak{F} vite genoemt, waer van gy daer breeder kond lesen. Het

of het Sout der Philosophen. 135 Het water nu dat van de Boter koomt, is a binuit den suuren, en van verw wat na't hemels-Ma blaeuw strekkende. Rhumelius vervolgt noch, feggende : dat men dit V dan nemen sal, met de Que Quanden Talk, en distilleren die op drie parten af, soo sal de Talk aenschieten, als of het Salpeter was. Dese sal dan door een Retorte gedreven worden, met gecalcineer den O, en dit salmen ter degen onder een vryven, en dan distilleren. Nader band sal men het Caput Mortuum met een F extraheren, soo blyft het in fondo, daer men dan desen Oly nit mackt. De gunftige Leser kan feer wel oirdeelen, dat Rhumelius hier syne handgrepen niet ten vollen heeft uitgedrukt ; daerom zijn die ook niet te raden voor de gene die in de distilleer-konst niet zijn geoeffent.

Rhumelins spreekt, dat de Talk, gelijk hy dit leert maken, aenschieten fal als of het Salpeter was, 't welk hem ook niet fal manqueeren. De reden is, om dat het water van de Boter afgekomen een Din sich heeft, die van den & Sublimaet is gemaekt, door een F of Sout, en daerom kan'er weder een Sout uit komen, 't welk dan niet is van de Ø, noch van den Talk, maer alleen van de Souten, waer by het hier nu sal blyven. Daerom radeik ook niemand de handen aen het werk te flaen, of hy moet eenige kennisse hebben van de Konst der Philosophen; en dese kan sonder Godt I 4 niet

31.1

136

niet bekomen worden, dan met de Natuur t'ondersoekken; want die niet soekt, fal tot geen kennisse geraken.

De Konst der Philosophen bestaet in drie dingen, als daer zijn, Sout, Swavel en Merkurius; en dese zijn de voornaemste deelen in de Konst : doch ik meen niet den gemeenen pr Merkurius, noch het gemeene \ominus , en 4, maer die van de Natuur in eene Moeder door de kracht Godts voortgeteelt zijn.

Indien dan de eerste Materie der Metalen, naer het feggen der Oude Wyfen, is &, 4 en und O, foo kan het gemeen Minerael van het 5 die eerste Materie niet zijn : want in 5 is wel een Θ ; maer of het dat is, 't welk de Philosophen meenen, wanneer fy daer van feggen, dat het de Wind in synen Buik heeft gedragen, dat geefik te oirdeelen aen die beter weten. Het Sout der Wysen is fixum, en het Gvan 5 ter contrarien is vluchtig. De Merkurius der Wyfen is ook geen Metael, dat oit in het Δ is geweest; en dat by haer Δ genoemt word, is mede bestendig in 't Δ : hoe sou dan de gemeene 5 de eerste Materie zijn van den Steen der Wysen, daer dit tegen alle hare schriften stryd? daerom behoeft men den gemeenen 5 voor de Materie der Philosophen niet tenemen; want de g der Oude Wyfen is een Mineralisch water, gelijk als mede hare Q. Dese zijn

Riti

24

TOP

Fin

N

of het Sout der Philosophen. 137 zijn in het △ noit geweeft; maer haer Sout is door het △ geloutert, en dat noemen fy ook fout of ⊕, doch niet de gemeene : want het Sout daer de Wyse van schryven heeft vyer in fich, en is Wit, Rood, en Geel. Sendivogius noemt dat fyn Stael; Basilins noemt het fyn Magneet : Paracelsus noemt het, den Hemel van §. Rhumelius pag. 290. het ⊕en ⊕; en voorts noemen fy dese Materie met duistere namen, en dus fal ik het felfde nu laten blyven, versoekkende alle Vrienden der Konst hier mede te vreden te zijn.

Men brand Hout tot een Affche, en daer uit bekoomt men een Sout waer uit een Glas word gemaekt, en fyne roode ziel verfchaft een goet roode Verw;maer defe moet in haren Merkurius opgeloft zijn.

De \Box word gecalcineert, en dan gefiltreert, die men dan op foet Δ indroogt, en naderhand tot een Oly laet fmelten in een vochtige kelder, welk dan de rechte Oly van Wynfteen is. Defe dient tegen het Podagra, die dan door een goeden $-\infty$ van Brandewyn tot het gebruik bereid worden kan; waer van *Basilins* en *Paracelsus* genoeg hebben geschreven, waerom ik nu hier van niet meerder sal byvoegen.

De

De Oude Wysen hebben geleert, dat de Metalen en Mineralen door een middel voortgebragt worden in 't ingewand der aerden; en en dit selvige middel noemen sy D, waer aen ik no voor desen ook heb gewrocht, maer niets meer konnen vinden, dan een goede Medicyne voor de mensch, en niet voor de Metalen om die van hare krankheden te genefen gelijk myn voornemen was; maer het is my gemist, en de reden kon ik doen ter tyt niet bemerkken. Want ik dacht alleen op den gemeenen O, dien men tot de Kramers gaet koopen, meenende dat dese het Sout der Philosophen foude zijn; maer het is heel anders : want haer Sout word gemaekt uit een Metael dat leven heeft, en dat gedood worden moet, en dan noch een andermael verryfen in fyne Prima Materia, 't welk dan fyn Sout is. Seggen de Philosophen niet al te samen eendrachtig, dat hare Materie is een levendig Sout, een levendige 4, en een levendige 4, en hier in word de waerheit van haer gesproken.

Want genomen gy wilt uit eenige Metalen die doot zijn, eenen Merkurius trekken; en foo moet gy die dan eerft tot een Sout of tot een \oplus brengen, waer uit gy daer na een ǎ fult maken, 't welk dan noch hare *Prima Materia* niet is : maer als uwen ǎ dan foo verre voortgebragt is, foo moet gy dien weer dooden, dat of het Sout der Philosophen. 139 at is tot een \oplus brengen, die dan noch het erste is van uw werk, om het Sout in een Agua & te veranderen.

Ik heb lieden gekent en gefproken, die den van het Goud en Silver gemaekt hadden, neenende het groote werk daer uitte bekonen, maer het heeft haer niet willen gelukten, door dien fy uit haren § geen Sout konlen maken, en daerom konden fy daer mede iet voort komen.

Ik weet hierenboven noch, dat fy haren § weder in \bigcirc en \bigcirc hebben gefmolten, doch net fchaden en verlies van haer Metael. De natuur heeft in het \bigcirc en \bigcirc haer werk volbragt, dat is van een Sout, tot een §, en voorts in het Metael, waer uit wy niet anders dan ten hoogften een Oly konnen maken.

De & der Oude Wyfen is van de Natuur gemaekt : wanneer die in een Sout word gebragt, foo verwandelt hy in fyne Prima Materia, maer fal noit weder tot fyn vorig Corpus keeren, en dit felvige heb ik met myne eigene oogen gefien.

Ik feg noch dat hy wel voor een Meefter mag gaen, die den gemeenen & foodanig kan maken, dat hy niet weder keere tot fyn vorige wefen, dat is in &, gelijk die van de gemeene man word genoemt; maer die hem in fyne *Prima Materia* fou konnen brengen, dien geloof

140

loof ik dat daer van een groot werk fou maken. Dit verftae ik dus; dat die in fyne drie eerft voorgaende wefens, als in Sout, in Δ en gebragt worden moet; en dit houd ik voor fyn eerfte begin, dewyl alle defe dingen daer in zyn te vinden, voor foo veel als my bekent is.

Indien gy uit den gemeenen 5 foodanigen & wilt maken, foo fult gy dien daer gants niet in vinden; want Godt heeft dien in 't Lood niet gelegt, en dus moet men hem daer ook niet foekken.

Het eerste begin van § is water, dat met een Salfixum bekleed is, en door een vluchtigen ↓ bedekt, dien men ⊕, of den geest van § noemt. Indien men dese twee konde vangen; so geloof ik, dat het werk onse moeiten wel so geloof ik, dat het werk onse moeiten wel so geloonen : doch die daer aen gelegen is, kan doen als ik doe, en de Natuur vlytig ondersoekken, soo fal hy daer in wat recht is bevinden.

Men weet feer wel, wanneer men de Mineralen fal fmelten, dat fy eerft door het vyer van gemeen vlammend hout, haren Δ en Ξ moeten quyt worden, en dat het fix Sout daer by blyft, waer door het Metael dan word gefmolten; want defe Δ en Ξ is het leven van het eerts of Minerael. Van de reden nu waerom defen rook, of Δ en Ξ fich in een 0-0 verandert, was feer veel te fchryven; doch ik fal kortelijk of het Sout der Philosophen. 141 elijk hier by voegen, het gene gy felfs klaerijk fult konnen bemerkken, in der waerheit oodanig te zijn.

Hetis yder een bekent, dat alle Mineralen door het gemeen Δ worden gefmolten, wanneer dat de 4 en de 9, die in haer te vinden is, fich met den rook des gemeenen A vermengen, en soo tot een gants heeten rook worden, dien wy dan een 0-0 noemen. De reden dat het selfde soodanig geschiet, is om dat de g en & in de Ovens blyven aenhangen, 'twelk de gemeene werklieden niet weten; maer indien sy flechs dachten op de Schoorsteenen, die fy in hare eigene huisen hebben, soo souden fy moeten bekennen, hoe dat by haer de g en het f tot een oo worden : want het hout heeft drie dingen in fich, en dese zijn het Sout, 4 en Merkurius. Van dese drie gaen 'er twee om hoog, te weten de $\hat{\varphi}$ en de $\hat{\varphi}$, 't welk dan een Volatile of vluchtig Sout is, en niet een & van ons Sal *. En dit is de reden, waerom de gen Q niet tot een Arsenicum worden; want gelijk bemint fyns gelijk.

Soo wie dan defen geeft of Merkurius der Metalen kan vangen, fonder dat den rook van 't hout of de houts-kolen daer onder koomt, die geloof ik, 'dat hy wel tot een levendigen Merkurius fal komen, welke handgrepen ik op een ander tyt noch fal befchryven, indien Godt

142 De Roode Leeuw, Godt my foo lang noch leven geeft, en my ook toelaet foodanigen verborgentheit aen de weereld t'openbaren.

In het smelten der Mineralen of Bergeerts, soo rooft de Δ daer veel van af, 't welk hy in den rook, door de lucht na syn Vaderland henen voert. Het Sout, dat de \oplus is, belet de Mineralen in 't smelten, en dit geschied wanneer de Souten van te voren daer van niet wel afgewasschen, of uitgeloogt zijn.

Indien men in de handeling van dit wafschen niet wel is ervaren, dan verlieft men merkkelijk aen het Minerael, ja soo dat men in 't finelten gewaer kan worden, dat het water veel van het Minerael met fich neemt. En de reden hier van is, dat de wateren door de Souten gescherpt worden, en dan het Metael met fich nemen : daerom behoort een goet Bergmeester, op alle dese dingen die hem voor mogten komen, een goede Medicyne tegen dit afwasschen voor de Metalen te hebben, te weten een nederslag om het Sout te dooden. Ik sou van dese saken noch wel meerder handelen; doch dewylik bevind, dat ik voor myne genegentheit by fommige nydige quaetwillige menschen maer ondank behaelt heb, soo acht ik het geraedsaemst in dit Boekjen niet breeder daer van te schryven.

In het Kabinet der Mineralen is kortelijk geleert, Te

a

of het fout der Philosophen. 143 geleert, op wat wyse dat alle Mineralen geprobeert moeten worden in 't klein, waer na men fynen staet maken kan, eer dat gy in het groot iets aenvangt; en daer over moet ik u dit noch vermanen, dat aen het roosten of branden der Mineralen veel is gelegen; soo dat gy in dese Operatie uw. werk kond bederven, waer van gy dan niet veel goets soud bekomen. Dit nu geschied op tweederlei wysen; de eerste in het opene vyer, en de andere in de vlammen des Δ ; doch op dese laeste wyse kan men geen meerder Sout of Δ verkrygen, als door het open Δ wel geschied, waer van hier voren ten deele noch geleert is.

Wanneer men de Mineralen door het Δ wel gehandelt heeft, foo fal 'er geen perykel zijn, of men fal wel goede proeven konnen maken, het zy door een fmelt-poeder, of door ∇ , dat van \oplus en \oplus ana gemaekt is. Indien gy dan eenig Eerts hebt, waer in gy vermoed dat Gout foude wefen, foo kond gy wat Sout commun daer in doen, dat eerft in gemeen ∇ fal opgeloft zijn, en dan door een vilt-papier gediftilleert, 't welk dus in 't ∇ gedaen moet worden.

Wanneer gy een pond F hebt, foo fult gy van uw gesuivert sout-water soo veel daer by doen, dat die t'samen vier ponden Aqua Regis uitmaken, om uw Minerael daer mede op te lossen,

loffen, 't welk gy dan door een looge van ge brande 📩 daer uit kond krygen, en daer na it een fmelt-degel finelten, met een poeder da van \oplus en 🖵 ana gemaekt moet zijn. Van di poeder moet gy drie deelen nemen, tegen eer deel van uwe Maffe, die uit dat Aqua gekomen is.

Men kan dit felfde poeder ook op de gebrande Mineralen gebruiken, wanneer die goet en rijk genoeg zijn; maer indien het Minerael arm was, en daer en boven vluchtig, foo is het veel beter door Aqua Regis; want dat figeert ten deele, daer het felfde door het poeder niet kan bestaen; want de geesten zijn daer in met haer eigen aerde besoetelt, soo dat die geen figeren aen het Minerael konnen geven.

Men kan noch een Aqua maken, dat tot de Mineralen mede feer dienftig is, om die uit haer Eerts te scheiden, en dat word getrokken uit O en O ana. en dit Aqua heeft een aengename sinaek. Het selve kan ook gebruikt worden in het verwen van lakenen, om de kouleuren daer mede te verloogen, en in de lakenen die te doen vatten; doch ik verhael dit hier slechs by geval, dewyl huidensdaegs dat genoegsaem gemeen is, by de gene die met verwen omgaen.

Men kan door de Spiritus Salis de Mineralen ook wel extraheren, welkers bereiding in de Goude of het Sout der Philosophen. 145 Goude Leeuw seer klaer is beschreven, daer een yder die dat van nooden heeft het selve kan vinden. Dese geest kost soo veel niet als het F wel doet; en de Spiritus Salis word ook met klein Δ , in korten tyt gemaekt, die tot een alderheerlijkste Medicyne verstrekken kan, voor de gene die met het Scheurbuik in de mond zijn gequelt, gelijk gy in dat voornoemde boek tot vernoegen kond lesen.

Ik fegge dan waerlijk, dat alles wat in de weereld te vinden is, door de kracht der Souten in fynen stant onderhouden, en eerst aen den dach voort gebragt word, door de Goddelijke bestiering. De Souten zijn de Basis, en het fondament deser gantsche Konst; gelijk gy daer van by *Basilins* kond lesen, die u leeren sal, dat de Souten een spyse zijn voor de Metalen.

Wanneer men een Metael calcineert, foo bekoomt men het Sout; doch dit is niet het Sout der Wyfen; want haer Sout beftaet uit vele specien, die nochtans van eene natuur voort gebragt zijn.

Wanneer dan de Souten door het ∆ gecalcineert zijn, foo krygen fy den aert van de Metalen, en dat Sout is ook veel heerlijker als het gene dat uit de Metalen koomt; want indien dit Sout met een Merkuriaels Sout in 't Ferment word gebragt, foo maekt het de Me-K talen

talen tot een Merkurius, 't welk de Souten der Metalen niet konnen doen ; en tot de reder daer van hebt gy dese: om dat de geeft des le vens daer uit is vervlogen, gelijk gy dit noch de wydloopiger by Basilius kond lesen, in syr vierde Sleutel, pag. 31. Maer het Sout, dat wy hier verstaen willen hebben, is vol geeft en leven; en het felfde beftaet in drie stukken, als Sout, Swavel, en &, en dese drie zijn nochtans maer een : doch als wy defe in den aenvank bekomen, soo bestaen sy in drie verscheide stukken, waer uit wy door de konst des A dan een moeten maken. Uit of door dit selvige word de Merkurius der Philosophen gemaekt, daer Sendivogins van spreekt, op verscheide plaetfen van fijn boek Cosmopolite genaemt : als pag. 66. noemt hy het Sal Armoniac, of de Merkurius Syn Salpeter, en ook Syn Tartarum; pag. 63. en pag. 65. noemt hy dat, bet Centralische Sal Nitri; en pag. 33. het Centralische Sout, dat nochtans sonder't gemeen gout niet mogelyk is te multipliceren. Dit Sout heeft de macht om alle Metalen en Mineralen tot een g te brengen, daer geen ander Sout dat felvige fou konnen uitwerkken, en het word uit dese dingen \ominus , 4, ý gemaekt.

Basilius schryft in de wederhalinge van syne twaelf Sleutels, pag. 92. dat het ⊖ is de groote materie van 't werk, en dat daer uit een Philosophische of het Sout der Philosophen. 147 fophische Steen gemaekt worden moet. Leeft daer van ook in syne Rymen, de Groote Heimelijkheden des Weerelds genaemt, pag. 143. dat de O alles moet helpen uitrechten. Die de aengehaelde plaetsen wilt nasien, fal daer van noch meerder konnen weten, en in der daed dit selfde bevinden.

推注. Op de 142. pag. spreekt hy van syne krachten, wat het kan doen; en pag. 143. van den en van den § seit hy, dat geen mensch den Grooten Steen fal konnen maken, of de g sou daer ook by moeten wefen. Leeft hier van noch op de 154. pagie, en gy fult bevinden hoe hy ons dat daer voorstelt. Doch ik seg niet, dat uit dese voorgestelde specien die Steen gemaekt foude worden ; maer dit is alleen by gelijkkenis verhaelt. Nochtans geloof ik, na myngevoelen, dat door dese voorverhaelde ftukken seer veel uit te rechten sou zijn, indien fy op de Philosophische wyse mogten verhandelt worden, waer van ik noch geen meester ben.

De Souten daer ik van fpreek, zijn niet uit de Metalen, maer uit hare eigene *Meendera* getrokken; namelijk het Sout byfonder, en de Merkurius, met de Swavel; en defe drie zijn maer een, doch die uit verfcheide fpecien voortkomen, die door de Konft tot een \ominus gemaekt worden, 't welk de Oude dan het Sout K 2 der

148

der Metalen genoemt hebben, door dien dit Sout met de Geeften der Metalen vereenigt is, 't gene men noch aen fyne geur proeven kan, wanneer het op de tong word genomen, daer men het van een bittere finaek fal bevinden, de mond t'famen trekkende : en dit kan in korter tyt de natuur van een Metael aennemen.

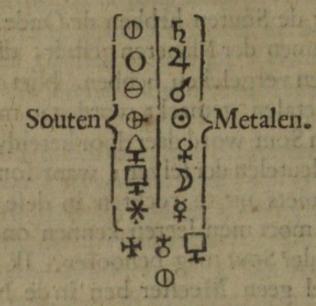
De Oude Wyfen hebben de Metalen na de Planeten des Hemels genoemt, als het Goud voor de Son, het Silver voor de Maen, het Yfer voor Mars, het Koper voor Venus, het Tin voor Jupiter, het Lood voor Saturnus. De § heeft fyn getal geheel in fynen naem, daerom hebben hem de Oude gefeit, alles in allen te zijn;daer Paracelfus in fyn Boek Vexationum, pag. 348. van fpreekt, in't breede handeof het fout der Philosophen. 149 handelende van de Metalen, van hare natuur, en op wat wyse die aengetast moeten worden, om de selvige tot hare eerste Materie te brengen.

Onder de Souten hebben de Oude Wyfen ook de namen der Planeten geftelt, die fy by de Metalen vergeleken hebben. Niet dat defe uit de Metalen gemaekt worden; maer het Metalifch Sout word daer door bereid, en fy zijn de Sleutelen der felver : want fonder het Sout is niets uit te rechten in defe Konft. Daerom moet men leeren kennen onder wat Planeet yder Sout mag behooren. Ik beken, dat ik wel geen Meefter ben in de Natuur; maer het gene ik hier van voor-ftel, is alleen na myn goetdunkken, gelijk ik ten deele in 't regeren der Souten heb konnen bemerkken.

Nu op dat gy myne meening te recht foud verstaen, soo heeft het my goet gedacht, dese Tafel u te vertoonen, vertrouwende dat die niet onaengenaem sal konnen wesen.

K 3

Van de Natuur der Souten, of de Magneet der Metalen.

Defe tafel heb ik geftelt na dat yder Metael fynen aert heeft, om dat felvige in fyn eigen Natuur t'ontfluiten, na dat het met de werkking in fyn wefen over een koomt. Dit is te feggen, dat yder Metael een byfonderen aert van Sout in fich heeft, hoewel dat uit een felfde Fontein is voortgekomen; gelijk men tuffchen 24 en 5 kan fien, wanneer die elk byfonder in F opgeloft worden : want dan bevind men dat het 24 een verbrandelijk Sout met feer veel \$\overline{2}\$ in fich heeft, foo dat het door fyne groote droogten fich felven met het \$\vee\$ tot een Kalk verbrand, die feer vyerig is, en onaengenaem van reuk en van fmaek.

284

Tit

副族

新山

In

Het h daer-en-tegen is van een kouden aert,

of het Sout der Philosophen. 151 aert, en word opgelost even als het): de reden hier van is, om dat het veel Sout in sich heeft, met weinig goede 2; ja die is ook seer quaet; want daer door worden 3, 2, en 24, uit het 0, en) gebannen: doch van dese Materie is ten deele in de Goude Leeuw gehandelt, waerom ik het hier by fal laten verblyven.

Wanneer o, en 24 ana, met anderhalt deel g in het F komen, soo werkken die geweldig op malkanderen, dat het glas daer heet of heel warm van word. Wanneer gy dan dese Compositie in 't glas doet, soo moet gy uwen helm, en voorligger, met goet Lutum vaerdig by der hand hebben; en met dat die specie in het glas gedaen is, soo moet gy met 'er haest den Helm op de Kolfsluiten, entoemaken, als mede de Voorligger : doch dit kan een eenig persoon niet doen, wegens het groot geweld van de geesten die over komen. Dit is een van de braefste wyfen die men kan hebben, om sonder ∆ te distilleren; en dit is mede de rechte weg om den geeft sonder het Corpuste bekomen, die in het F verborgen is. En het is mede seer aengenaem om te sien, want het koomt over als een Goude Son; doch gy moet u wachten voor synen geest, want Neptunus is seer verstoort, om dat Mars, met Jupiter en &, in syn Rijk heersschen; en ten laesten sterven sy beide in dat Meer. Dit selvige kan K 4 men

152

men foo dikwils doen, tot dat men geeft genoeg heeft, om dan tot de Metalen te gebruiken. Defe geeft nu is veel fterkker als eenige andere, en daer-en-boven veel heerlijker; doch die daer meerder van weten wil, moet doen gelijk ik, en dagelijks de Natuur handelen en onderfoekken, foo fal die ons leeren wat onderfcheid daer zy tuffchen Water en Afyn, Sout, of Goud, en Merkurius, uit welke ftukken vry feer veel kan gemaekt worden.

De Souten der Metalen zijn feven in 't getal; en die hebben ook feven Solferen, die yder byfondere werkkingen doen in het Rijk der Metalen; onder de welke ik geen beter ken als de Δ van 't Goud, en geen beter Sout als dat van de Merkurius, dat in de witheit de fneeuw overtreft.

Door \oplus , met noch een Vitriolifch Sout, word de aar in een melk opgeloft, en daer na toteen Kalk gemackt, en dan voort door fyn ei $gen Corpus tot een Swavel, en een <math>\oplus$. Defe kan door het Δ in een rooden Sinober per fe gebragt worden, fonder eenig toedoen, behalven flechs de gemeene lucht. Dit felvige kan noch in xx gefolveert worden tot een blaeuw Aqua aar. NB. het Aqua \oplus moet tot fesmael toe daer fterk afgetrokken zyn, dan is de aar tot een wit Kalk geworden. Dus verre is myne ondervinding van de aar, indien gy begeerig

of het Sout der Philosophen. 153 geerig zijt, om noch meerder daer in te weten, too kond gy felfs dat verder onderfoekken. Ik weet feer wel, dat in defe Kalk een heerlijke Medicyne is tegen de Spaensche Pokken; want de g is door dit Aqua ten deele fix geworden, en fyne quade fmaek is gedood : het gebruik daer van laet ik aen de gene bevolen zijn, die haer beroep hebben in de Medicynen; want ik my met een anders bedryf niet wil bemoeien, en ik sal my slechs vernoegen met Hout, Sout, en Steenen,

Wanneer men het Minerael neemt van 5, benevens het Minerael van 5, met een Algamen van g en 24, fal men die te samen klein ftampen, en dan in een Wind-oven met sterk Δ doen fmelten, foo fal daer van een blaeuwen rook voortkomen. Dit falmen dus foo lang laten staen, tot dat alles verbrand zy : in fondo blyft dan den affchen, daer van men met gedistilleerde Urine, of met X, het Sout kan bekomen, welkers gebruik gy kond onderfoekken. Basilius schryft hier van, in syn boek van de wederhalingen, pag. 80. maer niet soo klaer als ik hier wel doe, namelijk van het uittrekken des Souts, maer ook niet van de Materie: want als dese onder een gestampt worden, soo koomt daer een scherpen reuk van, dien men in de neus niet wel kan lyden sonder te niesen, Indien gy dese Materie van het 3, 5, 24, \$, als

154

als voren verhaelt is, 10 a 12. dagen in de lucht legt, foo werkt die daer in : defe dan in een Retorte gedaen en gedreven, foo koomt daer van een wonderbaerlijken geeft over. Die nu daer meerder van weten wil, kan dat verder onderfockken, en mogelijk fal hy een Aqua vinden, dat in vele faken hem fal konnen dienen.

Wanneer gy defe Maffe in een Retorte wilt dryven, foo moet gy geftampte Tichel-steenen daer onder doen, anders fouden daer van geene geesten over komen; want het fou tot een Masse smelten, en dan was alle uw werk verloren.

Als gy de geeft dan hebt afgetrokken, foo kond gy het Caput mortuum, als voren geleert is, in een degel tot affchen verbranden, en fyn Sout met X daer uit trekken, die gy naderhand van het Sout scheiden kond, dat gy dan by fynen geeft kond vervoegen; het gebruik des felfs word de gene bevolen die dat van nooden hebben, want ik heb my daer mede niet verder bemoeit. Het is seker dat men met het 3, en 2, 5, 21 geenfins behoeft te spotten, daer sy de wyste van de weereld gestadig noch wel wyser maken als te voren : want door 3 en 9 word de Natuur aen het licht gebragt ; ja men sou daer in wel duisend jaren mogen soekken, eer men die twee ten einde sou doorgronden; want men vind

of het Sout der Philosophen. 155 ind in dese twee de Sleutel der Konst, en de oogste Medicynen.

Merkurius dan, soo de Oude Philosophen eggen, is de eerste Materie der Metalen, dien y het V der selvige noemen.

Den Antimonium houden fy voor een 4ler Metalen, doch die is niet bestendig, dan n een fix lichaem; gelijk men kan sien, wanneer dat het & by het bleek Goud koomt, soo verheugt dat de tinctuur van dat \bigcirc Corpus, en unders heest de & geen bestendigheit by sich elven, of hy moet door een ander geholpen worden.

Of schoon nu sommige willen droomen, lat men uit sulken specie den Steen der Oude Wysen sou mogen maken, soo kan dit nochtans daer in geen plaets vinden : want Basilius spreekt, dat het zweel Δ en z, maer weinig Sout by sich heeft, waer van men kan lesen in sout by sich heeft, waer van men kan lesen in sour de mensch, en een purgatie voor 't gemeen Goud, wanneer dat daer door gesmolten word. Voorts is het een doot voor alle Metalen, om die te verteeren, en sodanig te maken, dat men schier niet kan weten wat voor een specie daer in mag zijn.

Dit felvige doet ook de D, wanneer die rouw op de Metalische specien koomt, en dan

156

dan rooft het meer, dan het goet maekt ; maer ontledigt zijnde door iet dat strydig is met fynen aert, foo is het gehoorfaem, en doet alles wat goet is voor ons, wanneer men de Metalen wilt smelten of scheiden van hare banden. Dit doet ook van gelijkken de gemeene Δ , die een vyand is van alle de Metalen, wanneer hy daer by koomt; gelijk men aen het yser kan sien, dat daer door even als een stroyhalm verbrand. Het & doet insgelijks mede de g in een Sinober keeren; en de deugden van 5,24, D, O worden daer door benomen, indien de 4 rouw daer by koomt; maer als die bereid is, naer het seggen der Philosophen, foo soude hy die genesen, 't welk ik hier toto Amfterdam heb gesien, dat sommige met 4en D de & méenden te figeren, maer sy figeerden die soo, dat ik van bystaen een glasen Phiole om myn ooren kreeg, en ik wift my niet te bergen voor de stank van dese a, Δ , en . Daer-en-boven hebben fy dat felvige 20, 30. en meer dagen in een Glas-oven gestelt; maer als sy de glasen uit het Δ kregen, vonden fy niet anders dan een leeg neft, en van de g, en Δ , is daer anders niet gebleven, als een graeuw poeder, daer geen geeft noch leven in was.

Het △, of de ♀, daer de Oude Wyfen van feggen, dat die de vleugelen van de ♀ fou af branden,

of het Sout der Philosophen. 157 oranden, is een droog V, glanffig als Crystal : net is Q en g van aert ; het is foet, suur, en bitter; het is $\Delta en \nabla$ in eene Masse, sonder het welk geene vruchten zijn voort gekomen. Het is Sout, het is Hout, fonder het welke niemand kan leven; want het is een Water dat de handen niet nat maekt. Is 📩 geen Water? is ⊖ Commun geen Water ? is ⊕ geen Water ? 1413 is Ogeen Water? is Ogeen Water? waer van alle de Metalen geboren zijn, naer het seggen der Oude Philosophen. Is * geen Water? is Sneeuw geen Water? is Hagel geen Water? is F geen Water ? Dewyl men dan uit alle dese fpecien een Water maekt, na de leere der Oude Wyfen, soo laten wy de § in een V brengen, dat hy fyn leven niet weder tot fyne vorige gestalte fal konnen verwandelen; dat is namelijk in & Crudum, of loopende Vivum: maer foo lang als de weereld fal staen, fal hy in fyn eerste wefen blyven, dat is te verstaen in gemeen V. Dit selvige word dan een Aqua genoemt, dat het gemeen O oplost, 't welk my ten deele, maerniet ten vollen bekent is.

Dit Water koomt uit de Sout-fontein voort, daer wy in dit Tractaet van gehandelt hebben; waer in ik myn vernoegen fchep, van dat ik ten deele noch heb mogen kennen, wat van de Souten te maken is; als V, en △, en ook Aerde; want men mag de Souten wel voor een

158

een gefuiverde Aerde houden. En om hier der Lefer noch beter te dienen, heb ik de navol gende Spreuken der Oude Philofophen hie noch willen intrekken, wanneer fy van he Sout fpreken, als in Varia Philofophica, pag 206.

Arnoldus seit, dat alle Sout, 't welk bereid is de natuur heeft van het * en (), en dat de gantsche Konst is in het Sout. Dese woorden zijn foo klaer, dat die geen wyder verklaring van nooden hebben : want het Sout is de Sleutel der Konft, en sonder dat kan niets voortgebragt, noch in fyn wefen onderhouden worden. Daerom laet ons het Sout in acht nemen, waer in groote schatten verborgen zijn, an als namelijk het Sout der Aerden, het 4, en mede de Q. En of sommige wilden seggen, dat alle in de Merkurius niet goets soude zijn, soo wil and ik dat wel bekennen voor foo lang die niet van fyn vergift is gefuivert; maer als die gepurgeert is, dan fal men bevinden, dat daer in vry meer verborgen fit, dan de weereld wel sou konnen denkken.

Men leeft by den wydberoemden Philofop Iacob Böhem, in fyn boek de Signatura Rerum, cap.8. pag. 136. defe volgende woorden, In den giftigen Merkurius ligt de grootste Peerel, en het Kleinood des weerelds; en daer na leert hy ons op wat wyfen wy fulken peerel en schat uit

of het Sout der Philosophen. 159 uit de Merkurius fullen bekomen, seggende in de selfde pagie : Indien de Merkurus na syn giftige natuur het gift word ingedreven, of wech gevoert, soo komen syne deugden in 't licht, en by openbaert syne schatten, met alle synen rykdom; nant by transmutteert fich selven, als in der Aerdente sienis. Indien zemand den Merkurins in de grove steenen wilt soekken, om dien in O of andere Metalen te veranderen, sonder de Q, dat laet ik daer. Dese woorden geven ons te kennen, dat fonder de geeft van defe Merkurius niets is uit te rechten. Ik seg dan, dat 'er geen beter 4 is, dan in de Merkurius; en geen beter geeft, dan in dien selfden, als mede geen beter Sout. En op dat gy my hier in een weinig tot uw voordeel foud mogen gelooven, foo ontleed den Merkurius, en dan fullen in alle dese stukkente voorfchyn komen, als het Sout, de Swavel, en fynen geeft, die daer in verborgen zijn opgesloten. Dit selvige moet gy doen door de Souten der Aerden, en der Menschen, welke gy naderhand wederom daer af scheiden moet; doch dat de Merkurius eigentlijk Merkurius blyft, en de lichamen gescheiden worden door de Konst, die dan ten laesten fixe lichamen zijn, om de 4, en den geeft, die defe Merkurius dan weder aenneemt. Dit dunkt my den Regel der Natuuren te zijn.

Gy mogt nu vorder vragen, door wat voor een

een Sout, gy den Merkurius fult moeten ontleden en openen? Daer op dient tot antwoord: Vind men geene Souten in de weereld, die vriendfchap onderhouden met den Merkurius, daer hy ondertuffchen ook fyne Vyanden heeft, die hem dooden, en ten oirdeel voeren, waer hy fyn fienelijk lyf fal verlaten? Doch hier van fal ik op een ander tyt noch meer handelen; en in de Goude Leeuw heb ik van het felfde al mede gefchreven onder den naem van f_i , en 2½, met §.

Men kan de Mineralen wel per se calcineren; doch eer men dat doet, foo kan men haren geeft daer uit trekken. Dit felvige word gedaen als men die in de Son laet droogen, en dan in der nacht op een vlakke schotel of tafel legt, soo trekt het Minerael den - Mundi aen, dien men dan door een Retorte daer uit kan dryven. Het Caput mortuum sal als voren in de lucht geleit worden, doch het mag daer op niet regenen, maer de Daeuw des Hemels mag daer wel op komen. Dit felfde kan by alle Souten gedaen worden; doch den gemeenen &, en het O, kan men soo niet tracteren; want die zijn felver ∇ en Δ , foo dat die na 't gemeen vyer of de lucht weinig vragen, waer van ik in het toekomende noch breeder fal handelen.

Men kan het O in deser voegen oplossen, dat of het Sout der Philosophen. 161 dat het een groenen fchyn geeft, en het Aqua waer mede dit gefchied word van \oplus en O, and gemaekt. Wanneer het \odot in dit ∇ opgeloft is, en dat dan de ǎ daer in koomt, foo valt het \odot op de grond van 't glas. Dit Aqua van het \odot kan dienen, om een heerjijke Medicyne daer uit te maken foo wel voor de Metalen, als ook voor de menfch : doch die daer aen wat gelegen is, kan defe faek noch verder nadenkken, en hy fal bevinden, of defe Leeuw ook goude hayren heeft; nochtans moet hy den Adelaer mede niet vergeten, die met purper bekleed is.

Van desen Adelaer moet ik hier ook noch wat handelen : want fyne ziel is goud, fyne fpyse is Merkurius, en syn lichaem is Sout. Hy word gemaekt uit alle dese specien &, O, , , Q, O, D, *, Q, Q; want dese zijn alle de Sleutels der Konft, waer door alle Metalen en Mineralen ontledigt worden; als daer zijn de feven Souten, waer onder de Metalen by de Oude Wyfen verstaen worden; gelijk Dby 5; ⊕ by 2; het (), voor het 24; het ⊖ commun by het yfer; den + by deg, de Q voor D, de 4 voor het vyer der Souten, de & met de gzijn het midden van alle. Indien gy nu het vyer uit dese kond trekken, met de Swavel en het Sout, en die t'samen reinigen, soo moogt gy die dan by den geeft voegen; en ik geloof dat

gy

De Roode Leeuw. 162 gy daer uit een seer goede Medicyne soud konnen bekomen.

112

and t

-6

De Salpeter word met een ronde Cirkel geteekent, met een streek op en neder dwarsch daer door, dusdanig D, welk teeken ons afbeeld, dat hy het middel der Natuur is tuffchen de andere Souten, want onder geen van de andere is fyns gelijk, foo in kracht als werkking. Hy is het ∇ , en ook het Δ , en heeft noch het Sout der aerden in sich. Het is de Sleutel, die de felvige opend en toefluit. Het is een donder en blixem; ja een vyerigen draek, dien de wind in fynen buik heeft gedragen.Het koomt voort van de Vogelen, Dieren, en Menschen, en het word in de stallingen der Beesten geteelt. In somma dit Sout heeft niet syns gelijk, waerom het met de Caracter van Son en Maen word geteekent ; want daer door worden alle Metalen en Mineralen tot kalk en tot affchen verbrand en gefigeert, gelijk men aen den & Diaphoreticum sien kan, die daer door gefigeert word; soo dat uit den 3, sonder het O, geene goede Medicyne te maken fou zyn, die tot het sweeten sou konnen dienen. Sonder dese soude het mede seer swaer vallen, de vleugelen van den gemeenen & af te branden : want of gy schoon 100 pont gemenen naemt, foo sou die tegen de Q van de Salpeter gants niet te pas komen : want door de O konnen alle

of het Sout der Philosophen. 163 alle Corrosiven gesuivert worden. Ik seg niet dat men het Groot werk daer uit sou konnen maken; en nochtans soo is dit gants niet te verwerpen: daerom laet ons het selfde in eeren houden.

Door ⊕ en O ana word een V gemaekt, dat de ¥ wit op folveert tot een melk; wanneer men het Goud daer in doet, foo valt de ¥ op den bodem van 't glas. Het Goud in dit Water opgeloft heeft een aengename geele glanfch, doch het moet 10. a 12. dagen ftaen. Dit kan dan met gemeene Merkurius geprecipiteert worden, en voorts tot een Oly gediftilleert, door een Retorte, na 't gemeen gebruik ; doch hier van fal in het toekomende noch meerder gehandelt worden.

Het Caput mortuum, dat van het Sout is over gebleven, als van de \oplus en het \bigcirc , fal in gemeen \cong opgeloft worden, en dan door een Viltpapier gediftilleert : de Feces die in de Vilt zyn gebleven moet men flechs wech finyten. Het klaer water fal dan op een foet \triangle ingedroogt worden, tot dat een vlies of teeken van Sout daer op koomt; daer na fult gy de pot van het \triangle nemen, en ftellen die op een koude plaets, foo fal het op twee of drie nachten aenfchieten tot fchoone Cryftallen. Defe fult gy dan uit de pot nemen; en het ∇ dat noch daer fal by zijn, fult gy al wederom koken, als L 2 voren

164

voren geleert is, en daer na noch al op een koude plaets setten, soofal het al weder Crystalliseren. Dit sult gy soo lang doen, tot dat alle uw Water tot Crystallen geworden is. Dese moeten dan als voren gedistilleert zijn, en de geeft weder daer uit getrokken worden. Dit fal soo lang met uw Caput Mortuum geschieden, tot dat 'er geen geeft meer over koomt, soo hebt een doode aerde; en op dese wyse konnen allerhande Souten gehandelt worden. Dit is een van de heerlijkste wyfen van doen, om de Souten, met hare geeften, en de vluchtige Souten te bekomen, 't welk al met een foet Δ in het distilleren geschied. En soo haeft als gy gewaer word dat daer geen geeft meer over koomt, soo moet gy ophouden, en het Caput mortuum dan handelen gelijk voren geleert is, door gemeen O met O gecalcineert; doch de geeft daer eerst afgetrokken.

50

的世

13

1825

42

101

题的

201

IL

Het Caput Mortuum in de lucht gelegt, fmelt tot een klaer ∇ , dat feer nut en aengenaem is voor de gene die met quaet bloedig tantvlees gequelt zijn; wanneer fy dat daer mede waffchen, foo word het gefuivert, en de Tanden worden wederom vaft in de mond : dit doet mede het Tantvleefch aengroejen, en neemt de viefe vuile ftank daer van wech. Het felve doet mede de $-\Delta$ Salis, wanneer het Tantvleefch daer mede gewaffchen word; want of het Sout der Philosophen. 165 want de geeft is het die kracht geeft, en het bloote Sout is daer toe niet bequaem, van wegen syne rouwe aerde die daer noch by is.

Om dan noch tot de natuurlijke Souten te komen, foo moet ik bekennen, dat die de Bafes en fondementen zijn van defe Konft; want alles wat in de weereld is, beftaet uit het Sout. Daerom hebben ons de Oude geduurig op het Sout gewefen. En Jefus Chriftus felfs heeft tegen fyne Difcipelen gefeit; Gy zijt het Sout der Aerden. De Materie der Philofophen is het Sout des Weerelds, dat op alle plaetfen gevonden word, 't welk fy gebruiken tot de Sleutel der Metalen, om die van hare banden los te maken, en het Θ uit de Metalen te bekomen.

Merkurius heeft Sout en Swavel te gelijk ; foo dat hem niet anders ontbreekt dan een fchoon bad, daer hy mag in komen, om fyne kleederen af te leggen, die hy uit der aerden voortgebragt heeft. Merkurius is een ∇ dat de handen niet nat maekt, en een Δ dat niet brand. Merkurius is een rook, die door 't gemeen Δ opgevoert word. Merkurius is de doot van alle fyne Broeders. Ook foo is 'er geen Metael van alle, dat fich foo licht in een att verkeeren kan; doch ik fchryf dit alleen niet van den gemeenen.

Ik heb den g dan bevonden anders niet te L 3 wefen

welen als Sout en Swavel; doch niet fix; "t welk ik geloof niet te fullen konnen voortgebragt worden fonder \odot of \mathbb{D} . Dit leeft men ook in de Turba: en Paracelfus feit noch in fyn Boek Vexationum, dat uit $\mathfrak{F}, \mathfrak{F}, \mathfrak{2}$, feer licht \odot en \mathbb{D} te maken is, maer altyt met \odot en \mathbb{D} daer toe te fetten. Doch als Paracelfus ons dit hier voorftelt, van lichtelijk uit $\mathfrak{F}, \mathfrak{F}, \mathfrak{2}$, Goud te maken, foo meent hy daer door de geeften der Metalen, en \mathfrak{L} en Θ , wanneer die alle drie wel zijn gefuivert, en dan na bequame preparatie by een gevoegt, en dat men dan daer het \odot of \mathbb{D} fal by doen, maer voorts anders niet.

15

int.

alte

Litter

No

加加

RETOR

act

186

(a)

10

5

in

Nu dewylik hier voren noch meer van de Souten gehandelt heb, soo fal ik hier ten laesten noch volkomentlijk seggen, dat het Sout der Metalen de gis, of dat men daer in de selvige vinden kan : maer dat men die t'saem moet setten met soodanige Metalen, die met malkander de meeste over-een-koming hebben in de Natuur, als Man en Vrouw; en uit dese word de g der Wysen voortgebragt, daer Sendivogins van schryft, in syn Tractaet den Steen der Wysen genaemt : Als dat men Man en Vrouw nemen sal. Dese noemt hy ook fyne Mynen, de eene van Yser, en de andere van Stael. Paracelsus noemt dat in syn Boek Thesaurus Alchymistarum, op de eene plaets een

of het Sout der Philosophen. 167 in en Minerael, en op d'andere plaets noemt hy lat Synober-eerts : daer na geeft hy dat den alem van den Vitriool van Venus. In fyn Boek het Manuale de Lapide Philosophorum, ponoemt hy dat Electrum, en Minerale immaturum, pag. 430. In het Boekje Liber Vexatiomm genaemt, pag. 388. noemt hy dat een Hemel of Sphera van E; en dat is allesins toch aniers niet, dan de g, uit Man en Vrouw bestaende. Want in 't vervolg van het felfde Boek leest men, pag. 390. Dat dit door de Metalische Specien moet uitgewrocht worden, en anders niet, en dat 'er ook geene andere stukken van nooden zijn. Ja ik felfs heb een A uit de Metalen gemaekt, dat rood, wit, groen, en hemels-blaeuw van verw was, met veel meer andere kouleuren, die onnoodig zijn hier breeder te verhalen.

Nu om den goetgunftigen Lefer noch meerder vernoegen te geven, foo heb ik goet gevonden, dat felvige fyn Tractaet *Thefaurus Thefaurorum Alchymistarum* genaemt, hier ook in te doen drukken, gelijk ik infgelijks in de Goude Leeuw fyne Prognosticatie over den Leeuw uit het Noorden gedaen heb, dat even fyn Aqua of § is, waer door hy dit volgende werk mede voltrekt. Hier dan handelt hy mede van fyne Materie, die ik al vry ten deele doorfocht heb, en de waerheit daer in L 4

ondervonden, voor soo veel my bekent is: doch dit moet men weten, dat men daer in fyn hooft licht fal stooten, indien men gestaeg na de letter wilt werkken : want daer hy fpreekt van Synober-eerts, daer meent hy &; en daer hy van Venus offpreekt, daer meent hy fyn ∇ en fyn Δ , dat anders niet is dan het Vyer der Aerden, in de Metalen verborgen zijnde : want de D, Q, en & zijn de voornaemste in dese Konst; ondersoekt die, en gy sult meer daer in vinden dan ik durf schryven; en indien men deselve niet kent soo fal het onmogelijk zijn tot volkomentheit te komen. Want sonder Sout word geen Metael gegenereert, en noch moet men de A en D niet vergeten. Vitriool hout men voor 4, en 3 ook voor 4, doch niet den gemeenen. Leest dan het voornoemde Tractaet van Paracelsus, en dat is als volgt.

En and Y ship while and

11

Doo

Schat

of het sout der Philosophen.

169

Schat der Schatten

Voor

d'A L C H Y M I S T E N; Door Philips Theophrastus, Bombast, Paracelsus den Grooten.

DE Natuur teelt een Minerael in de ingewanden der Aerde, die van tweederlei aert zijn, en aen vele hoekken en plaetsen van Euroop gevonden worden. Doch het beste dat my ter hand is gekomen, Lis en

en in de Ondervindingen Waerachtig bevonden, uit de figuur der Groote Weereld, is in den opgank des Gesternte van de Kring der Son; het andere in het Zuiderlijk Gesternte, is in syn eerste bloeien, dat de taeje vochtigheit der Aerden door syn Gesternte voort dryft, en in syne eerste t'samen-binding root bevonden Word, Waer in alle bloemen en verwen der Mineralen gestoten liggen. Hier van is veel by de Philosophen geschreven geworden, dat sy van eenkoude en vochtige natuur zy, en by het Element des Waters is vergeleken geworden.

Doch volgens de rechte kennis en ervarentheit, hebben alle Philosophen voor my hare Pijl ontrent die saek en oog wt seer mis geschoten, en gemeent, dat Merkurius en Swavel een Moeder aller Metalen sou zijn; maer aen het der de hebben sy niet gedacht, noch geene van haer het Vischnet in de hand genomen, dat in het water ligt, en een Moeder aller Metalen is. Doch wanneer dat water gescheiden word door de Stofscheikunde, soo bevind men die waerheit, waer van nochtans by Galenus, en Avicenna of het Sout der Philosophen. 171 enna in haer gescheurd Vischnet niet geacht is geworden. En soude ik nu den teenwoordigen, Hoog-geleerden Natuurundigen, de namen daer van , met de t'Sanen-setting, als ook de Vermenging, Ontosing, en t'Samen-stremming beschryven, velke de Natuur in den beginne des weeelds in haer Gewas heeft vertoont, soo oude ik wel een heel jaer moeten schryven, nvele papieren en pennen verbrodden, eer k hen daer van sou onderwysen.

Doch ik fegge, dat in dit Minerael gevonden worden, drie felfstandigheden en Stoffen, als namelijk, Merkurius, Swavel, n een Mineralisch Water, uit welke het loor de Natuur te samen geset is, en die werden door de Spagyrische Konst weder gescheiden en opgelost door syn eigen sap, dat coch niet gants tydig is, in synen volkomenen Hersst, gelijk als een Peer aen den Boom. De Boom houd de Peren verborgen; maer wanneer de Hemelsche Gesternten en de Natuur i samen komen, soo geest die eerst hare botten uit, en daer na hare knoppen, en vervolgens openen sich die knoppen, cn

en vertoonen hare bloeifems, en foo voorts tot de getydige rypheit der Peren in den Herfft des Booms. Alfoo gaet het ook met de Mineralen, dat fy infgelijks eerft in de ingewanden der Aerden, door de Gefternten geteelt worden, 't welk de Alchimisten feer hoog hebben te betrachten, die den Schat der Schatten foekken. Om nu des felfs Weg, Aenvank, Midden, en Einde haer aen te wysen, foo wil ik in dit Tractaet haer eigen Water, haer eigen Swavel, en haer eigen Balsem beschryven : Door dese drie worden de oplossing en t'samen-setting in een gecoaguleert.

Van de Synobersche Swavel.

Neemt Synober-eerts, en stamt dat fyn; kookt het in Regenwater in een aerden Pot tot drie uuren, neemt het dan uit, en gedroogt sult gy dat oplossen in Aqua Regis, 't welk gemaekt is van een deel Vitriool, Salpeter, en Sal Armoniac : jaegt dat door den Helm dan over, giet daer weder water op, en maekt dat het reine dus van het onreine gescheiden word : laet het een maend in

of het Sout der Philosophen. 173 n Paerde-misch liggen rotten, daer na cheid die Elementen dusdanig : Indien het fyn teeken geeft, vat het dan aen te distilleren door den Helm met de eerste graden van t Vyer, soo geeft het Water en de Lucht sich op, Vyer en Aerde blyven op den bodem. Doet daer na dat weder te samen, en dryft het alsoo sachtjes in den Asschen, soo gaen eerst de Elementen des Waters en Luchts over, daer na volgt het Element des Vyers,'t welk van een ervaren Konstenaer gekent word : de Aerde blyft in de grond van de Pot; soekt daer in,'t gene van velen gesocht, maer van weinige gevonden is.

Defe doode Aerde sult gy konstig in een Reverberer-vat stellen, en dan na den eersten graed des Vyers, vijf dagen en nachten tot op den anderen graed ook vijf dagen en nachten alsoo bestoten dat voort setten; soo sult gy een Sal Volatile of vluchtig Sout vinden, gelijk een Sal Alcali, een bestendig Gesternte van het Vyer en het Water. Vermengt dit met de te voren behouden Elementen Water en Lucht, doch set dat acht dagen en nachten in den Asschen, soo sult

174 De Roode Leeuw, fult gy fien, dat van vele Konstenaren ver geten en nagelaten geworden is. Dit sult g na uwe ervarentheit behendig door de di Stilleer-konst scheiden, soo vind gy de Aerd wit, en hare Tinctuur daer van afgetrok ken. Set alsoo dat element des Vyers en Salis Terræ Alcolatisch t'samen te digere ren in syn Pellicanisch wesen; soo sal her noch een Aerdachtige Aerde setten, en scheid die dan weder van den anderen. ta grass

Van den Rooden Leeuw.

Neemt daer na den Gepellicaenden Leeuw, die ook in den opgank gevonden word, dat gy syne Tinctuur siet, het Element des Vyers staende op het Water, Lucht, en Aerde : Scheid dat door een Tritorium van het onderste, soo hebt gy dat rechte Aurum Potabile; soet dat af, met Alcool des Wyns daer op gegoten, en soo dikwils door den Helm daer af getrokken, tot dat gy geene scherpheit meer van dat Aqua Regis moogt vinden.

Doet dit Oleum Solis in (yn Retorte met het

a bi

of het Sout der Philosophen. 175 pet Zegel van Hermes wel toegesloten, set dat op te trekken, soo dat het sich verheffe en verdubbele in synen graed. Neemt dan bet glas alsoo toegesloten, en set dat in een koude plaets, soo sal het niet smelten, maer 'samen stremmen: Set dat dan weder daer in, om op te trekken en t'samen te stremmen, 't welk gy tot de derdemael doen sult, dan is de Tinctura Solis volmaekt in haren graed, die gy ook op haer plaets sult bewaren.

Van den Groenen Leeuw.

Vervolgens neemt den Vitriool van Venus ten hoogsten op de Distilleer-konst geprepareert, giet daer op het te voren behouden Element des Waters en des Luchts, en solveert het, en doet daer mede gelijk voorheen is geseit, met die een maend te putrificeren. Wanneer dit geschied is, dan krygt gy het Signum Elementorum te sien, dat gy ook van het andere sult afscheiden : dan heeft het in 't aensien twee verwen, wit en rood, het roode steet op het witte. De roode Tinctuur 176 De Roode Leeuw, Tinctuur des Vitriools is soosterk, dat sy all witte lichamenrood tingeert, en alle rood lichamen wit, en dat is een wonder.

Wanneer gy dese Tinctuur door een Re torte sult dryven, soo sult gy een swarthei sien gaen : dryft dese weder door een Re torte, en herhaelt dat soo dikwils, tot dat het witachtig gaet : Vaert voort, verslaeuwn niet in uwen arbeid, rectificeert, tot dat gy den rechten klaren Groenen Leeuw vind, en dat gy hem sien sult, swaer in gewicht, en soo selfs geverwt : het is een Tinctuur, Aurum perspectibile of doorssichtig Goud, tot dat gy het teeken siet, en uit den Groenen Leeuw hebben moogt,'t welk niet te betalen is met alle de Schatten des Roomschen Leeuws. Wel hem die de selvige vinden, en de Tinctuur gebruikenkan.

Dit is de rechte Balfem-oly, een Balfem der Hemelfche gesternten, die geene lichamen verderven laet, en geene besmetting, geene Lasery, geen Podagra, geen Waterzucht laet in wortelen, slechs een Greintje Swaer ingegeven, wanneer het gesermenteert word met Swavel uit Goud.

Ach!

of het Sout der Philosophen. 177 Ach! gy Duitscher Karel, waer is uwe Schat, Waer zyn uwe Natuur-kenners, waer zyn uwe Genees-meesters, Slakken aen't hout, die alleen purgeren, enlaxeren? Alsoo is uwen hemel verscheurt geworden, uwe Gesternten verdwaelt, en over een andere meg buiten de welvarens linie getogen, demy wyl uwe oogen bedwelmt staen op karbonkelen en andere dingen, die tot het aenschouwen der cierlijkheit en schoonheit gaen, en tot hoovaerdigheit dienen. Hadden uwe Artsen den Vorst Galenum (soo noemen sy hem) in der Hellen geweten, Deaer uit by aen my heeft geschreven, soo badden sy fich met cen Vossen-staert gesegent; als ook Avicennam in de poorten der Voorhel, met wien ik gedisputeert hebben sou van syn Aurum potabile, of drinkgoud, Tinctuur der Ratuur-kenners, Quinta Essentia, of vyfde wesen, van synen Philosophischen Steen, Mithridaet en Thriaec, &c. O! Wat zyn dat verleydende Huichelaren en Bedriegers; daer sy de waerheit van een oprechten Geneesmeester, die van de Natuur onderwesen CIB

178 en van Godt daer in geboren is, verachten. Nu siet aengy Bedriegers, gy die in't aensien van hoogen staet sit; na mynen doot sint fullen myne Leerlingen komen, enn Huichelaren aen het licht brengen, nevens uwe drekmengende Apothekers, door welke de Vorsten en grootmachtigste Potentaten der Christenheit tot in den doot zijn gebragt. Ach! wee over uwen hals ten dage des oordeels. Doch ik weet dat my de Opperhoogheit geworden sal, en dat de eere aen mit my sal wesen: niet dat ik my roeme : de Natuur looft my; uit haer selfs ben ik geboren, en ik volge haer na : sy kent my, en ik ken haer ook. Het licht dat in haer is, heb ik in haer gesien, en noch op het uitterste in de figuur des menschen onder socht, en in hare weereld gevonden.

3.

tito.

TIT TO

BA

and a

Doch op dat ik vorder kome tot myn aengevangen werk, en mijne Leerlingen vernoege, 't welk ik haer geern wil gunnen, indien sy anders in de Natuur zijn ervaren, in de Gesternten goede kennis hebben, en in de Philosophie geleert zijn, die haer den aert aller Wateren te kennen geeft. Neemt

of het Sout der Philosophen. 179 Neemt het gene ik beschreven heb, de Vochtigheit der Mineralen tot een vierde in't gewicht, van de Roode Son des aerdrijks twee deelen, van de Swavel der Son een deel, doet het te samen in een Pellicaen, Laet dit dus bestremmen, en sich weder oplossen tot de derde mael, soo hebt gy de Tinctuur der Alchymisten. Het gewicht der selvige is niet beschreven, maer in het boek der Hervormingen is daer gewach van zemaekt.

Die nu een oncie heeft van het Aftrum Solis, of het Gesternte der Son op duisend oncien, die sal syn eigen Corpus Solis ook tingeren.

Indien gy het Gesternte van Merkurius hebt, dan kond gy soodanig het gantsche Corpus van den gemeenen Merkurius tingeren. Hebt gy het Gesternte van Venus, soo moogt gy insgelijks het gantsche Corpus van Venus tingeren in het alderbeste Metael. Dese alle sullen bestendig zijn. Het selfde is mede van de Gesternten der andere Planetente verstaen, als daer zijn, Saturnus, supiter, Mars, Luna: want van M 2 die

180 die worden ook Tinctuuren genomen en gemaekt, waer van ik hier niets sal schryven, dewyl daer van genoeg saem in de Boekken van de Natuur der dingen, en Archidoxis gehandelt is. Ik wil hier dat Eerste wesen der Metalen, en Mineralen des aerdrijks den Alchymisten genoeg aengewesen hebben, op dat sy de Tinctuur der Alchymisten mogten bekomen.

Dit werk hier, van de Tinctuur der Alchymisten, is niet gericht op negen maenden; maer men mag met vreugden sonder verdriet in de Konst des stof-scheidens van d'Alchymisten voortvaren, en dan dit in veertig Alchymistische dagen Figeren, Extraberen, Exalteren, Putrificeren, Fermenteren, en Coaguleren tot eenen Steen, en een Alchymistischen Phenix te wege brengen. Maer men moet wel in acht nemen, dat de Synobersche Swavel een vluchtigen Adelaer is, wiens vederen sonder wind opvliegen, en die het lichaem van den Ouden Phenix in syn nest voert, waer by van het Element des Vyers word gevoed, en Syne jongen hem de oogen uit pikken, en daer wit

of het Sout der Philosophen. 181 uit koomt eene wittigheit, wanneer dat gescheiden is in syne Sphæra, in die kring en het leven uit syn hert, den Balsem synes Ingewands, na de Konst der Geheimkundigers.

Hier eindigt de Schat der Alchymisten.

Wanneer Paracelfus hier verhaelt dat'er feker Minerael is, dat tweederhande Natuur foude hebben, foo mag men daer mede wel weten, dat 'er geen Minerael word gevonden, of het heeft fyne twee onderfcheide Natuuren by fich : want het gene dat waft of groeit, heeft altyt als een Manneken en Vroutjen te famen in eene Maffe; en foo ras als het metael in het Δ koomt, foo vliegt het Vroutjen heen, 'twelk dan de \notear Wyfen is, die als een rooden rook fich verheft in de lucht, maer ten laeften fich in ∇ verandert; en dit is het gene Paracelfus fynen Merkurius noemt, die een Moeder is der Metalen. Defen nevel, rook, of Δ , heb ik mede ten deele gefien,

In het volgende Hooft-deel fpreekt hy van het Synober Minerael, doch hy heeft daer in een andere meening : want in 't vervolg van dit fyn Boek noemt hy fyne Materie \oplus ; maer dat is op fyn Philofoophs gefproken, Want M 3 indien

182

indien uit den gemeenen Vitriool fulken fchat te bekomen was, ik geloof dat de Kooplieden dien wel beter op geld fouden houden, dan fy nu wel doen. Ook foo fouden alle de gene die dagelijks den Oly van \oplus branden, den Steen veel bequamer konnen hebben als wy.

Het gene dan *Paracelfus* in dit fyn Boek hier wilt befluiten, is na myn oirdeel anders niet, dan dat het gantfche werk ruft op de Metalen, en op de Souten, die de Sleutels zijn van de Konft. Door $\not a$ nu word de ziel der Metalen verftaen, en die der Aerde door het Sout der Metalen, dat foet behoort te zijn, en niet beter dan een gemeen \oplus Sout, of het gene in het gemeen van f_{b} gemaekt word door $\not f$ of ∇ ,'t welk nochtans tegen de Regel van alle de Oude Philofophen ftryd : want het Sout, daer ik hier van handel, indien ik dat recht gefien heb, is wit, rood, groen, blaeuw, geel, fwart, en van noch vele andere verwen meer; en dit felvige koomt voort uit de Metalen.

Van de Kalken der Metalen.

Crocus & wort door een gefublimeerden & gemaekt, gelijk dat in de Goude Leeuw is befchreven.

Crocus 5 word gemaekt door het △, of uit een Kalk door +, als ook door een Aqua F. Crocus 2 word gemaekt door +, door ⊖, door of het Sout der Philosophen. 183 door F, en *; wanneer het daer mede bestreken word, soo slaet syn lichaem groen uit.

Het) word tot een Kalk gebragt in het √, door ⊖nedergeslagen.

Het O word tot een Kalk gebragt door Ø, of wel door Aqua Regis. De Ø word tot een Precipitaet gebragt door F.

De Jupiter kan door den & onder een Moeffel tot een Kalk gebragt worden; als ook door een F: maer dat verbrand de goede 24, gelijk in de Goude Leeuw is geleert; en andere Philosophen hebben van dese wyse ook geschreven.

Vervolg van het Stoken der Brandewynen.

Dewyl wy allefins dagelijks hooren en fien, hoe veel werks van het Stoken der Brandewynen hier word gemaekt, foo ben ik bewogen geweeft, hier voren in dit Tractaet te leeren, op wat manier men uit alle Vruchten goede Brandewynen kan trekken; Gelijk in de Goude Leeuw mede is befchreven, met wat voor Aqua men dat felfde kan doen: doch als ik naderhand defe Konft noch verder onderfocht heb, tot het maken van fuivere Brandewynen, foo is my een ftyl bekent geworden, om de felvige met kleine onkoften foodanig goet te maken, alleenig uit flechte dingen, en M 4

184

foo goet van finaek, als eenige Franfche Brandewynen mogen wefen. Defe Konft even fal ik noch by my houden, en bewaren voor myn toekomende Boekje, dat ik *den Groenen Leeuw* noemen fal; waer in gehandelt fal worden van de Natuur der Metalen, als mede over de krachten van de Souten der Aerden, met het Δ dat in het Water is,gelijk noch van de Markassten, welke men niet kan bekennen dan door de Moeder der Metalen, die *Paracelfus* noemt § te zyn; doch niet de gemeene, maer die Godt door de Natuur in de aerden gelegt heeft, namelijk in de Metalen en Mineralen, die van veelerhande souten gevonden worden.

Het Minerael van den 3 loft niet op in F; maer indien daer ⊖ Commun in dat Aqua is gefolveert, foo loft hy op als een melk, die feer wit is, waer van feer veel fou te fchryven zijn, dewyl de Philofophen den 3 houden voor het Loot der Wyfen, welke faek ik hier noch wat in 't kort moet verhandelen.

De gemeene 5 is een vyand van 't gemeen Θ , gelijk het) dat infgelijks doet. Het gemeen \odot word daer door geopent. Het felfde doet het ook by den 5, en dit bragt my de Natuur in gedachten; waer by ik hier nu dat fal laten verblyven.

SLUIT-

Desta

TRA

Baid.

Ent

they a

tenten Leine

动在

White a

of het Sout der Philosophen. 185

SLUIT-REDEN.

De reden nu waerom ik dit Tractaet wederom heb in het licht willen geven, is geweeft, om dat in myne twee voorgaende Boekken, als het Cabinet der Mineralen, en de Goude Leeuw, of den Asyn der Wysen, verscheide Stukken beschreven staen, die niet ten vollen zijn uitgewrocht; dewyl fomtyts of in myne overdenkkingen, of in myne ondervindingen noch iets te kort was gebleven, waer van ik naderhand breeder verfekert dat nu aen de weereld heb willen gemeen maken, ten besten van myn even naesten, en tot meerder voltoying van myn gantsche werk, vertrouwende dat het niet anders dan aengenaem fal zijn, en tot Godes eer, en algemeene nuttigheit fal gebruikt konnen worden.

Hier dan mogen alle Vrienden en Liefhebbers defer heerlijke Konft wel gewaerfchuwt zijn, dat'er geene Philofophifche Boekken gevonden fullen worden, waer men de Materie van't Groote werk met foo klare uitdrukkelijke woorden voorgeftelt fien mag; daerom moeten de Gunftige Lefers myne twyffelachtige vryborftigheit dikwils ten beften houden. Ja ik feg ook wel fomtyts, dat het onmogelijk is, door het lefen dat uit te vinden, wanneer M ς men

men niet felfs met de handen in de kolen taft, en het werk met 'er daed aenvat : want dan fal men eerft recht leeren kennen, waer in onfen Afyn, met ons Goud en Silver verborgen ligt; daer fy hare woning hebben in de Metalen en Mineralen : en indien gy ergens anders haer in wilt foekken, foo foude ik wel feker gelooven, dat gy geweldig fult komen te miffen. Ik feg noch niet dat ik den Steen der Wyfen heb, maer ik fchryf alleen dit na myn goetdunkken, volgens de eigenfchappen en werkkingen van de Natuur, voor foo veel my die bekent zyn.

De Materie der Oude Wyfen word door haer felven voort gebragt fonder eenig gemeen distilleren, alleen uit haer felven : want het gene dat met de kracht des gemeenen Δ word gemaekt, diens leven word dan daer door afgebrand ; foo dat de Natuur de Materie moet volgen, en niet openen door geweldig Δ , maer alleen door haer felven, fonder eenig toedoen van vremde dingen; dewyl gelijk fyns gelijk bemint.

Doch door dien dat ik u hier verhaele, hoe dat alles door de Natuur des Philofophifchen Gouds word gedaen; foo heb ik goet en geraden gevonden dit volgende Capittel van *Bafilins*, daer het handelt over de Natuur van het Goud der Wyfen, en niet van 't gemeene, hier of het fout der Philosophen. 187 hier by te voegen, en in myne Sluit-reden in te trekken; op dat gy daer uit te beter licht moogt ontfangen.

In dit Capittel is anders niet verfwegen, als het Aqua §, dat van de Natuur door den wille Godts is gemaekt, waer wy niets moeten toedoen, maer alleen eerft d'onreinigheit daer af fcheiden, eer dat het felvige tot de Sleutel der Konft gebruikt worden kan. Dit fcheiden gefchied door het Δ ; niet wel door een groot geweld van het Δ , maer door fyn eigen Δ , waer van in myne Tractaten op verfcheide plaetfen te lefen is. Om u dan te geleiden tot het gene daer in verhaelt word, foo leeft hier dit

185

dit volgende laeste Capittel, dat Basiluns Sluitreden is, over het eerste en tweede deel van syne Bergstukken, waer hy de gantsche Natuur der Metalen en Mineralen geheel in een Masse by een heest getrokken, daer uit niets vergetende, dan alleen de styl en de wyse om het selvige te bewerkken. Dus vervolgt Basilias dan syne reden, op syn dertiende Capittel, pag. 154.

Van het wefen en de Natuur des Gouds,dat niet alleen in de Metalen, maer ook in eenige Mineralen, als wel twee Metalen overvloedig gevonden word, en fich in deugden en krachten uitdrukkelijk en over alle natuuren krachtdadig vertoont, tot een korten aenhank en befluit van myn eerfte en tweede Deel der Berg-faken, Metalen en Mineralen 'hier nevens gevoegt.

Lin

Citrico Ats, 1

ALA S

邦

Hers

派出

There

Dit

of het Sout der Philosophen. 189

It Kapittel is een kort begryp aller Eerts-ver wen, figuuren en gestalten, zelijk die naer Hemelsche werkking daeglijks in de onderaerdsche werkken des Edelsten Stants van de Eerts-Moeder der Metalen bekleed, ingevoert en voorgebeeld worden, na dat ons te voorschyn koomt dat eeuwige licht der klare maerachtige Son, die Goddelijkheit van den dach der vreu den, en dat aldereeuwigste, bestendigste en schoonste Goud, sonderling voor het meesten geel, Schoon, rood en lauter, met syne bestandige Citroenvermen des Hemels eeuwig schynenden, en des bestandigs heerlijken Paradys aller Sterren, naer het natuurlijk geschapene licht aller Creatuuren, nevens de schoone Morgenroode Mineralische aerde, en de subtylste, vaste, en beste verbinding gesloten, tot alle andere witte en ongeverwde Metalen, seggende : Ik O of Son, der essentieelste wesentlijkheit, ben een Heer aller Heeren, een Konink aller Koningen, een Vorfe aller Vorsten, welke ik alle met kracht, vermogen, en volkomentheit overwinne; daer ik

190

ik van niemand bedwongen noch ver wonnen worde : want sy zijn my en myn Wefen alle onderworpen; dewyl myn Koninkrijk met onbepaelder en onverwinnelijker Macht en Eere is bevestigt : Door my worden alle Metalen, Mineralische, Animalische, en Vegetabilische saken, Kruiden en Boomen, gelijk ook mede de menschen gesterkt en gerechtveerdigt; want ik geef een yder, die my in myne groene, blaeuwe, en roode Natuur erkent, alles wat ik heb; en alles wat begeert kan worden vliet van my af; gelijk na de vier edelste Hooft-Rivieren, Pison, Gison, die alderedelste Substantie & in de gestaltenis des alderklaersten en heldersten Crystallischen Waters, en die edelste Substantie des Swavels; waer na Hideckel en Phrath het alderklaerste, schoonste, Astralische Sout, alles uit een Vitriolisch Sout, door alle Gebergten allesins in alle Gesteenten der Mineralen dringen en vruchtbaerlijk doorvlieten doet. Ik voltoje en verhooge alleen het Silver, en aen de D geef ik licht en schyn met aller gerechtigheit; van myne

1072

Ster W

言語

四新

in m

新行

-

of het Sout der Philosophen. 191 myne roude deugden spreken alle de Oude Wysen, Natuur-kenders, en die in myse voekken en schriften ervaren zyn, door geseel de weereld, van het Ooften tot aen het Westen; en ik ben een Heer over de Hemel-The belder-verklaerde kleeding en vermen : ik verciere dat heerlijk uitspanssel, den blixem, en den Regenboog bekleede ik na den wille Godts mynes Heeren : ik beheerse sche en verheffe alle edele Gesteenten in de gantsche Aerde, met alle de gewassen en schepselen in de selvige; en wat ik inwendig niet kan doordringen, of tot myn welgevallen doen schikken, met mynen loop, dat geef ik over te volbrengen in heldere Steenen der Natuur sen myne Vriendin en Liefhebster de D, die het beste deel van my ontfangt, of liever een overvloed van geesten; gelijk het selfde van Indien, Hungarien, en Karinthien betuigt word. Want alles wat leeft, en het leven genieten sal, dat verheugt sich myner, en naest Godt over nicts anders, want hem is de eere en de heerlijkheit eeuwiglijk alleen, en naer hem kan geen hooger Heer en Gebieder gevonden worden.

worden. Maer ik voor myn Persoon ruste worden. Maer ik voor myn Persoon ruste n'et, en begeere ook geene rust, en verricht en doe gants geern waer toe my de Schepper aller dingen geschikt en gestelt heeft : daerom laet ik ook myne gebuig saemheit soo heerlijk vinden, gelijk als in Wasch, onder de Gesteenten, die toch van haer selven vyers genoeg geven konnen, wanneer het haer noodig is.

in a

1,000

Ik ben den Onwysen verborgen, en den Verstandigen gants openbaer ; want ik heersche overvloedig in een gants wel bekent Minerael, soo welind en 5, als gants geringe dingen, waer in ik my heb verborgen; en alle dese dingen hebben eenen dubbelen geest, die aen D seer wel bekent, aengenaem, en naby is. Waer toe Godt Moses, om syn volk tot gehoor saemheit te brengen, de metale Slang in de Woestyn onder den Berg Sinai na myne verw liet verheffen.

Myne beste en schoonste verw verschynt en vertoont sich na den Vitriolischen aert en de doorschynige vochtigheden, die na myner aert te beguamer tyt hare Gebergten door =

of het Sout der Philosophen. 193 loordringen; daer van worden sy lustig en van een schoone lieflijker gestalte opgetogen, bard gemaekt, groen als een Zegel-Wasch, roen als Gansen-drek, groen uitgeslagen, plaeuw als een schoone Saphier, en alsoo voorts : ook somtyts wel symerig als waterlym, onder welke alle nochtans myne roode verw met de witte die beste zijn, waer na van herten te wenschen is. Ik begeef my geern in den Vitriool, en bevorde die naer bet afdryven van hare onder sich hebbende groene spyse, tot den hoog-rooden Geest, die na hare lossende en openende reiniging uit dat rechte en gewenschte Aqua 5, de rechte Suurheits springbron te voor schyn koomt. Waer van ik selfs soo wel als alle andere Metalen, Animalische en Vegetabilische Taken, myn voortkomen en leven heb : Want daer uit ontstaen, en worden alle Metalen en Mineralen geteelt, en sy hebben haren aenvank en oirspronk uit dat selvige; want dat is het selfde levendmakende water, dat aen geen gemeen Bergwerkker, maer alleen aende Philosophenbekent is. Het maekt in de Mineralen en Metalen onderscheiden N acrt ,

aert, als sappig, uitgeschoten, suiver, wit, en gesmiedig, gelyk een gesuivert Suiker gevonden word, in een blaeuw Schieferwerk. Het is een sonderling seer aennemelyk Minerael van alle verwen. De Sout-Mineralen even zyn de alderwitste, die door myn Magnetisch aenhalende ver wisseling, uitstroomen met gruis, en in gangen en aders gevonden worden, welke de wateren op vele plaet sen aen den dach brengen, soo dat dikwils eenrein en hard Sout by den dach op der aerdent ontdekken is. Vangespiegelde lichte vlammen, even als in groote koude, en Sneeuwvlokken gelijk, schiet op een platten gespiegelden lichten Steen, grof stofs-wysegewrocht, alsoo is er ook met alle andere Edel-gesteenten een orden, na mynen verlichten Hemelschen Steen, in de werkking, waerdigheit en deugden der selvige uitgedeelt, en alderbestendigst doorsichtig verklaert, en met een eeuwig werkkenden Geest begaeft, van menigderlei verwen onderscheiden, als Diamanten, Smaragden, Carbonkelen, Saphyren, Robynen, Crystallen, Calcedonien, Iaspis, Berillen, Cryfolithen,

of het Sout der Philosophen. 195 folithen, Onichen, Carmolen, Turkoifen, Lazuur-steenen, Pcerlen, Coralen, Lemnische Aerden, Serpentyn-steenen, en Granaten, van hooge en swartachtige vermen, een yder in syne Hemelsche verw en ordening doorluchtig is, afgeset, en natuurlijker wyse in hare plaets der Gebergten geschapen en bebouden. Waer uit wel te besluiten en te vinden is, dat sulke, nevens alle andere heerlijke vruchten op aerden, den menschen ten besten aen lyf en geest dienen sullen, gelijk dan aen myne doorluchtige macht niets is verborgen, en alles van myne glans overschaduwt word, en tot rypping en opwassing aengehouden. En geen schepsel mag sich verwonderen, waerom soo vele onder scheidentheden zyn, en van waer sy alle voortkomen; want sy hebben alle haren aenvank alleenig vanmy, en mynen geest, die in my verborgen is, en niemand doorgronden kan, dan alleen de Schepper aller Schepfelen, van wien hare uitgangen komen uit synen Goddelijken mond.

Hier mede besluit ik myne reden, en ik Schrik Selfs voor soo grooten Geheimenis, N 2 be-

betuigende met 'er waerheit tot een afscheid, dat ik niet alleen het Goud of de tegenwoordige Son ben, maer ook alle krachten der onder aerdsche Geesten; want Arisie der onder zyn my onderworpen; ik ben de A. en de O. Godt zy geloost in eeuwigheit.

Hier mede besluit ik myntweede deel van dit myn Berg-boekjen, waer in ik trouwelijk aengewesen heb, alles wat my bekent is, en ik door myne vlytigheit heb konnen doorgronden : een ander doe ook het syne, en breng iets voor den dach, maer mede men het licht der Edele Natuur gestaeg tot vollen glansch brengen mag, om dat niet te verliesen, en dat hier door alle vyanden en misgunstige een berouw bekomen; waer om men onophoudelijk met gebeden en dank-Jeggingen voor de oogen des Alderhoogsten moet aenhouden. Om welker oir saken wille ik dan myne twee boekjes geschreven heb, en tot den aenvank der Handgrepen (dewyl daer toe noch geenen weg gebaent was) voort latengaen, op dat door vlytige gebeden met dankseggingen, en hertelyke aenroepens

of het Sout der Philosophen. 197 roepens tot Godt den Hemelschen Vader, een yder sich vlytiglijk en wel daer in souden oeffenen, oogenschynelijk bekennen, en met vernuft mogen begrypen, hoe ons de Natuur van Godt den Almachtigen soo heerlijk geschapen, geschikt, en voorgestelt is geworden, om in de onder-Aerden hare werkking te verrichten, en hare wesen en vruchten ons blykkelijk aen den dach en aen het licht te brengen, maer door my niet alleen ons bedryf en onderhoud alhier mogen hebben, maer ook daer-en-boven Godes groote genade en oneindelijke Barmhertigheit souden erkennen, en rykkelijk bespeuren; waer voor den Almachtigen genoegsaem te dankken niet in het menschelijk vermogen is : doch een yder doe het syne, en soo veel als hy met syn sondig hert en tong kan bereikken, en te wege brengen, Godt biddende met suivere aendachtige herten om genade, wysheit en zegen, van syne groote en wonderbaerlijke Schepselen door den Geest der waerheit en Gerechtigheit te doorgronden, tebegrypen, ente verstaen, op dat de eere Godts verheven N 2 worde

198 De Roode Leeuw, worde boven alle Hemelen, en met oneindigen lof door de gantsche weereld mag klinkken.

Bafilius leert ons hier, dat men de Natuur des Gouds in de Mineralen mede bekennen kan, foo wel als in het O. Doch wy moeten defe reden gefond verstaen. Want ik kan wel bevinden, dat 'er in alle Mineralen ook een Wesen des Gouds is, maer hoe langen tyt en groote moeiten sou men wel van nooden hebben, om dat te figeren, en tot de substantie des O te brengen?

tind:

brill

O FLO

da

Ente

both

to be

Mr.L.

KIT!

E

gers

Ik feg u dan, voor foo veel ik uit het voorverhaelde begrypen kan, dat hy niet fpreekt van 't gemeen Goud, maer van de natuur der aerden, die in de Metalen en uit de Metalen door een Magnetifch vyer word gemaekt, dat in de Metalen verborgen is, en door fyn eigen Magneet daer uit moet voortgebragt worden.

Dit Δ , waer ik van handele, is anders niet, na dat ik kan oirdeelen, dan de geeft des weerelds, en het Δ der Souten, dat door fyn Magneet uit het aerdrijk opgevoert word, van fyn eigen kracht. Doch ik fchryve dit maer als een eenvoudig menfch, in aller oprechtigheit, na myn befte gevoelen : want indien ik meerder fchreef dan my bekent was, foo foude ik flimmer doen als d'allervalfchte bedrie-

of het Sout der Philosophen. 199 gers en leugenaers. Ik feg dat de Metalen hare geeften hebben, soo wel als de gemeene Souten. Maer die dit niet wil gelooven, mag dat felfs ondersoekken, en hy fal dan bevinden, dat ik hier in myn Boek de rechte waerheit gefchreven heb. 5 Heeft een kouden geeft; 2 heeft een \mathcal{L} ; of is met vyer bekleed, 't welk in fyne ontleding bewefen word. 24 Geeft vyer men vlam, en nochtans is die een middelaer tusschen d'en g. Dit selfde verschil hebben wy ook tuffchen de gemeene Souten, 't welk ik in de Tafel by de Mineralen gestelt heb.

Basilins seit pag. 156. dat de Materie verborgen sou zyn in d'en Q. Maer wy moeten dit soo niet begrypen, als of hy ons op de Corpora van dese twee Metalen gewesen had: want hy verstaet den geest die van Godt daer in is geleit, gelijk als die van een mensch, willende dat men die eerst fal nemen; en het lichaem, daer het Sout in is, sal dan voor het Corpus gehouden worden, waer van in fyn vierde Sleutel pag. 31. te lesen is. Doch men moet seer wel in acht nemen, wat Metael men sal aen tasten, om soodanigen geest daer in te vinden: want dese saek is vry swaer, waerom ik my daer over geen Meester wilstellen, uit reden dat ik soo veel in de Natuur der Metalen gesien heb, hoe dikwils men haer kan veranderen; als in Stof, Aflchen, Kalk, Rook, N 4 Sout,

24

200

Sout, en diergelijkke. Wat fal men van de Mineralen dan seggen soo goede als quade, welkers krachten naeuwlijks zijn uit te trekken : onder welke Basilins het Δ der Philosophen noemt, in dit selfde Capittel pag. 157. 't welk uit 5 voort fou komen. Doch ik geloof dat het niet sou geschieden uit den gemeenen F, maer dien de wind in fynen buik heeft gedragen, en door de Konst aen het licht word gebragt.

Hy seit ook, dat alle dingen die in de gant-- diret sche weereld zijn, door desen 5 voortgebragt 加田 worden; en dus kan men wel verstaen, dat hy daer niet van 't gemeene Lood spreekt, noch wilt dat het felvige de geeft van alle dingen fou wesen : want de geest daer hy ons van handelt kan niet uit het Lood komen, dewyl het Lood ook door die geeft is gemaekt. Daerom fullen alle de gene, na myn oirdeel, feer miffen, die met den geeft van 5, of Lood, alle dinden fullen willen doen groejen ; want & is een doot voor alle levendige zielen. Doch andere hebben hier genoeg van geschreven.

Basilins seit verder pag. 158. dat dese Materie, welke hy een Aqua 5 noemt, even de felvige is waer uit alle edele Gesteenten voortkomen, als Diamanten, Smaragden, Robynen, Amethisten, en alle andere die men sou mogen bedenkken, die alle in fynen 5 verbor-

gen

123

12

(the

file

to.

of het sout der Philosophen. 201 gen liggen. Ik fegge dan, dat fulken volmaektheit nimmer in gemeen Lood fal gevonden worden, offchoon gy dat tot Affchen of Kalk maken mogt. Jaal naemt gy suiver Lithargywin rium van Goud of D, foo fult gy toch die waffende kracht niet hebben, waer door alle edele Gefteenten in het aerdrijk fouden voort gebragt worden. Maer ik geloof veel eer, dat man daer door wel veel verdorven fou worden, foo dat 'er niets goets sou te sien zijn. Want indieniemand quam seggen, dat een geest, die uit een Corrosyf Corpus getrokken is, alles doen leven fou; van dien fou ik feer weinig gelooven dat hem de Natuur recht bekent was ; maer ik moet ook bekennen, dat in dit ftuk my noch al veel schort. Ik segge dan waerlijk nevens meer andere, dat een geeft die uit een onrein Corpus getrokken is, geenen anderen (H) geest sal aennemen, dan die van natuur met hem gelijk is. De geesten uit O getrokken, fullen geene onreine dingen aennemen, maer door die worden de geeften gedood.

De geeften der Metalen fullen geenen anderen geeft beminnen, als die van hare natuur is voortgekomen, of haren oirspronk uit de felvige heeft, en hier van mogen wy wel versekert zijn. Daerom hebben alle Philosophen gesprooken, dat gelijk syns gelijk bemint. Indien onse - door de Metalen gefermenteert NS word,

23

1582

202

word, foo krygt die de natuur van een Metael; indien die by iets anders koomt, dat men onder de Vegetabilia noemt, soo neemt hy dat aen. In fomma dit Sout is alles daer de Wyfen van fchryven.

新語上

Gen

THE .

1

He

Ref

RC-

HAN BUT

De D is wel een Sout, maer die heeft de kracht niet om alleen in de Metalen te werkken, sonder de - Mundi : want het is een levendig Sout, Goud, en Silver, daer Sendivogius van schryft, dat syn O en D niet gemeen zijn.

Men calcineert de Metalen door Souten, en dan fal men een vermengde specie vinden. Daerom moet men wel voor fich fien, dat men het selvige niet door Corrosive Souten doet, maer met de geesten, die dan niet Corrosyf, maer gesuiverde lichamen zijn. Want als de geeft uit syn lichaem is, soo voert hy noch het onsuivere met sich. Dit moogt gy voorseker gelooven, dewyl ik fulks wel klaerlijk ondervonden heb, waer van op verscheide plaetsen in dit Boek is gehandelt. De geeft heeft een lichaem, maer niet begrypelijk noch taftelijk; doch indien gy maekt dat die begrypelijk word, soo fult gy klaerlijk bevinden dat ik hier de waerheit geschreven heb : en dit geschied door een Philosophische distillering.

Den + der Oude Wyfen is een Δ , als mede een
v dat de handen niet nat maekt, sonder welke

of het Sout der Philosophen. 203 velke geen Metael fal geopent worden. Het s een rook, fonder welken niets leven fal; ja en ∇ dat alles doet voortkomen, wat in en op het Aerdrijk te vinden is. Daerom noemt net Basilins, den geeft der aerden : Paracelsus, len Groenen Leeuw : Bernardus noemt dat 5, ils mede een Fontein die met Crystallen omvangen is. Avicenna noemt dat in de Turba, pag. 116. de Son en de Maen. Basilins, feit in yn twaelfde Sleutel, dat het is de Steen van de Jonkvrouwen-melk, die uit Venus en Mars is voort gekomen. Ik vertrouw dat het is Sout en Δ , doch niet de gemeene.

Hierom raede ik nu alle de Vrienden, dat fy in maer fouden foekken na de geeften der Metalen, en in hare Souten ; want ik vertrouw daer de rechte Materie te zijn : indien ik even mag missen, soo geef ik het myne om een beter, dewyl ik noch geen Meester in dese Konst ben. Maer van het gene my bekent is, staet my noch vry getuigenisse te geven ; als dat in het d'en het Q feer veel is verborgen, om het gemeene O daer medete spysen : want indien het Goud door de mindere Mineralen niet word geholpen, soo kan het niet meer geven dan het selver heeft. Hier van spreekt Basilins in fyne Sluit-reden van fyn vierde Boek ; dat de Konink niet meer dan een eeren-kleed heeft, 't welk te seggen is, niet meer dan een deel

deel op een; en niet meer fal hy uitgeven van fyne kracht : want Godt heeft in yder metael gelegt alles wat het fal hebben.

Daerom kan het Goud, wanneer het door de andere Metalen niet word geholpen, ons ook niets mede deelen; want het heeft maer eene ziel naer het seggen van de Ouden : dierhalven moet syn Rijk macht bekomen van o, 2, 24, 5, die eerst moeten sterven, en hare oude lichamen af-leggen, en tot een geeftelijk lichaem gebragt worden, door de Konft, en door de kracht van het Δ , met alles dat soo wel van buiten, als binnen in haer felven verborgen is. De Metalen hebben yder een byfonder kleed aen, maer haren geeft is eenderlei: dit is namelijk, dat het & van buiten wel blank is, maer van binnen is het bloed rood; fyn Sout is groen, fynen geeft is $\Delta en \mathcal{D}$, en dese konnen door een seer konstige handgreep daer van afgetrokken worden.

Het Q is van buiten wel rood, maer van binnen is het groen, geel, blaeuw, en met meer andere kouleuren, na dat het ontleed word.

Het 24 is van buiten wel blank, en van binnen heeft het een gulde ♀ het Goud gelijk. Defe is vluchtig, en fyn⊖ is Afchgraeuw, doch even na dat het bereid word. Hier uit koomt een ★, dat men tot vele dingen gebruiken of het Sout der Philosophen. 205 bruiken kan, wanneer het door het teeken deses weerelds bereid word.

Het 5 is van buiten blaeuw, maer van binnen is het wit, rood, geel, groen, en swart, na dat het geopent word. Hier in is de Sleutel van alle de Souten der Metalen : doch daer is'er noch een hooger, die men voor fyn Vader en Moeder moet kennen. Door dese moet hy noch eenmael herboren worden; 't welk aen 5 vleugelen maekt, waer door hy in de gedaente van een rook opklimt, en in stof en asschen nedervalt. Dit geschied alles door den ouden, of den grooten 5, die het Centralische Sout, of het Sout der aerden heeft tot syne spyle : waer van Basilius seit pag. 152. dat de Souten tot spyse zijn voor de Metalen, gelijk als het Hemels brood voor het volk van Ifrael was; dus worden dan de Metalen door de Souten als ⊕, &, D, ⊖ versterkt en gevoed.

Doch dit is wel tegen 't gevoelen van den gemeenen man, die oirdeelen dat alle Souten tegen de Natuur der Metalen ftryden : maer fy verftaen niet dat Godt alles uit een dink heeft gemaekt, namelijk uit ∇ , door de werkking des Δ . Daerom indien wy de kleederen van de Souten af-trekken, en die felvige ontleden, foo fullen wy bevinden, dat die al te famen uit een fuure Natuur voortgebragt zyn. Maer om dat Godt het felvige voor onfe oogen verborgen

动

Set.

四月

B

gen houd, foo fchynt het by velen ongelooflijk, dat dit fou uitgevonden konnen worden; en dat 'er in de Metalen een fneew Sout fou zijn, en daer uit te voorfchyn konnen komen. Doch dit gefchied alles door een Minerael, dat de eerfte wortel van allen is.

ở Is het laeste Minerael; 5 is de hoogste Planeet; het Goud is het middelste licht, dat aen alle dingen haren glansch geeft. Want gelijk de Son het leven aen al de weereld uitdeelt, soo geeft ook het Goud aen yder Metael hare deugden en fixigheit, met een suiver lichaem, 't welk het ⊙ boven maten bemint.

Basilins seit pag. 71. dat de geest is in de &, de kouleuren zijn in de Δ , de hardigheit, of dat haer bestendig maekt, is in het Sout. Hier uit is genoeg aen te merkken, dat tot de Materie der Oude Wysen verscheide stukken vereischt worden, die nochtans met de Natuur over een moeten komen, en niet buiten het Rijk der Metalen en Mineralen zijn : want indien wy ons ergens aen houden willen, soo vertrouw ik dat wy wel feer fullen missen, gelijk my ook wel veelmael gebeurt is. Daerom moet men dingen nemen, die met de Natuur over een komen, als \mathcal{L} met \mathcal{L} , en de \mathfrak{P} met \mathfrak{P} ; dit is te verstaen van dingen die een zijn in de natuur, waer van op een ander tyt noch gehandelt fal worden.

1/2th

15 A

40

Net I

the second

(inte

Ritte

C.W.

ton

of het Sout der Philosophen. 207 De Q Commun is feer vluchtig, maer door een Sout kan hy feer gedwongen worden, foo dat hy niet meer verbrand : want het D maekt vluchtig, en ten deele ook fix. De handeling fullen de gene wel weten, die met 4 en Salpeter omgaen; als mede hoe dat fy die fullen veranderen tot een goede Medicyne tegen de longer-fiekte; en dit word Sal Prunella genoemt. Maer de Oude hebben dese stoffen foodanig niet gekent, door dien daer in veel quaets steekt, 't welk eerst aen den dach is gekomen door een Barrevoeter Munnik, Barthold Schuart, uit het Graeffchap van Bergein Duitsland geboortig, die ontrent het jaer 1534. de wonderlijke vermenging van het Buskruid binnen Keulen gevonden heeft, welke konft haer eigen meester geloont heeft, dewyl hy felfs daer door is omgekomen.

Ik heb felfs eerft niet konnen gelooven, dat Δ en \oplus malkander in brand fouden fteken, fonder het ftof van de Houts-kolen; daerom deed ik \oplus en Δ ana. in een Kolf, met fynen helm daer op, en een voorligger daer aen na de gemeene wyfe, om foo den geeft des Δ en \oplus te bekomen. Dit duurde foo lang tot dat alle de overvloedige vochtigheit wech was, en toen moeft ik noodfakelijk fterkker Δ geven, indien ik de geeften wilde hebben. Wanneer dan het glas feer warm was, foo begon die Materie

NO.

TREES

TEET

REB

kina,a

TREE

eres.

160

ない

2hs

tel

10 ha

「

208

Materie in brand te gaen, en floeg de Kolf met fynen Helm in stukken, soo dat ik my naeuwlijks in myn huis konde bergen, en ik dacht dat my de schoorsteen op het hooft soude vallen, met sulken geweld ging dese Materie in den brand. Daerom moeten de gene weten, die in dusdanige specien willen werkken, dat met sulke geesten sonder perijkel niet om te gaen is : want de Dheeft geen grooter vyand dan de Δ , dit is te verstaen, van al het gene dat in een vlam opvliegen of verbranden kan.

Ik geloof, dat'er geen Materie in de weereld gevonden fal worden, waer in de geeft des weerelds soo overvloedig is als in de O; want door hem word alles voort gebragt. Indien men dan in een ander⊖wilde foekken, soo sou men daer in niet konnen vinden, wat in de verborgen is. Basilins schryft daer van in fyne wederhaling van den grooten Steen, pag. 93. dese volgende woorden : Wanneer myn einde voor handen is, dan sal myne ziel van my met verstand uitgetrokken en gedreven worden; en dan doe ik alles wat in myn vermogen is: Doch alleenig kan ik niets verrichten, dat bestendig son zyn in de grond. Myn Boeltjen is evenwel een vroolyk Wyf, dewylik met haer in vriend-Schap verbonden ben; en ons geselschap is in der Hellen, daer wy beide wel sweeten, en dan werpen wy alle onse onreinigheit van ons uit, soo dat in ons doode

of het Sout der Philosophen. 209 doode Corpus het beste kleinood of schat word gevonden, dat wy met ons Testament over laten. Dit zijn de eigenste woorden die ons Basilius heeft mede gedeelt, waer in hy de kracht van de Salpeter verklaert, en wat men daer by fal toefetten, op dat hy met vriendschap sou konnen leven. Ik segge niet dat de 2 synen besten vriend is, of schoon Basilius pag.92. seit, dat de verbrandelijke Solfer een vriend van de D fou zijn ; want hy meent daer niet de gemeene Δ , maer dien de Oude Wyfen gebruikt hebben, 't welk ik niet noodig acht alhier te ontdekken. Want men heeft velerhande Δ , als van de Metalen, Mineralen, en Vegetabilien; en dierhalven is de eene veel beter als d'andere om het D te binden, en in het sweetbad te brengen.

Zijn niet alle dingen door den geeft des weerelds voortgebragt? en is de Salpeter niet mede van den felfden geteelt? wat wilt gy dan voor eenen § of § foekken, daer Basilius foo heerlijk van spreekt in dese woorden, pag.92. Myne konde van buiten is veel treffelijker, als die van bet loot : de geest die in my is, heeft veel meerder hitte, dan eenig ding. Ik verbrande en make kond, gelyk gy dat bebben wild; doch na de wyse dat ik ontleed worde. Het gene ik u hier van het Salpeter voorstelle, geschied alleen tot dienst van de vrome, die het O in de Konst beminnen,

210

nen, en dat niet foekken te besteden om den mensch daer door te verderven, en om het leven te brengen, gelijk dat Godt betert te veel word misbruikt. Daerom bid ik toch alle oprecht verstandige lieden, die de Natuur en Godt beminnen, het quade dat in het Overborgen is niet aen het licht te willen brengen; want Godt heest dat tot sulken einde acn de menschen niet gegeven, maer om dat te gebruiken tot een suivering van het lichaem, gelijk men in de Heilige Schrift, by den Propheet Ieremias, Cap. 2. v. 22. kan lesen: Want al wiest gy u met Salpeter, en naemt u veel seepe, soo is doch uwe ongerechtighent voor myn aengesichte geteekent, spreekt de Heere Heere. RA

「ななない

調算

REAL

THE WAY

gen gen

和語詞

DE SX

Dit I

400

TONOR

Fille

-31

conte

Belle

titt.

[and

ditter.

W.

10

TRUE

the

Star B

bre

Hier uit is wel te sien, dat Godt de Heere de Salpeter niet heeft geschikt tot den Oorloog, maer tot een hooft-stuk der Souten, dat geordineert is tot reiniging van 'smenschen lichaem, en tot suivering der Metalen en Mineralen, en niet tot fulken duivelschen tuig als het nu word gebruikt. Daerom recommandeer ik alle de Vrienden defer Heerlijke Konft, dat fy toch dit Sout niet willen misbruiken : want Godt heeft dat alleen ten besten van menschen, Metalen, en Mineralen gemaekt, waer door fy van hare qualen genesen, en van hare onreinigheden gesuivert konnen worden : Daerom moogt gy de Salpeter De dusdanig hooren spreken.

of het Sout der Philofophen. 211 De Meefter der Natuur, heeft my \oplus in den Hemel voortgebragt, en in der aerden gefonden, daer ik een lichaem dat my quam ontmoeten heb moeten aennemen. Nu dan fo is myn wefen in alle dingen, die in de gantfche weereld gevonden worden; doch alleen kan ik geen goet, noch geen quaet doen. Indien ik koom by de goede, foo maek ik vriendfchap met haer in eeuwigheit : indien gy my tergt of met flokken flaet, dan fpuig ik vyer en vlam, doch de Δ kan my temmen; maer als hy met fyn broeder koomt, foo maek ik dat fy goeden vrede bekomen.

Ben ik niet een Sal Armoniac ? word ik niet gevonden in duiftere kelders aen de muuren en fteenen ? vind gy my niet in de ftallen der Beeften ? ja daer word ik geteelt en voortgebragt, en geen menfch fal fonder my leven, als ook Boomen, Kruiden, Metalen en Mineralen; ja alle Souten hebben het leven van my : daerom ben ik het eerfte en het laefte wefen, waer door geheel de weereld verbranden fal, en een nieuw gebouw wederom gemaekt worden.

Is er wel eenig Sout in de weereld dat myns gelijk foude zyn? wat wilt gy dan van my hebben, wanneer gy menfchen my foo feer misbruikt? By 5 word ik vergeleken, en § is mynen inwendigen geeft. Alle fpecien zyn my O 2 onder-

212

onderdanig. In de Winter ben ik grys; in de Lente koom ik met bloemen voort, daer dan de vruchten uit spruiten. De boden die in myn huis woonen zyn de Blixem en Donder, die alles doen beven. Ik o ben een Son en Maen van de aerdsche Souten; door mynen geest worden sy geteelt en aen het licht gebragt, en door my geeft hen de Natuur haer Crystal : want ik ben haer leven, en blyfook by haer tot in 't einde van de doot. In my zyn alle kouleuren of verwen die men fou konnen bedenkken, na de wyfe dat ik ontleed worde. Myn geeft is een gefwinde Vogel by der nacht; en Hermes seit, dat ik het sterkste ben van alle sterkken, dat de wind in synen buik heeft gedragen. Ik o spreke dit alles niet Ilechs van myn felven, maer van den geeft die in my woont, en die Godt met syn vinger in my geplant heeft; op dat ik alles sou konnen verrichten wat my opgeleit word. Daerom heeft Basilius my ter eeren een lof-dicht gemaekt, dat hy met dese redenen u voorgestelt heeft, seggende pag. 143.

The

Ik ben op aerden een wonderlijk Sout, En myns gelijk word wel nergens beschout, Daer men schier sonder my niets kan verrichten,

Ia ik most alles bier belpen beslichten. d'Adelaer kan my noch gants niet omberen, Als

of het Sout der Philosophen. 213

Als die Metalen gedenkt te tingeren. Gemeen Sout kan sonder my niets volenden, Of het schoon sich van my gants wilde wenden. Een helder Ts is geheel myn gestalt, Waer dat een helschen geest in sit bewalt; In welke beide dat sich de Natuur, Toonen koomt in veelerhande Figuur.

derte

e dei

Soo

mp

35

the

2

1

TI

Basilius seit hier in de waerheit : want alles word, na den wille Godts, door dit Sout voort gebragt; en sonder dit Sout sal geen ding het leven behouden. Hier mogten fommige denkken, datik sprak van de D, die men by de ponde in de winkkels verkoopt; neen seeker: maer ik schryf alleen van fynen geeft, die in dat Corpus woont, 't welk de Bruid is waerom word gearbeid, op dat men die mogt behagen, en vangen in het net der Metalen, 't gene door de Konst gemaekt worden moet, sonder het bykomen van eenige vremde dingen, die de natuur van desen geest souden tegen zijn; want anders foud gy dien niet konnen temmen, want hy is oud en listig : en gy moet u ook wachten voor fynen adem die van hem uit koomt; want dit is een seer giftigen draek, die niet dan vyer en vlam van hem uit geeft. Dus vele zy dan van het D geseit; en voorts kond gy gaen tot fyne andere gefellen, als 2, 3, 4, 00; ★, O, Q, en dese sullen getnigenisse ge-

) 3

ven ,

214

ven, ofik hier in niet de waerheit geschreven heb.

2013

Hote

03

RIT

11

Reten

1-

加融

RÉ

te

My zijn noch verscheide manieren van Preparatien over het O bekent, welkeik niet wil openbaren, om het quaet voor te komen, dat daer door te wege gebragt sou konnen worden. En dewyl ik van des selfs deugden gesproken heb, soo moet ik noch seggen, dat fonder hem de Metalen niet wel konnen geopent worden, noch op de Philosophische wyfe, als mede niet volgens het hedensdaegs gebruik. By exempel; of schoon gy eenen geest uit O Commun dryft, die fal nochtans niet doen dat de D doet; want van natuur is daer geen kracht in, om de Metalen en Mineralen te openen. En of gy daer en boven O naemt, en door het distilleren eenen -- daer uit dreeft, soo sal die noch al niets verrichten in de Metalen; want aen het O is mede soo veel niet verleent. Sou het felvige de D dan doen? die vermag mede foo veel niet; want fy is meeftendeel van de natuur des \mathcal{L} : en dewyl alle 44 groote vyanden zyn der Metalen, soo moeten sy in de selvige tot opening der Konst niet gebruikt worden. Indien gy * nemen wilt, en met sublimeren offermenteren synen geeft bekomen, soo sult met desen -- niet uitrechten. Wanneer men den geeft des 🕇 nam, en meende daer mede alleen in de Metalen wat

of het Sout der Philosophen. 215 te vorderen, soo sou men toch daer niets in vinden : want alle dese Souten zijn van de geeft des weerelds voort gebragt, die overvloedig in de --- van dese Orust : want daerom seit de O, dat hy alle saken moet helpen verrichten.

Ik geloof dat 'er geen mensch gevonden sal 教堂 worden die de krachten des O ter degen fal weten, met die des Q, en die van g. Doch daer zyn twee Merkuriussen, waer van de een is Metael, en d'ander een Minerael : en soo is het mede onder de Swavels, dat de eene is van een Metaelsche Natuur, en de andere is na de Souten neigende. Die nu dit onderscheid weet te maken fal den Vriend van 't O feer wel bekomen, om hem te bewegen tot een bad te worden voor de Metalen en Mineralen : want dese zijn de -- van de D seer toegedaen. Ik heb felfs noch niet lang geweten, dat men een foeten geeft uit het D door een slecht koken bekomen kon. Hier van denk ik na defen te handelen, in een ander Tractaet, dat ik den Groenen Leeuw noemen fal. De gunftige Lesergelieve nu hier mede te vreden te zijn, tot ik haer wat meerder fal konnen mededeelen, waer door de Konst fal mogen vereert en verheven worden, die nu ten onrecht by velen seer deerlijk onder de voet word getreden.

d

E INDE.

Der voornaemste saken in dit Bock verhandelt.

	ag.161
Aerde heeft een Magneet.	22
Aerde is een Moeder.	6
Alchymie is het fondament aller Konst	en. 15
Alle dingen zijn door & voort gebragt.	200
Anima van de Metalen uit te trekken.	13
Andere Vruchten als Koorn, tot Ned	erlands
voordeel.	84.
Antimoniums bereiding.	29
Antimonium is het laeste Minerael.	206
Antimonium meester in de Konst.	105
Antimonium verhoort het O.	155
Aqua ¥.	213
Arfenicum.	141
Afyn der Wyfen is ∆.	202
Afyn per se 8 103. Syne Dosis.	104
Afichen uit hout.	137
Aftralisch Sout.	130
Azot der Wyfen.	96

Ser and

D

Basilius spreekt van het Glas.	110
Basilins van de groote Zee.	129
and the second sec	Berg-

A.

ER,

an of

日間には

Berg-meester, wat hy behoor	tteweten. 125
Berg-faken, en Berg-meefter	
Boomvruchtens nuttigheit.	85
Brandewynen te stooken.	79, 183
Brandewyn uit Haver.	88
Brandewyn uit Rofynen, Syr	oop, Honig, &c.
and	88
Brandewyn uit Framboisen,	Haeg-appelen,
Pruimen, Krieken, &c.	89
Buskruid te maken gevonder	207

C.

Calcinering der Metalen door Souten.	202
Calcinering der Mineralen.	160
Calcinering van de Salpeter.	66
Canada voor Vrankrijk van Vreeswijk	be-
focht.	45
Crocus o, F, Q, &c. te maken.	182
Crocus Metallorum verkeert genoemt.	76

D.

De gemeene 4, ⊕, en ¥, zyn niet de M	laterie
der Oude Wyfen.	148
De Materie is ook in S, en Q.	199
De Materie uit de Wind.	16
De Metalen beminnen haren geeft.	201
De Souten zyn het onderhoud van alles	. 145
De Souten zyn niet tegen de Metalen.	205
05	Dric-

Driederlei aert van Souten. 126 Dierik van Kal een Philofoph. 71 Druiven niet ryp wordende, waer toe nut? 82 Druiven worden bitter en rotten, wanneer? 81

E.

Een poeder om Cryftal te maken.108Een foeten geeft uit Salpeter te bekomen.215Eerfte Materie.136Eerfte Vinder des Buskruids.207Efdras in het 2 Cap. aengehaelt.92

F.

Fondament aller Konsten. 15 Fontein van de Lapis. 55

G,

Gebrande Mineralen.	144
Geeft uit 3, en 0-0, en Sublimaet.	28
Geeft uit 🕇 en Urine.	20
Genees-meesters.	177
Goud den Onwyfen verborgen, en den V	Ter-
Itandigen openbaer.	92
Goud der Wyfen.	99
Goud en Silver hoe te scheiden.	53
Goud geeft syn voordeel door de andere l	Me-
talen.	204
	88
G	oe-

2	BLAD-WYSER.	
		A
	Broejende faken hebben altyt Manneke Vroutjen.	
	Groene Leeuw.	181
	Groenen Oven.	175
	Groenen Ovens gebruik.	46
	Stochen Oyens georuix.	51
	H.	
	Haver Brandewyn.	88
	t Sout en de 2 zyn Meesters in de Konst.	106
1	Het Water heeft ∆ in.	121
-		
	K.	1. 1. 1.
	Kalken der Metalen.	182
	Karbonkelsteen te maken.	70
	Kinderfpel.	95
	Konft der Alchymie. I. Veracht.	15
	L.	7.1
120	Lapis Philosophorum, wat die in heeft.	128
The s	Lapis, waer niet in zy.	61
	Lopende rivieren van Sout en van Solfer.	
4	Lullus Tafel.	97
The state	Lallus Tinctuur.	10
	M.	
2520	Magneet der Aerden.	22
	Magneet der Wyfen.	3
1	Materie der Philofophen. 2, 17 Materie der Wyfen. 117,	the second s
		Ma-
		Tita" 1

Materie der Wyfen in het Water te bekomen

Merkurius der Oude Wyfen.135Merkurius is de eerfte Materie.155Merkurius is de Ziel der Metalen.182Metalen beminnen haren geeft.201Mineralens oirfpronk.65Mineralen waffen in de Winter.218Mineralifche Wateren.122

N.

Nachtvogel. 23,212 Natuur der Souten uit de Metalen. 150 Natuur des Philofophifchen O. 198 Nederlands welvaert. 84,88

0.

Oirspronk der Mineralen.	- 65
Oly van Talk te bereiden.	133
Oly uit Saturnus.	132
Oly uit Tartarum.	17
Oude Saturnus.	63
Overeenkoomst der Natuur in de Metal	lenen
Mineralen.	120

P.

27

112

127

Pla-

Paracelfus van de Lapis, Philofophifch Geficht. Philofophifche Souten.

Planeten der Souten.	149
Plato van de Lapis.	23
Poeder om Crystal te maken.	108
Pontisch Water.	om issoo 62
Preparatien over het O.	214
Prima Materia.	II
Primum Ens Metallorum.	119,125
Profyt uit allerlei Vruchten.	87
Pythagoras Sententie.	94

Q. Quikfilver heeft Sout en Swavel in fich. 165

R.

四川山城五月屋屋屋

Rhumelius van den Oly des Talks.	134
Rijkdommen Flamels.	ILING
Rivieren van Sout en Solfer.	ые
Roode Knecht.	situr 7
Roode Leeuw.	174
Rood Leeuwen bloed.	58
Rofynen geven Brandewyn.	88

s.

Saturnus is de hoogste Planeet.	206
Saturnus is een Moordenaer.	77
Saturnus Roode Meir.	23
Saturnus witten Oly.	131
Salpeters calcinering.	66
Salpeters soeten geest te bekomen.	215
	Sal-

BI

1. 20

1000

the start

Ember-

Eng;

Entra Entra

All All

一頭頭頭

Salpeter en \triangle zyn vyanden.	207
Salpeter is een giftigen Draek.	213
Salpeter is vol Spiritus mundi.	208
Salpeter moet alles helpen verrichten.	
Schat der Alchymie.	169
Schatten in g.	159
Sendivogius gevoelen van de Lapis.	59
Smelten der Mineralen.	142
Solfer der Aerden.	24
Solfer op de wateren swemmende.	125
Solfer Solis.	52
Son en Maen der Philosophen.	116
Sout dat uit het 24, 2, 3, koomt.	153
Sout der Metalen.	147
Sout der Metalen is §.	166
Sout en Δ zyn meest in de \mathbf{z} .	106
Sout en Öly uit Q.	71
Sout is de wortel en sleutel van de ga	
konft der Alchymie.	214
Souten zyn het onderhoud van alles.	145
Specie en Materie der Metalen.	8
Styl van het Groote Werk.	116
Suiker-peren Syroop.	89
Suivere koorn Brandewynen.	30
Suure Appelens nuttigheit.	86
Sweet-poeder.	75
Synoberfche Q .	172
Synober uit 24, en §.	107
Syroop geeft Brandewyn.	88
	Talks

EL

山田田田市

T. mi Astroit		
Talks Oly.	132	
Fartarum te calcineren.	17	
Teekenen om de Mineralische Specien	door	
het loopen der wateren uit hare berg		
kennen.	122	
Teeken der Oude Wysen.	148	
Teeken der Souten.	162	
Twee Merkuriussen, d'een Metael en d'a	nder	
Minerael.	215	
des vortes	WW WY	
activitied on a set and a set and a set and a set and a set a s		
Van de $4 des \oplus $.	73	
Van het D, en * der Wyfen.	146	
Vitrum perse uit z.	101	
Uit Den O word een Aqua getrokken.	163	
Uit Den Deen Aquate trekken.	152	
Uittrekken der Anima van de Metalen.	13	
Vreeswyk in Westindien en Canada	voor	
Vrankrijk geweeft.	45	
Vreeswyks Commiffie voor Berg-me	efter	
in Vrankrijk ontfangen.	35	
Vruchten des Lands.	90	
w.		
Water.	4.5	
Water der Oude Wyfen.	157	
Water en A zyn Goud.	III	

157 Water

Water en Vyer zyn t'famen ftrydig.	GI
Water heeft ∆in.	12
Water-limoen geplant.	6.
Water tufschen Hemel en Aerde.	75
Werk der Philosophen.	155
Werkking in de rouwe Materie.	57
Wyngaerden te planten.	81
Wyn-moer heeft de grootste kracht des v	vyns
infich.	82
Wyn uit Franboisen, Haeg-appelen, Pruin	nen.
Krieken, &c.	89
Wyven-werk.	94
Wonderlijkheden des waters.	26

Ziel der Aerden.

In die Werk is een Character, in't Register van het voorgaende Boek niet gestelt.

Z.

J Aqua Sulphuris, of Water van Swavel.

